

KONWENCJA? SPRAWDZAM!

**RAPORT ZBIORCZY
Z MONITORINGU DZIAŁAŃ JEDNOSTEK
ADMINISTRACJI CENTRALNEJ
NA RZECZ WDRAŻANIA KONWENCJI ONZ
O PRAWACH OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI**

AGATA GAWSKA

Warszawa, marzec 2019

Projekt partnerski

Raport zbiorczy z monitoringu działań jednostek administracji centralnej na rzecz wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Zamawiający: Polski Związek Głuchych

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

Spis treści	3
Wprowadzenie	5
1. Opis przebiegu poszczególnych monitoringuów	8
1.1. Lista instytucji monitorowanych z uwzględnieniem organizacji monitorującej	8
1.2. Zespoły monitoringowe	10
1.3. Obszary objęte monitoringiem	11
1.4. Najważniejsze elementy procesu monitoringu	12
1.5. Monitorowane ministerstwa	13
1.6. Monitorowane pozostałe instytucje	17
2. Problemy, jakie napotkały zespoły monitoringowe w trakcie monitoringuów w podziale na typ jednostek monitorowanych	26
3. Najważniejsze bariery we wdrażaniu Konwencji, zidentyfikowane podczas monitoringu w podziale na poszczególne typy instytucji monitorowanych	33
3.1. Najgorzej oceniane obszary w podziale na poszczególne typy instytucji monitorowanych	34
3.2. Najlepiej oceniane obszary w podziale na poszczególne typy instytucji monitorowanych	37
3.3. Analiza ocen	39
4. Informacja o najczęściej pojawiających się rekomendacjach dla danego typu instytucji monitorowanych	41
4.1. Obszary obligatoryjne	41
4.1.1. Zestawienie najczęściej występujących rekomendacji w danym obszarze dla ministerstw	43
4.1.2. Zestawienie najczęściej występujących rekomendacji w danym obszarze dla pozostałych instytucji	53
4.1.3. Zestawienie liczby rekomendacji wg obszarów i jednostek monitorowanych	67
4.1.4. Skutki publiczne, społeczne i finansowe wdrożenia rekomendacji	68
4.2. Obszary fakultatywne	69
5. Informacje o stopniu wykorzystania rekomendacji z monitoringu przez poszczególne typy instytucji monitorowanych	73
5.1. Obszary obligatoryjne	73
5.1.1. Wdrożenie rekomendacji w ujęciu liczbowym	73

5.1.2. Wdrożone rekomendacje dla obszarów obligatoryjnych w ministerstwach - przykłady	77
5.1.3. Wdrożone rekomendacje dla obszarów obligatoryjnych w pozostałych instytucjach - przykłady	85
5.1.4. Wdrożone rekomendacje dla obszarów obligatoryjnych- podsumowanie	95
5.2. Obszary dodatkowe.....	96
6. Bariery architektoniczne w kontekście różnych rodzajów niepełnosprawności.	98
Wnioski	104
Podsumowanie partnerów projektu	109
Dane kontaktowe	112
Spis wykresów, tabel i rysunków	113
Załącznik nr 1- opis instytucji monitorowanych.....	114
1. Monitorowane ministerstwa.....	114
2. Monitorowane pozostałe instytucje.....	127
Załącznik nr 2 - Lista organizacji pozarządowych prowadzących działania z zakresu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami mających placówki na terenie m.st Warszawy i wyrażających chęć otrzymywania ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami.....	164
Załącznik nr 3 - Lista uczelnianych biur karier z obszaru Warszawy i województwa mazowieckiego.....	166
Załącznik nr 4 - Lista organizacji pozarządowych dostosowujących informacje do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.....	172

Wprowadzenie

Raport zbiorczy stanowi podsumowanie projektu "Administracja centralna na rzecz Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Monitoring wdrażania.", realizowanego przez Polski Związek Głuchych w partnerstwie z Fundacją Instytut Rozwoju Regionalnego oraz Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną. Stanowi on podsumowanie raportów końcowych i weryfikujących, opracowywanych w trakcie trwania projektu – przygotowanych na podstawie monitoringów przeprowadzonych w 51 instytucjach administracji centralnej.

Należy zaznaczyć, iż głównym celem prowadzonych monitoringów było "zwiększenie zdolności instytucji monitorowanych do wdrażania postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych poprzez analizę działań instytucji, sformułowanie rekomendacji dotyczących działań instytucji oraz weryfikację ich wykorzystania".

Bazą wyjściową dla działań, realizowanych w ramach projektu była treść Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych¹, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku. Opiera się ona na zasadach:

- a) poszanowania przyrodzonej godności, autonomii osoby, w tym swobody dokonywania wyborów, a także poszanowanie niezależności osoby,
- b) niedyskryminacji,
- c) pełnego i skutecznego udziału w społeczeństwie i integracji społecznej,
- d) poszanowania odmienności i akceptacji osób z niepełnosprawnościami, będących częścią ludzkiej różnorodności oraz ludzkości,
- e) równości szans,
- f) dostępności,
- g) równości mężczyzn i kobiet,
- h) poszanowania rozwijających się zdolności niepełnosprawnych dzieci oraz poszanowanie prawa dzieci z niepełnosprawnościami do zachowania tożsamości.

¹ Konwencja ogłoszona w dzienniku ustaw 2012 poz. 1169. Tekst Konwencji posługuje się terminem „osób niepełnosprawnych”, w projekcie używano określenia osoby z niepełnosprawnościami zaczerpniętego z oryginalnego tekstu dokumentu „person with disabilities”

Zakres działań, jaki obejmuje Konwencja, dotyczy m.in. podnoszenia świadomości społecznej, szeroko rozumianej dostępności, prawa do życia, równości wobec prawa, wolności i bezpieczeństwa osobistego, wolności od wykorzystania i przemocy, swobody przemieszczania się i obywatelstwa, mobilności, wolności wypowiedzi, poszanowania prywatności, poszanowania domu i rodziny, edukacji, zdrowia, rehabilitacji, pracy i zatrudnienia, odpowiednich warunków życia i opieki socjalnej, udziału w życiu publicznym i politycznym, udziału w życiu kulturalnym, sporcie i rekreacji.

Z uwagi na rozległy zakres obszarów przyjęto metodologię monitoringu instytucji, uwzględniającą:

1. Udostępnienie instytucji monitorowanej ankiety samooceny.
2. Analizę wyników samooceny z wykorzystaniem dostępnych informacji na temat instytucji monitorowanej.
3. Wybór obszarów, które będą przedmiotem monitoringu.
4. Stworzenie planu monitoringu.
5. Zebranie danych z wybranych obszarów.
6. Analizę zebranych danych i tworzenie rekomendacji.
7. Przygotowanie raportu wstępnego.
8. Analizę raportu wstępnego przez instytucję monitorowaną.
9. Spotkanie podsumowujące, w trakcie, którego opracowywana jest treść raportu końcowego wraz z rekomendacjami.
10. Wizytę weryfikującą i opracowanie raportu weryfikującego.

Zespół, realizując monitoring, dążył do pozyskania informacji na temat działania instytucji monitorowanej za pomocą poniższych metod:

- badania i obserwacje bezpośrednie (np. miejsc i budynków);
- pozyskiwanie danych od personelu instytucji monitorowanej (np. w formie pisemnej lub wywiadów);
- pozyskiwanie danych od osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia oraz innych podmiotów (w tym organizacji pozarządowych), które współpracują z instytucją monitorowaną - np. poprzez wywiady indywidualne lub grupowe, analizę raportów opracowanych przez te instytucje;

- analiza dokumentacji instytucji monitorowanej i dokumentacji dotyczącej działań instytucji;
- działania analityczne - badanie związków przyczynowo- skutkowych i wyciąganie z nich wniosków.

Ważną częścią tworzenia raportu końcowego było stworzenie rekomendacji. W celu zapewnienia przejrzystej struktury rekomendacji tworzone je zgodnie z metodą MoSCoW. Metoda MoSCoW oznacza podzielenie rekomendacji dla instytucji monitorowanej na takie, które:

- muszą być wdrożone (MUST),
- powinny być wdrożone (SHOULD),
- mogą być wdrożone (COULD),
- nie będą wykorzystane w trakcie trwania projektu (WON'T).

Ponadto rekomendacje z monitoringu zostały podzielone na:

- takie, które można było wykorzystać i zweryfikować ich wykorzystanie w trakcie projektu,
- takie, które są możliwe są do wykorzystania przez instytucję dopiero po zakończeniu projektu.

Na raport zbiorczy składa się opis przebiegu poszczególnych monitoringów, w tym daty monitoringów, typy jednostek monitorowanych oraz obszary objęte monitoringiem.

W dalszej części opisuje się problemy oraz bariery we wdrażaniu Konwencji, na jakie natrafiły zespoły monitoringowe w trakcie trwania monitoringów. Powyższe bariery oraz przyczyny ich wystąpienia zostały szczegółowo opisane, co przełożyło się na zaprezentowane w kolejnym rozdziale najczęściej pojawiających się rekomendacji dla danego typu instytucji monitorowanych. W dalszym etapie raport odnosi się do stopnia wykorzystania przez instytucje monitorowane wyżej wspomnianych rekomendacji z monitoringu. Końcową część stanowi analiza porównawcza stanu przestrzegania Konwencji w monitorowanych instytucjach i ich jednostkach organizacyjnych w odniesieniu do różnych rodzajów niepełnosprawności. Na zakończenie raportu sformułowano wnioski.

1. Opis przebiegu poszczególnych monitoringów.

1.1. Lista instytucji monitorowanych z uwzględnieniem organizacji monitorującej.

W ramach prowadzonych działań monitoringiem objętych zostało 51 instytucji- 17 ministerstw i 34 pozostałe instytucje. Z instytucji obligatoryjnych² wytypowanych do monitorowania dwa ministerstwa odmówiły udziału w procesie: Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Poniższe zestawienie prezentuje listę instytucji wraz z informacją, który z partnerów projektu daną instytucję monitorował.

INSTYTUCJA	FAKULTATYWNA/ OBLIGATORYJNA
Organizacja monitorująca- Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego	
1. Urząd Komunikacji Elektronicznej	fakultatywna
2. Ministerstwo Cyfryzacji	obligatoryjna
3. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	obligatoryjna
4. Ministerstwo Finansów	obligatoryjna
5. Zakład Ubezpieczeń Społecznych	obligatoryjna
6. Urząd Lotnictwa Cywilnego	fakultatywna
7. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	fakultatywna
8. Urząd Zamówień Publicznych	fakultatywna
9. Państwowa Komisja Wyborcza – Krajowe Biuro Wyborcze	fakultatywna
10. Główny Inspektorat Farmaceutyczny	fakultatywna

² Instytucje obligatoryjne zostały wskazane w *Metodologii prowadzenia monitoringu działań jednostek administracji pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami zawierająca minimalne wymogi dla przeprowadzenia tego monitoringu, w tym projekt narzędzia do wykorzystania przez projektodawców przy prowadzeniu ww. monitoringu*, która została przygotowana przez MRPIPS i była obowiązkowa w realizacji projektu.

11. Główny Inspektorat Sanitarny	fakultatywna
12. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju	obligatoryjna
13. Główny Inspektorat Weterynarii	fakultatywna
14. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	obligatoryjna
15. Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej	fakultatywna
16. Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii	fakultatywna
17. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	fakultatywna
Organizacja monitorująca- Polski Związek Głuchych	
18. Ministerstwo Obrony Narodowej	obligatoryjna
19. Ministerstwo Edukacji Narodowej	obligatoryjna
20. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	fakultatywna
21. Urząd Transportu Kolejowego	fakultatywna
22. Ministerstwo Energii	obligatoryjna
23. Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	fakultatywna
24. Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej	obligatoryjna
25. Ministerstwo Infrastruktury	obligatoryjna
26. Główny Inspektorat Transportu Drogowego	fakultatywna
27. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	obligatoryjna
28. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	obligatoryjna
29. Ministerstwo Sportu i Turystyki	obligatoryjna
30. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	fakultatywna
31. Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych	fakultatywna
32. Centralny Zarząd Służby Więziennej	fakultatywna
33. Krajowa Szkoła Administracji Publicznej im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego	fakultatywna
34. Główny Urząd Geodezji i Kartografii	fakultatywna
Organizacja monitorująca- Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną	
35. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	obligatoryjna

36. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	obligatoryjna
37. Ministerstwo Spraw Zagranicznych	obligatoryjna
38. Ministerstwo Środowiska	obligatoryjna
39. Ministerstwo Zdrowia	obligatoryjna
40. Narodowy Fundusz Zdrowia	obligatoryjna
41. Centrum Badania Opinii Społecznej	fakultatywna
42. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	fakultatywna
43. Główny Urząd Statystyczny	fakultatywna
44. Komenda Główna Policji	fakultatywna
45. Polska Agencja Inwestycji i Handlu SA	fakultatywna
46. Urząd do Spraw Cudzoziemców	fakultatywna
47. Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych	fakultatywna
48. Urząd Patentowy	fakultatywna
49. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju	fakultatywna
50. Rządowe Centrum Legislacji	fakultatywna
51. Biuro Rzecznika Praw Pacjenta	fakultatywna

Tabela 1 Lista instytucji monitorowanych

1.2. Zespoły monitoringowe.

Działania monitoringowe prowadzone były przez zespoły monitoringowe, których skład przedstawiał się następująco:

Zespół monitoringowy Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego:

Kierowniczka zespołu monitoringowego:

Natalia Wasielewska

Członkinie zespołu monitoringowego:

Wioleta Jóźwiak do 12.09.2018

Ewa Jajszczyk-Rowińska od 12.09.2018

Marta Sałkowska

Zespół monitoringowy Polskiego Związku Głuchych:

Kierownik/czka zespołu monitoringowego:

Piotr Kowalski do 31 marca 2018 r.

Marzena Sochańska-Kawiecka od 03 kwietnia 2018 r.

Członkinie zespołu monitoringowego:

Agnieszka Grabowska do 31 marca 2018 r.

Weronika Wyszomirska-Gano od 03 kwietnia 2018 r.

Agnieszka Zawadzka

Zespół monitoringowy Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością
Intelektualną :

Kierownik zespołu monitoringowego:

Adam Zawisny

Członkowie zespołu monitoringowego:

Robert Trzaskowski

Karolina Makowiecka

1.3. Obszary objęte monitoringiem.

Każda instytucja została objęta monitoringiem w zakresie obszarów obligatoryjnych wyznaczonych podczas ogłoszenia o konkursie na realizację przedmiotowego projektu. Dokument *Metodologia prowadzenia monitoringu działań jednostek administracji pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami zawierająca minimalne wymagania dla przeprowadzenia tego monitoringu, w tym projekt narzędzia do wykorzystania przez projektodawców przy prowadzeniu ww. monitoringu* Zawierał pełną informację o sposobie prowadzenia monitoringu.

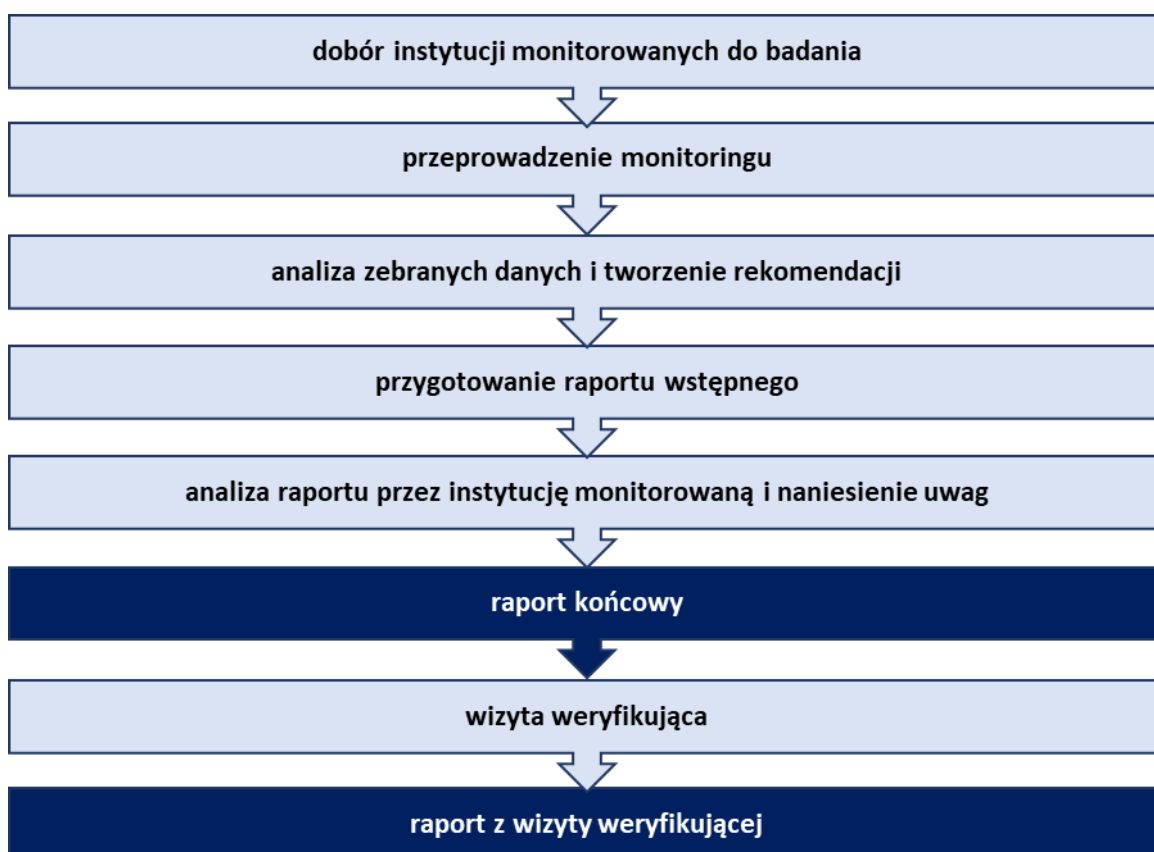
Monitorowane obszary obligatoryjne:

1. Architektoniczne dostosowanie budynków.
2. Dostosowanie form informacji do potrzeb osób niepełnosprawnych.
3. Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji.
4. Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
5. Konsultacje społeczne w instytucji.
6. Kompetencje pracowników instytucji.
7. Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.

Dodatkowo dla każdej instytucji podczas procesu konsultacji wskazano lub nie dodatkowe obszary monitoringu. Wskazane dla każdej z instytucji obszary dodatkowe ujęto w tabeli przy poniższym opisie każdej z instytucji.

1.4. Najważniejsze elementy procesu monitoringu.

Proces monitoringu prowadzony w ramach projektu składał się z wielu elementów, z których najważniejsze zarówno z punktu widzenia procesu, ale także z punktu widzenia niniejszego raportu i dokonywanych analiz ujęto na poniższej grafice.

Rysunek 1: Najważniejsze elementy procesu monitoringu

1.5. Monitorowane ministerstwa

Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej

Data monitoringu	10.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej. 2. Jakość i sposób dostosowania doradztwa zawodowego w szkołach do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Data monitoringu	10.2017 – 05.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Dostępność przestrzeni publicznych. 2. Mobilność osoby niepełnosprawnej. 3. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Data monitoringu	11.2017 – 05.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Wybrane obszary dodatkowe, które zostały wybrane podczas konsultacji społecznych nie dotyczą Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w związku z czym nie dokonano monitoringu w tym zakresie.

Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii

Data monitoringu	03.2018 – 08.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działania na rzecz usług wspierających osoby niepełnosprawne. 2. Mobilność osoby niepełnosprawnej. 3. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia.

Ministerstwo Obrony Narodowej

Data monitoringu	10.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów (dla osób z niepełnosprawnościami).

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Data monitoringu	10.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej 2. Jakość i sposób dostosowania doradztwa zawodowego w szkołach do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Ministerstwo Cyfryzacji

Data monitoringu	11.2017 – 04.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów. 2. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego. 3. Dostęp do informacji o usługach urzędów pracy.

Ministerstwo Energii

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej Instytucji.

Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej Instytucji.

Ministerstwo Infrastruktury

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej Instytucji.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Ministerstwo Sportu i Turystyki

Data monitoringu	10.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Data monitoringu	08.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.

Ministerstwo Środowiska

Data monitoringu	11.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu.

Ministerstwo Zdrowia

Data monitoringu	08.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Działania w zakresie ochrony życia.

Ministerstwo Finansów

Data monitoringu	10.2017 – 03.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych. 2. Dostępność przestrzeni publicznych. 3. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.

1.6. Monitorowane pozostałe instytucje

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Data monitoringu	07.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych - w tym obszarze nie wystosowano rekomendacji. 2. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.

Rządowe Centrum Legislacji

Data monitoringu	04.2017 – 11.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych. 2. Działania w zakresie ochrony życia. 3. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej.

Centralny Zarząd Służby Więziennej

Data monitoringu	03.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Komenda Główna Policji

Data monitoringu	11.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.

Główny Inspektorat Farmaceutyczny

Data monitoringu	11.2017 – 04.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Dostosowanie przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnościami. 2. Działania pełnomocników do spraw osób z niepełnosprawnościami. 3. Działania na rzecz ochrony życia i zdrowia osób z niepełnosprawnościami. 4. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami w codziennym życiu.

Główny Inspektorat Sanitarny

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działalność rad konsultacyjnych, rad pożytku publicznego i społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych. 2. Działania w zakresie ochrony życia. 3. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej.

Główny Inspektorat Weterynarii

Data monitoringu	11.2017 – 04.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działania w zakresie ochrony życia. 2. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych. 3. Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. osób niepełnosprawnych.

Główny Inspektorat Transportu Drogowego

Data monitoringu	10.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Główny Urząd Nadzoru Budowlanego

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Główny Urząd Geodezji i Kartografii

Data monitoringu	04.2017 – 07.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Data monitoringu	11.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Główny Urząd Statystyczny

Data monitoringu	11.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Urząd Komunikacji Elektronicznej

Data monitoringu	11.2017 – 05.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działania na rzecz usług wspierających osoby niepełnosprawne w ich samodzielności. 2. Dostępność przestrzeni publicznych.

Urząd Transportu Kolejowego

Data monitoringu	10.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych

Data monitoringu	03.2018 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Urząd ds. Cudzoziemców

Data monitoringu	07.2018 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych

Data monitoringu	07.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej

Data monitoringu	12.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Urząd Lotnictwa Cywilnego

Data monitoringu	10.2017 – 03.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Dostępność przestrzeni publicznych. 2. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego. 3. Mobilność osoby niepełnosprawnej.

Urząd Zamówień Publicznych

Data monitoringu	02.2017 – 08.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Dostępność przestrzeni publicznych. 2. Działania na rzecz dostępności transportu publicznego i specjalistycznego. 3. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Data monitoringu	03.2018 – 07.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych. 2. Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. osób niepełnosprawnych. 3. Współpraca lokalna na rzecz aktywizacji zawodowej niepełnosprawnych.

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Data monitoringu	10.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

Data monitoringu	03.2018 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Data monitoringu	11.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Współpraca lokalna na rzecz aktywizacji zawodowej. 2. Dostępność oferty organizacji pozarządowych finansowanych ze środków instytucji. 3. Działania na rzecz usług wspierających osoby niepełnosprawne w ich samodzielności.

Polska Agencja Inwestycji i Handlu

Data monitoringu	10.2017-10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Podnoszenie świadomości społeczeństwa oraz lokalna współpraca na rzecz osób z niepełnosprawnościami. W obszarze dodatkowym nie wystosowano żadnych dodatkowych rekomendacji.

Krajowa Szkoła Administracji Publicznej im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego

Data monitoringu	03.2018 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Zastosowanie przewidzianej w projekcie metodologii nie doprowadziło do wyboru obszarów dodatkowych adekwatnych do obszaru działania monitorowanej instytucji.

Narodowy Fundusz Zdrowia

Data monitoringu	07.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Działania w zakresie ochrony życia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Data monitoringu	09.2017 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Współpraca lokalna na rzecz aktywizacji zawodowej. 2. Usługi socjalne i odpowiednie warunki życia. 3. Współpraca na rzecz odpowiednich warunków życia i ochrony socjalnej.

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Data monitoringu	02.2018 – 06.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. osób niepełnosprawnych. 2. Podnoszenie świadomości i współpraca lokalna na rzecz edukacji włączającej. 3. Współpraca lokalna na rzecz aktywizacji zawodowej.

Biuro Rzecznika Praw Pacjenta

Data monitoringu	04.2018 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.

Centrum Badania Opinii Społecznej

Data monitoringu	12.2017 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

Data monitoringu	01.2018 – 10.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.

Państwowa Komisja Wyborcza – Krajowe Biuro Wyborcze

Data monitoringu	10.2017 – 03.2018
Monitorowane obszary dodatkowe	1. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach. 2. Podnoszenie świadomości społeczeństwa oraz lokalna współpraca na rzecz osób z niepełnosprawnościami. 3. Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. osób niepełnosprawnych.

2. Problemy, jakie napotkały zespoły monitoringowe w trakcie monitoringów w podziale na typ jednostek monitorowanych.

Podczas przygotowywania raportu zbiorczego przeprowadzono rozmowy z członkami zespołów monitoringowych wszystkich partnerów realizujących projekt, w zakresie identyfikacji problemów występujących podczas monitoringu. Na wstępie należy zauważyć, że rozmówcy nie wskazali, aby wystąpiło wyraźne zróżnicowanie problemów pomiędzy monitorowanymi jednostkami, co pozwoliłoby dokonać ich podziału na typ jednostki wg przejętego klucza (ministerstwa/pozostałe instytucje). W poniższym podsumowaniu problemów zawarto informacje o występujących różnicach na tym etapie realizacji, kiedy dało się problem wyodrębnić ze względu na typ jednostki.

Problemy występujące podczas monitoringu ujęto chronologicznie wg następujących po sobie zdarzeń charakteryzujących cały proces:

1. Rekrutacja jednostek monitorowanych.
2. Prowadzenie monitoringu.
3. Proces uzgodnieniowy raportu końcowego z monitoringu.
4. Proces uzgodnienia raportu weryfikacyjnego.

Dodatkowo wskazano wpływ metodologii na proces monitoringu i wynikające z jej założeń problemy pojawiające się w procesie oraz zawarto uwagi ogólne wskazane przez rozmówców.

W zakresie działania **rekrutacja jednostek monitorowanych** jako największe problemy rozmówcy wskazali:

- odmowa udziału w projekcie przez instytucje,
- konieczność pisemnych, kilkukrotnych interwencji w celu uzyskania zgody na prowadzenie monitoringu, w tym pisemna interwencja w KPRM oraz MRPiPS, co pozwoliło na uzyskanie zgody kilku jednostek na prowadzenie monitoringu,
- wydłużający się proces rekrutacji instytucji,
- pozostałe instytucje: brak poczucia zobowiązania do udziału w monitoringu z uwagi na przekonanie, że klient z niepełnosprawnością do tych instytucji nie trafia, co wynikało

głównie z postrzegania osoby z niepełnosprawnością jedynie w charakterze potencjalnego klienta/petenta, a nie np. współpracownika.

W zakresie działania **prowadzenie monitoringu** największymi problemami wydłużającymi proces były:

- konieczność prowadzenia dodatkowych spotkań o charakterze „zapoznawczym” przed rozpoczęciem monitoringu,
- procesem rozpoczynającym monitoring było wypełnienie przez instytucje ankiety samooceny - w niektórych instytucjach trwało to nawet 5-6 miesięcy,
- osoby wyznaczone do kontaktu z zespołem monitoringowym często postrzegały udział w procesie jako dodatkową pracę i dodatkowe obciążenie, opóźniając czas odpowiedzi na ankietę samooceny.

W zakresie działania **proces uzgodnieniowy raportu końcowego z monitoringu** członkowie zespołów monitoringowych wskazali, że była to najtrudniejsza część całego procesu. Wskazano następujące problemy:

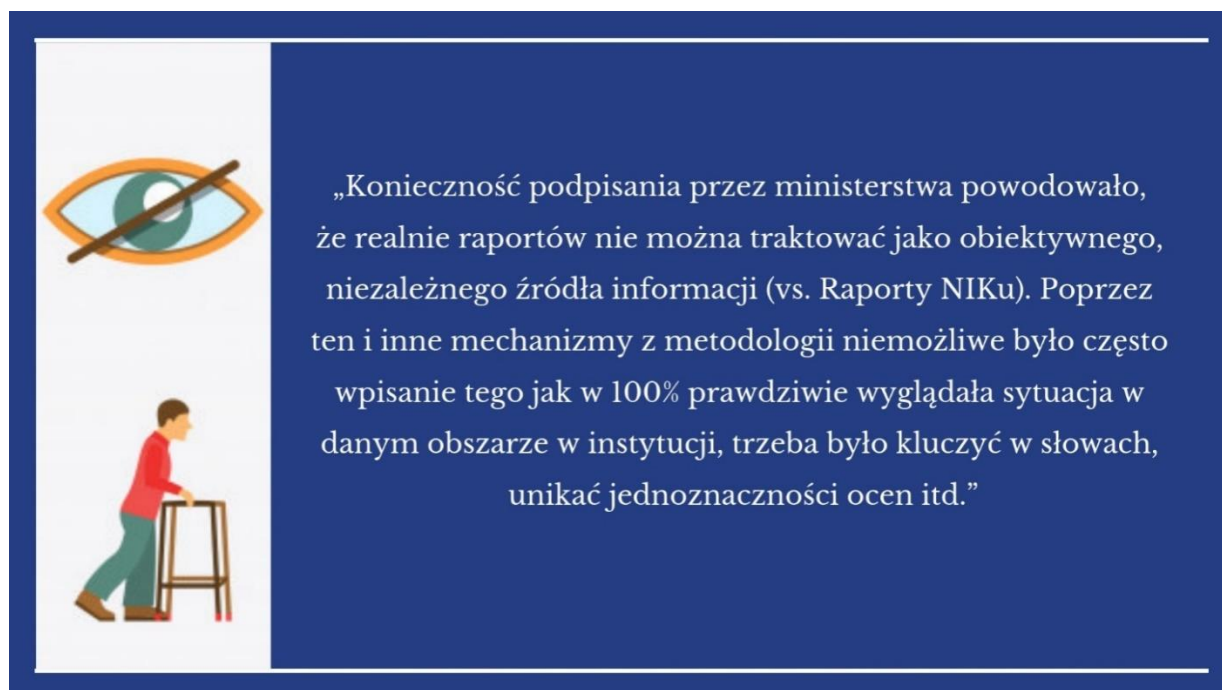
- konieczność uświadamiania pracowników instytucji w zakresie podstawowych informacji dotyczących niepełnosprawności, które pozwoliłyby zrozumieć nie tyle treść rekomendacji, co potrzebę ich realizacji,
- długość procesu uzgodnieniowego trwającego często kilka miesięcy, głównie w ministerstwach, co było spowodowane rozbudowaną strukturą uzgodnieniowo-decyzyjną; raporty musiały być podpisane przez specjalistów, kolejno naczelników, dyrektorów departamentów i na końcu dyrektora jednostki,
- stawianie przez instytucje warunków, uzależniających podpisanie raportu od usunięcia z niego części rekomendacji,
- negowanie proponowanych rekomendacji i uznawanie ich za nieistotne, głównie w sytuacji, kiedy dostrzeżono także dobre praktyki w innych monitorowanych w instytucji obszarach,
- niezrozumienie takich procesów jak konsultacje społeczne czy zatrudnianie,
- w ministerstwach: postrzeganie kwestii związanych z zatrudnieniem jedynie przez pryzmat ustawy o służbie cywilnej,

- w pozostałych instytucjach: w odniesieniu do zatrudniania brak z zrozumienia dla faktu, że osoby z niepełnosprawnościami mogą być pracownikami instytucji.

W zakresie działania **raport weryfikujący** oraz **proces uzgodnienia raportu weryfikującego** największymi problemami były:

- powtarzający się brak z zrozumienia konieczności realizacji przygotowanych rekomendacji,
- w ministerstwach: tłumaczenia braku realizacji rekomendacji w zakresie stron www jej przyszłą migracją na platformę, za którą odpowiada Ministerstwo Cyfryzacji oraz brak z zrozumienia, gdzie przebiega linia demarkacyjna odpowiedzialności MC a gdzie każdego z ministerstw,
- wydłużanie procesu po stronie jednostek monitorowanych.

Zespoły monitoringowe oceniając **wpływ metodologii na proces monitoringu** wskazały, że sama metodologia jak i pytania obligatoryjne były bardzo negatywnie oceniane przez jednostki monitorowane, szczególnie ministerstwa. Wskazano także, że zaproponowane w metodologii obszary dodatkowe nie pasowały do jednostek centralnych administracji i trudno było je dobrać do zakresu działań monitorowanych instytucji, co stanowiło duży problem w realizacji projektu. Jeden z członków zespołu monitoringowego wskazał nadto:

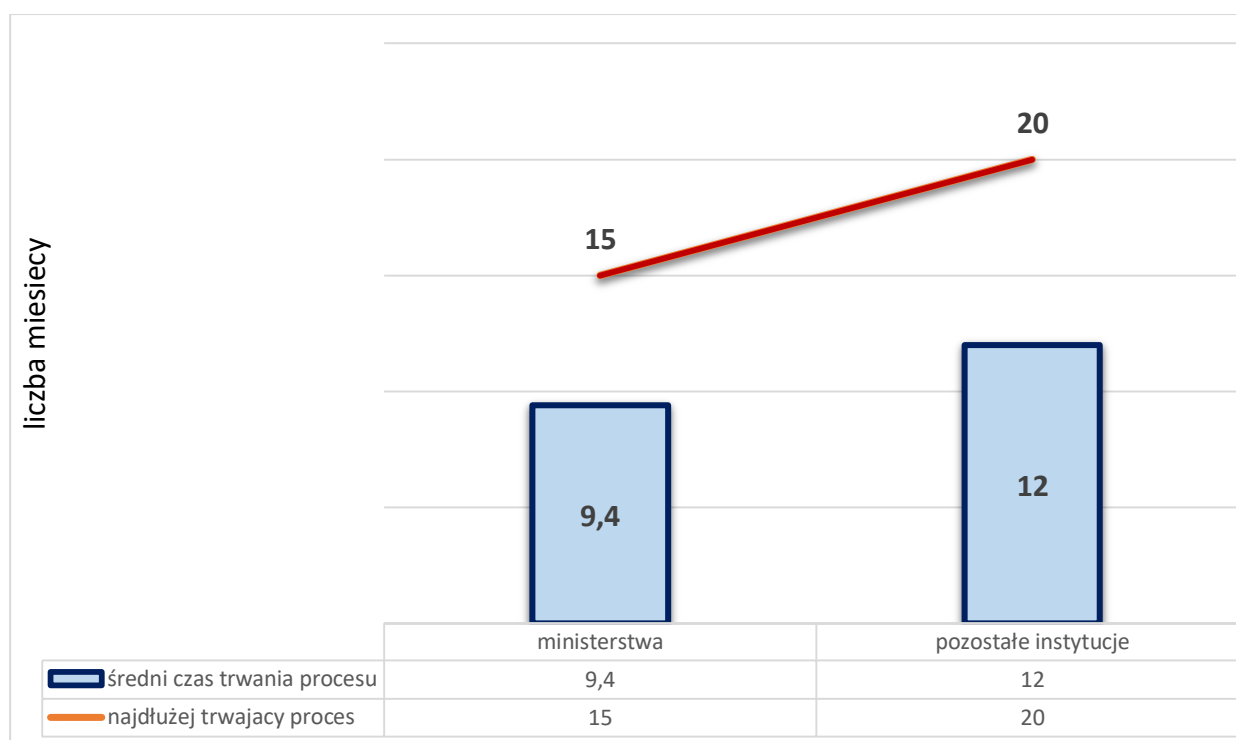

Rysunek 2: Cytat z wypowiedzi członka zespołu monitoringowego

W ramach uwag ogólnych co do przebiegu procesu członkowie zespołów monitoringowych zwrócili uwagę na następujące kwestie dotyczące ministerstw:

- większa skłonność do postrzegania zespołów jako „kontroli”;
- dylematy dotyczące tego, czy dany departament/wydział będzie rozliczany za to, co zostało zapisane w raporcie;
- znacznie wydłużony proces w stosunku do pozostałych instytucji, co wynikało ze struktury urzędów;
- w części ministerstw trzeba było próbować samodzielnie ustalać osoby odpowiedzialne za poszczególne obszary monitoringu, aby móc proces w ogóle zrealizować.

W odniesieniu do czasu trwania procesu monitoringu w jednostkach monitorowanych na każdym etapie wskazano, że proces w ocenie zespołu monitoringowego wydłużał się nadmiernie - średni czas trwania procesu we wszystkich instytucjach wyniósł 11 miesięcy. Najdłużej proces prowadzony był 20 miesięcy (jedna instytucja) oraz 19 miesięcy (dwie instytucje), najkrócej 4 i 5 miesięcy (po jednej instytucji). Uwzględniając podział jednostek wg typów, średni czas trwania monitoringu w ministerstwach wyniósł: 9,4 miesiąca, natomiast w pozostałych instytucjach: 12 miesięcy.

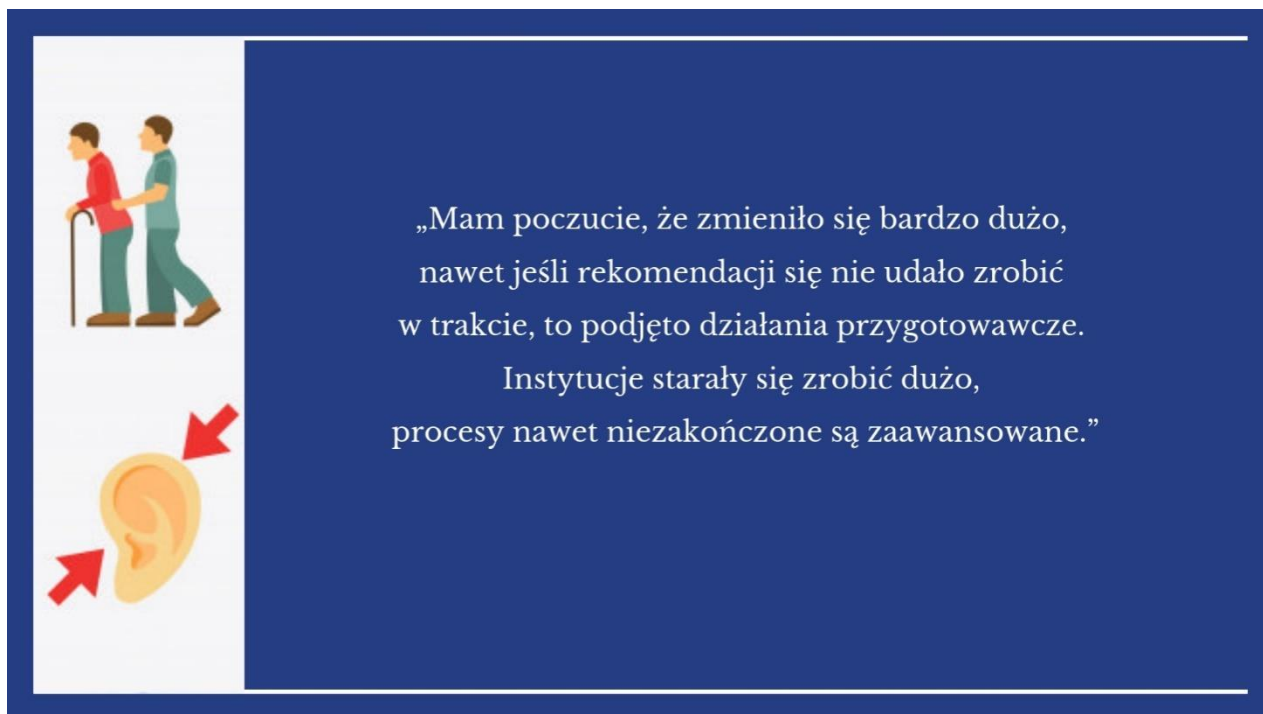

Wykres 1: Średni i maksymalny czas trwania procesu w miesiącach wg podziału na ministerstwa i pozostałe instytucje

Jak pokazuje powyższy wykres, proces dłużej przebiegał w pozostałych instytucjach, mimo to członkowie zespołów monitoringowych wskazywali, że proces trwał dłużej w ministerstwach. Rozbieżność postrzegania procesu przez zespoły w kontekście dat zawartych w raportach wynika z tego, że w ministerstwach znacznie dłuższy był czas wyrażenia zgody na monitoring. Od czasu skierowania pierwszego pisma często mijało kilka miesięcy do wyrażenia zgody, czas ten nie został ujęty we wskazanych datach, gdyż raporty zawierają daty graniczne od czasu formalnego rozpoczęcia do formalnego zakończenia procesu.

Poza opisanymi powyżej problemami, członkowie zespołów monitoringowych wskazywali także pozytywne aspekty procesu, które dostrzegają głównie w zmianie postaw urzędników, z którymi pracowali. Wydłużający się proces uzgodnień raportu z monitoringiem i długie dyskusje na temat każdej rekomendacji, w ocenie zespołów, pozwoliły na zwiększenie wiedzy i świadomości oraz zrozumienie kwestii dotyczących niepełnosprawności i potrzeby wdrożenia wskazanych rekomendacji. Jedna z osób będących członkiem zespołu wskazała, że na etapie uzgodnienia raportu następowało: „zrozumienie, akceptacja, rozpoczęcie działań, a nawet wykazanie inicjatywy”.

Osoba będące członkiem jednego z zespołów monitoringowych tak ocenia cały proces monitoringu:

Rysunek 3: Cytat z wypowiedzi członka zespołu monitoringowego

Aby ułatwić i przyspieszyć proces wdrażania rekomendacji członkowie zespołów przygotowali m.in.³: listy NGO zajmujących się aktywizacją zawodową, uczelnianych biur karier, portali specjalistycznych zajmujących się aktywizacją zawodową, streszczenia wymogów dostępnościowych i dobre przykłady właściwie do wszystkich typów rekomendacji, czasem nawet informacje i linki do ofert konkretnych produktów (taśmy kontrastowe, pętle indukcyjne itd.), opis dostępności budynku na stronę instytucji itd.

Przygotowanych materiałów wspierających proces wdrażania w instytucjach było bardzo dużo i dla instytucji był to wartościowy materiał, pozwalający zrealizować więcej rekomendacji.

³ Część z przygotowanych materiałów stanowi załączniki do niniejszego raportu, są to:

Załącznik nr 2 - Lista organizacji pozarządowych prowadzących działania z zakresu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami mających placówki na terenie m.st. Warszawy i wyrażających chęć otrzymywania ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami

Załącznik nr 3 - Lista uczelnianych biur karier z obszaru Warszawy i województwa mazowieckiego

Załącznik nr 3 - Lista organizacji pozarządowych dostosowujących informacje do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Dodatkowo warto zauważyć, że przydatne były przykłady instytucji, które już zrealizowały dane rekomendacje.

Podsumowując cały proces można użyć cytatu z wypowiedzi jednego z członków zespołu monitoringowego:

„Chyba największą wartością projektu jest bardzo silna praca nad świadomością, przekonaniami. Bardzo wiele osób zmieniło w toku projektu zdanie na temat dostępności, Konwencji, zatrudniania itd. W części miejsc udały się dość spektakularne, poważne zmiany lub takie zmiany są właśnie realizowane (np. wideotłumacz w ramach Telefonicznej Informacji Pacjenta NFZ i BRPP), jako bezpośredni wpływ projektu.”

Rysunek 4: Cytat z wypowiedzi członka zespołu monitoringowego

3. Najważniejsze bariery we wdrażaniu Konwencji, zidentyfikowane podczas monitoringu w podziale na poszczególne typy instytucji monitorowanych

Analizę najważniejszych barier we wdrażaniu Konwencji oparto o analizę obszarów wskazanych podczas monitoringu jako najgorzej oceniane dla danej instytucji. Jednocześnie w rozdziale tym wskazano najlepiej oceniane obszary, które stanowią swoistą dobrą praktykę.

W procesie monitoringu dokonano sprawdzenia 17 ministerstw i 34 innych instytucji, dla każdej z nich wskazano najgorsze i najlepsze obszary w podziale zgodnym z metodologią badania. Wśród najlepszych i najgorszych obszarów ujęto zarówno te, które zostały objęte monitoringiem obowiązkowym, jak i te objęte monitoringiem dodatkowym. Dla każdej monitorowanej instytucji zespoły wytypowały po maksymalnie 5 najlepszych i najgorszych obszarów. Analizę oparto o podział instytucji monitorowanych wg klucza: ministerstwa i pozostałe instytucje.

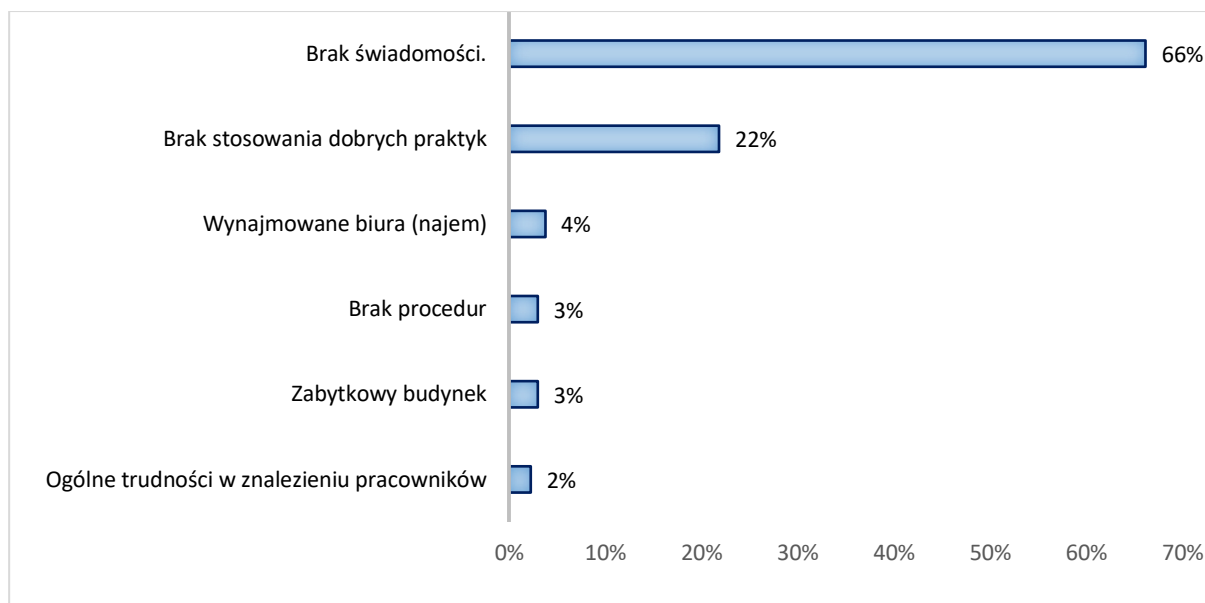
3.1. Najgorzej oceniane obszary w podziale na poszczególne typy instytucji monitorowanych

Poniższa tabela zawiera wskazanie 5 najgorszych obszarów najczęściej występujących w wyniku dokonanej oceny w podziale na ministerstwa oraz inne instytucje.

Obszar, który najczęściej wskazywano jako najgorszy	Ministerstwa		Pozostałe instytucje	
	liczba	% wskazań w odniesieniu do liczby badanych ministerstw	liczba	% wskazań w odniesieniu do liczby badanych instytucji
Dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	14	82%	26	76%
Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Instytucji.	12	71%	13	38%
Kompetencje pracowników Instytucji.	7	41%	12	35%
Dostępność architektoniczna.	5	29%	11	32%
Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.	2	12%	8	24%

Tabela 2: Najgorzej oceniane obszary

Podczas analizy danych z monitoringu poza wskazaniem najgorszych obszarów zespoły monitoringowe oceniały przyczyny uznania tego obszaru jako najgorszego. Udział poszczególnych odpowiedzi ogółem wskazuje poniższy wykres.

Wykres 2: Przyczyny występowania danego obszaru w kategorii najgorzej ocenianych

Zdecydowanie najczęściej wskazywaną przyczyną występowania danego obszaru w kategorii najgorzej ocenianych był „brak świadomości” aż 66% oraz „brak stosowania dobrych praktyk” 22%..

Analiza poszczególnych obszarów, uznanych za najgorsze pod kątem przyczyny występowania oraz opisu tego stanu rzeczy wskazuje, że:

W obszarze „Dostosowanie form informacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami” jako przyczyna występowania najczęściej pojawia się „brak świadomości”, bo aż w 62,5% przypadków, pozostałe wskazania to: brak dobrych praktyk 37,5%. Zespoły monitoringowe wskazały, że najwięcej uchybień zawierają strony internetowe instytucji, w tym w 24 instytucjach monitorowanych (9 ministerstw i 15 pozostałych instytucji) wskazano, że strona www w znacznym stopniu nie spełnia wymogów standardu WCAG 2.0 na poziomie A oraz AA⁴. W wielu badanych instytucjach wskazano także jako uchybienie fakt, że na stronach www nie ma informacji w tekście łatwym oraz brakuje alternatywnych form komunikacji z instytucją takich jak SMS czy komunikatory internetowe. Często występującym uchybieniem był też brak

⁴ Na konieczność stosowania przez instytucje publiczne Standardu WCAG 2.0 na poziomie AA wskazuje Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. 2012, pozycja 526).

wskazania na stronie www informacji o możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego zgodnie z ustawą o języku migowym i innych formach komunikowania się⁵.

W obszarze „Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Instytucji”, jako przyczyna występowania najczęściej pojawia się „brak świadomości”. Ma to miejsce w 40% przypadków, pozostałe najczęstsze wskazania to: brak dobrych praktyk i problem z pozyskaniem pracowników. Zespoły monitoringowe wskazały, że badane instytucje, w których ten obszar oceniono najgorzej nie osiągają 6% wskaźnika zatrudnienia wymaganego ustawą⁶. Nad wyraz często wskazywano, że „instytucja nie prowadzi żadnych działań” mających zmienić ten stan rzeczy, powszechne jest także, że instytucje nie posiadają wewnętrznych procedur dotyczących zatrudniania osób z niepełnosprawnościami. Krajowe Biuro Wyborcze, jako jedyna instytucja spośród badanych, nie zatrudnia w ogóle osób z niepełnosprawnościami, nadto nie udostępnia ogłoszeń o pracę i nie posiada procedur dotyczących zatrudniania osób z niepełnosprawnościami. W raporcie końcowym z monitoringu przekazany do Krajowego Biura Wyborczego wskazano, jakie działania należy podjąć, aby zmienić istniejący stan rzeczy.

W obszarze „Kompetencje pracowników Instytucji”, jako przyczyna występowania najczęściej pojawia się „brak świadomości”, to aż 84% wskazań, dodatkowo: brak dobrych praktyk, ale też niedostrzeganie potrzeby realizacji działań w badanym obszarze. Zespoły monitoringowe wskazały, że pracownicy badanych instytucji nie byli szkoleni z zakresu niepełnosprawności, zdarzało się, że w instytucjach były osoby szkolone w tej tematyce, niemniej były to jednostkowe przypadki. Również w planach szkoleń badanych instytucji trudno znaleźć szkolenia z tematyki niepełnosprawności jako takiej, ale także w zakresie obsługi klienta z niepełnosprawnością czy zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.

W obszarze „Dostępność architektoniczna”, jako przyczyna występowania najczęściej pojawia się „brak świadomości” w 32% przypadków, ale także wskazywanie, że budynek jest zabytkowy

⁵ Konieczność zapewnienia tłumacza języka migowego przez instytucje publiczne oraz informowania o możliwości skorzystania z tłumacza reguluje Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. 2011 nr 209 poz. 1243)

⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. (Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776)

lub że instytucja jest tylko najemcą – obie przyczyny wskazywane były w 26%. Brak dobrych praktyk to 16% wskazań. Dodatkowo instytucje wskazywały na duże koszty dostosowania, które należałoby ponieść, aby zapewnić pełną dostępność budynków. W przypadku wskazania, że instytucja mieści się w budynku, który wynajmuje, najprostszym rozwiązaniem wydaje się być zmiana siedziby. W przypadku obiektów zabytkowych lub takich, których właścicielem jest dana instytucja, należy ponieść niezbędne nakłady na dostosowania.

W obszarze „Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji”, jako przyczyna występowania najczęściej pojawia się „brak świadomości”, to 67% wskazań, dodatkowo: brak dobrych praktyk, ale procedur czy przepisów prawa. Zespoły monitoringowe wskazały, że dużo uchybień istnieje w obszarze zamówień publicznych, w tym niestosowanie klauzul społecznych. Dodatkowo wskazano na słabość współpracy z organizacjami pozarządowymi, w tym brak konsultowania z nimi działań instytucji jak choćby dokumenty „Prawa pasażera” przygotowywanego przez Urząd Lotnictwa Cywilnego.

3.2. Najlepiej oceniane obszary w podziale na poszczególne typy instytucji monitorowanych

W zakresie najlepiej ocenianych obszarów wyodrębniono cztery najczęściej powtarzające się:

- Kompetencje pracowników Instytucji.
- Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Instytucji.
- Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.
- Dostępność architektoniczna.

Najczęściej występujące obszary w podziale na typ instytucji oraz częstotliwość występowania obrazuje poniższa tabela.

Obszar, który najczęściej wskazywano, jako najlepszy	Ministerstwa		Pozostałe instytucje	
	liczba	% wskazań w odniesieniu do liczby badanych ministerstw	liczba	% wskazań w odniesieniu do liczby badanych instytucji
Kompetencje pracowników Instytucji.	5	29%	15	44%
Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Instytucji.	4	24%	14	41%
Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	4	24%	12	35%
Dostępność architektoniczna.	2	12%	7	21%

Tabela 3: Najlepiej oceniane obszary

W obszarze „Kompetencje pracowników Instytucji” zespoły monitoringowe wskazały na działania podejmowane przez instytucje, wśród których są:

- szkolenia z zakresu dot. niepełnosprawności,
- szkolenia z pracy z klientem Głuchym,
- udział w konferencjach i sympozjach tematycznych.

Na tle monitorowanych instytucji wyróżnia się Ministerstwo Finansów, które realizuje szereg działań, w tym działania skierowane do dzieci pracowników, które biorą udział w zajęciach na temat niepełnosprawności; działa także wolontariat pracowniczy, którego celem jest trwała zmiana postaw wobec niepełnosprawności.

W obszarze „Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Instytucji” zespoły monitoringowe wskazały, że w instytucjach, dla których ten obszar został wskazany jako

najlepszy funkcjonują wewnętrzne przepisy dot. równego traktowania i niedyskryminacji; w ogłoszeniach o pracę są umieszczane informacje zachęcające do aplikowania osoby z niepełnosprawnościami, pracodawca zapewnia transport z i do pracy (PFRON). Część ze wskazanych instytucji spełnia wymagany 6% wskaźnik zatrudniania np. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych aż 12%, Centrum Badania Opinii Społecznej czy KRUS, w którym łączny wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wynosi 5,86%, ale w niektórych oddziałach terenowych jest wyższy, np. w Gdańsku wynosi ponad 10%.

W obszarze „Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób z niepełnosprawnościami oraz promocji zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami” zespoły monitoringowe wskazały, że monitorowane instytucje prowadzą kampanie społeczne np. dotyczące dostępności cyfrowej i informacyjnej dla osób z niepełnosprawnościami (Ministerstwo Cyfryzacji) czy uwzględniające perspektywę niepełnosprawności w realizowanych działaniach informacyjnych jak np. UZP, który prezentuje dobre praktyki w zakresie stosowania klauzul społecznych w odniesieniu do tej grupy.

W obszarze „Dostępność architektoniczna” zespoły monitoringowe wskazały, że mimo tego, że instytucje mają siedzibę w budynkach zabytkowych, istnieje możliwość ich dostosowania - takim przykładem jest Ministerstwo Edukacji Narodowej, które poczyniło starania, aby w jak największym stopniu udostępnić go dla osób z niepełnosprawnością. Jednocześnie pozostałe instytucje, w których ten obszar uznano za najlepszy, znajdują się w nowoczesnych budynkach, które w zdecydowanym zakresie są dostępne.

3.3. Analiza ocen

Jak widać w powyższych zestawieniach najgorzej i najlepiej ocenianych obszarów trzy z nich się powtarzają:

- Kompetencje pracowników Instytucji.
- Działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Instytucji.

- Dostępność architektoniczna.

Obszary te powtarzają się zarówno jako obszary najczęściej występujące najgorsze, ale i najlepsze.

Należy jednak zauważyć, że:

- w zakresie obszaru „Działania na rzecz zatrudnienia (...)” ministerstwa zostały ocenione zdecydowanie gorzej niż inne instytucje, aż w 71% w ministerstwach obszar ten został wskazany jako najgorszy, a tylko w 38% w przypadku innych instytucji. Jednocześnie obszar ten wskazany jako najlepszy wystąpił w ministerstwach tylko w 24% (4 instytucje), a w przypadku pozostałych instytucji w 41% - czyli częściej był to obszar wskazywany jako najlepszy niż jako najgorszy.
- W zakresie obszaru „Kompetencje pracowników instytucji” częściej był on wskazywany jako obszar najgorszy w przypadku ministerstw niż pozostałych instytucji: 41% do 35%; tendencję tę potwierdza wskazanie jako obszaru najlepszego w większej liczbie pozostałych instytucji, niż ministerstw (44% do 29%).
- W zakresie obszaru „Dostępność architektoniczna” gorzej ocenione zostały pozostałe instytucje, gdzie, jako obszar najgorszy wskazano go w przypadku 32% badanych, a w przypadku ministerstw w 29%. Niemniej niemal dwukrotnie częściej był to obszar wskazywany, jako najlepszy w przypadku pozostałych instytucji względem ministerstw: 21% do 12%.

Ogólny wniosek, który nasuwa się po analizie wskazanych najgorszych i najlepszych obszarów jest taki, że ministerstwa znacznie częściej oceniane były jako instytucje gorzej realizujące dany obszar w porównaniu z pozostałymi instytucjami. W odniesieniu do oceny obszarów najgorszych na 5 najczęściej wskazywanych, ministerstwa uzyskały gorszą ocenę w przypadku 3 obszarów; natomiast w odniesieniu do obszarów najlepszych we wszystkich wskazanych w tabeli obszarach pozostałe instytucje oceniono lepiej niż ministerstwa.

4. Informacja o najczęściej pojawiających się rekomendacjach dla danego typu instytucji monitorowanych.

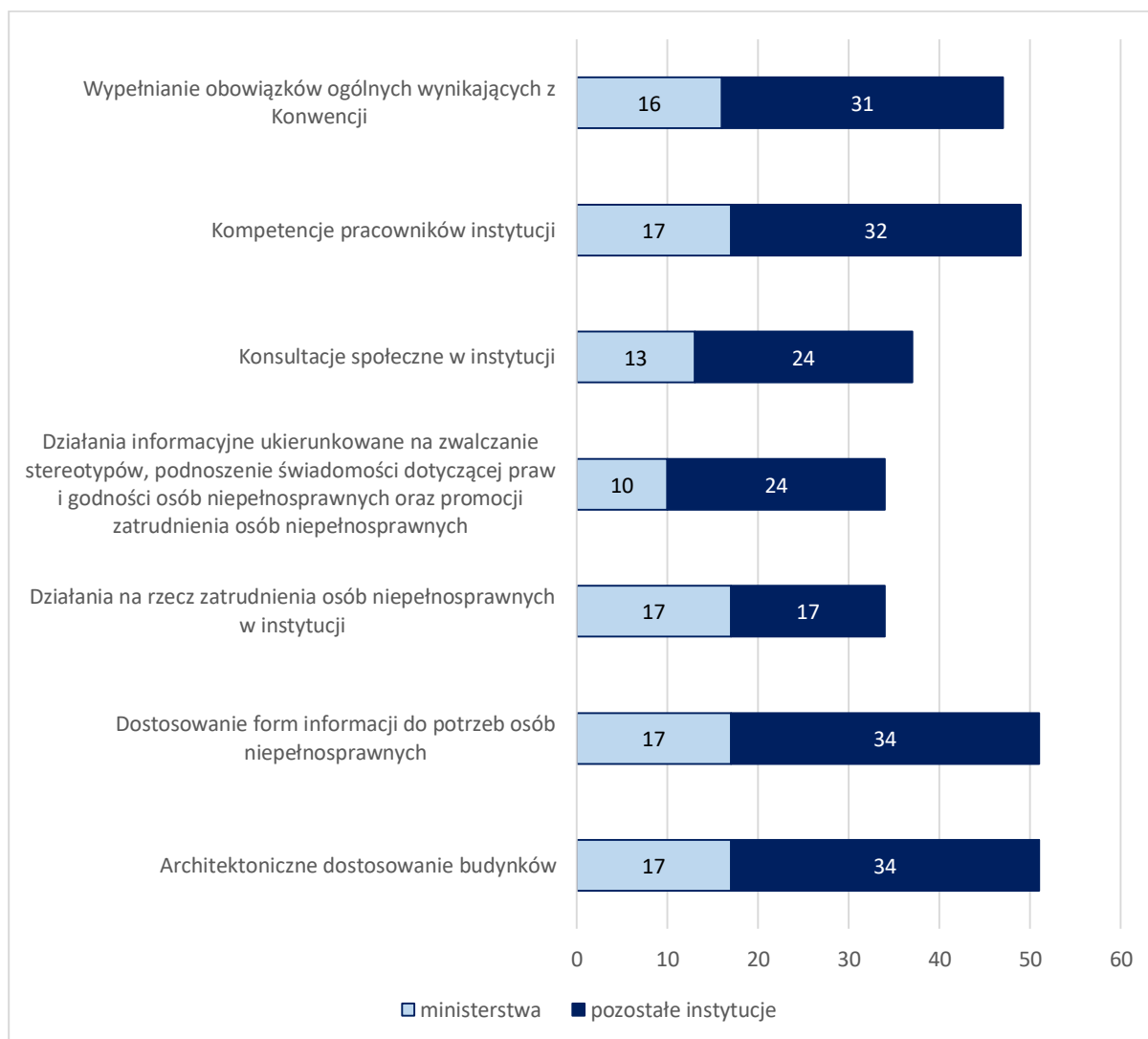
4.1. Obszary obligatoryjne

W wyniku działań monitoringowych wskazano łącznie 2747 rekomendacji w 7 obszarach obligatoryjnych.

Poniższe zestawienia ujmują najczęściej występujące rekomendacje w podziale na obszary oraz na jednostki wg klucza: ministerstwa/pozostałe instytucje.

Dla każdego z obszarów podano łączną liczbę ministerstw/pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendację oraz łączną liczbę rekomendacji sformułowanych w danym obszarze. Dodatkowo dla każdego z obszarów wyróżniono kryteria szczegółowe, dla których sformułowano najwięcej rekomendacji ze wskazaniem liczby ministerstw/Instytucji, które je otrzymały.

Biorąc pod uwagę obszary obligatoryjne i skierowane rekomendacje należy stwierdzić, że w przypadku kilku z nich rekomendacje objęły wszystkie monitorowane instytucje (ministerstwa - 17; pozostałe instytucje - 34). Taka sytuacja miała miejsce w obszarach: Dostosowanie form informacji do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz Architektoniczne dostosowanie budynków, gdzie zarówno wszystkie monitorowane ministerstwa jak i pozostałe instytucje otrzymały rekomendacje. Dodatkowo do wszystkich monitorowanych ministerstw skierowano rekomendacje w obszarach: Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji oraz Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Rozkład liczby instytucji, które otrzymały rekomendacje w poszczególnych obszarach przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3: Liczba instytucji, które otrzymały rekomendacje w danym obszarze

4.1.1. Zestawienie najczęściej występujących rekomendacji w danym obszarze dla ministerstw

Ministerstwa - najczęściej występujące rekomendacje w danym obszarze		
Obszar/kryterium szczegółowe dla obszaru	Rekomendacja ⁷	Liczba ministerstw, dla których w danym kryterium przygotowano rekomendacje
Architektoniczne dostosowanie budynków ⁸		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 419 ⁹		
Łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 17		
Ciągi komunikacyjne w budynku, recepcja, toalety, winda	- Wykonać toaletę dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na każdej kondygnacji budynku. - Obniżyć ladę recepcyjną/ okienko podawcze. - Rekomendacje dot. toalet: podłączyć sznurek alarmu, zamontować umywalkę niskosyfonową oraz baterię umywalkową automatyczną lub z przedłużonym uchwytem, poszerzyć drzwi, zwiększyć powierzchnię manewrową.	17

⁷ Z uwagi na brak standaryzacji języka rekomendacji podano przykładowe sformułowania z raportów końcowych przekazanych do instytucji.

⁸ Rekomendacje dla tego obszaru powstały po szczegółowym audycie dostępności prowadzonym w każdej instytucji. Z uwagi na dużą szczegółowość rekomendacji ich liczba w tym obszarze znacznie przekracza liczbę rekomendacji w innych obszarach.

⁹ Biorąc pod uwagę fakt, że dana rekomendacja mogła dotyczyć więcej niż jednego rodzaju niepełnosprawności łączna liczba rekomendacji zwielokrotniona o częstotliwość występowania z uwagi na rodzaj niepełnosprawności wyniosła: 1399

	4. Poprawić standard dostępności windy: wykonać udźwiękowanie, wyróżnić przycisk zero. 5. Oznaczyć framugi drzwi wewnętrznych kontrastującym kolorem. 6. Oznakować w widoczny sposób skrzydła drzwiowe wykonane z przezroczystych tafli. 7. Wykonać wyróżnienie kolorem początku i końca biegu schodów na klatce schodowej.	
Dostęp do informacji	1. Na stronie internetowej instytucji zamieścić informacje z dokładnym opisem dostępności budynku, z wyszczególnieniem istniejących ułatwień dla każdego rodzaju niepełnosprawności (sposób komunikacji, miejsca parkingowe, windy itp.). 2. Obniżyć umieszczenie informacji, aby były widoczne zarówno w pozycji stojącej, jak i siedzącej. 3. Poprawić czytelność przygotowywania (duża, bezszeryfowa czcionka, odpowiedni kontrast czcionki) i zamieszczania informacji na panelach elektronicznych, gablotach, tabliczkach itp. 4. Zastosować piktogramy z podstawowymi funkcjami obiektu i kierunkami dotarcia do najważniejszych pomieszczeń. 5. Wyposażyć recepcję (lub punkt kancelaryjny) w pętlę stanowiskową i oznaczyć miejsce, w którym jest ona zainstalowana piktogramem. Rozwiązanie to umożliwi komfortową obsługę osób słabosłyszących. 6. Zastosować oznaczenia dróg ewakuacyjnych za pomocą alfabetu Braille’a lub systemu wypukłych znaków. 7. Wprowadzić procedurę inicjowania usług tłumacza w nawiązaniu do ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się. 8. Wyposażyć salę konferencyjną w pętlę indukcyjną.	17
Wejście do budynku	1. Oznaczyć kontrastowo szklane drzwi wejściowe. 2. Wykonać pochylnię/podjazd/zamontować platformę. 3. Zamontować drzwi wejściowe otwierające się automatycznie. 4. Obniżyć ladę recepcyjną.	17

	5. Wykonać wyróżnienie kolorem początku i końca biegu schodów, prowadzących do budynku. Krawędzie stopni schodów powinny być oznakowane kontrastowym pasem.	
Dostosowanie form informacji do potrzeb osób niepełnosprawnych.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 237		
Łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 17		
Możliwość wydruku w alfabecie Braille'a ulotek informacyjnych/promocyjnych, raportów, publikacji, ogłoszeń	1. Wprowadzić procedurę udostępniania informacji na życzenie w alfabecie Braille'a. 2. Uzupełnić procedurę o możliwość udostępniania informacji w alfabecie Braille'a.	17
Tłumaczenia na język migowy strony www.	1. Informacje skierowane do osób głuchych, w tym informacje w języku migowym powinny być umieszczone na stronie głównej i oznaczone dla czytelności odpowiednim piktogramem. 2. Należy zamieścić na stronie www informacje dotyczące Ministerstwa oraz sposobu kontaktu z Ministerstwem w języku migowym. 3. Uzupełnić serwis WWW o tłumaczenia na język migowy dot. informacji o działalności Instytucji.	13
Zapewnienie metod i środków komunikacji wspierających komunikowanie się-przesyłanie wiadomości	1. Wprowadzić procedurę umożliwiającą osobie z niepełnosprawnością wykorzystanie wiadomości SMS i MMS w kontaktach z instytucją. 2. Uzupełnić procedury o możliwość wykorzystania wiadomości SMS i MMS w kontaktach z Instytucją.	14

tekstowych z wykorzystaniem wiadomości SMS i MMS.		
Zapewnienie metod i środków komunikacji wspierające komunikowanie się- komunikacja audiowizualna z wykorzystaniem komunikatorów internetowych (jak Skype).	1. Należy wprowadzić procedurę umożliwiającą osobie z niepełnosprawnością wykorzystanie komunikatorów internetowych do komunikacji audiowizualnej w kontaktach z Instytucją. Należy informacje o takiej możliwości zamieścić na stronie internetowej.	17
Dostępność (na wniosek osób z niepełnosprawnościami) dokumentów niezbędnych do załatwienia sprawy w dostępnych dla nich formach- wersja w tekście łatwym do czytania i z zrozumienia.	1. Należy wprowadzić procedurę udostępniania informacji w języku łatwym do czytania i z zrozumienia. Informacja o takiej możliwości powinna być dostępna na stronie głównej, w miejscu widocznym dla klientów i oznaczona odpowiednim piktogramem.	13

Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 43		
Łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 17		
Spełnianie wskaźnika 6% zatrudnienia.	1. Wprowadzenie wewnętrznego programu zwiększenia zatrudnienia w instytucji osób z niepełnosprawnościami. Podjąć współpracę z organizacjami pozarządowymi, udział w targach pracy. 2. Rozpocząć działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami oraz zaplanować działania w tym zakresie np. wprowadzić wewnętrzny program, rozważyć stanowiska bezmnożnikowe, na których można by zatrudnić osoby z niepełnosprawnościami. 3. Należy wprowadzić wewnętrzny program zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami oraz zaplanować działania w tym zakresie. Ustanowić ramy czasowe oraz wskaźniki. Działania mające na celu osiągnięcie wskaźnika to na przykład: publikowanie ogłoszeń w serwisach www powszechnie dostępnych oraz specjalistycznych (dedykowanych zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami), zintensyfikowanie kontaktów z NGO mającymi w swoich celach działania na rzecz zatrudnienia OzN, zawieranie w ogłoszeniach o pracę opisu budynku, informacji o gotowości dostosowania miejsca pracy do indywidualnych potrzeb itp.	16
Realizacja projektów lub prowadzenie działań mających na celu promocję zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	1. Należy rozpocząć prowadzenie działań wykraczających poza te wynikające z ustawy, mających na celu promocję zatrudnienia osób z niepełnosprawnością. Jako przykładowe działania tego typu możemy podać: publikowanie ogłoszeń w serwisach www powszechnie dostępnych oraz specjalistycznych (dedykowanych zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami), nawiązanie kontaktów z NGO prowadzącymi pośrednictwo pracy, wysyłanie informacji o odbywających się naborach do wybranych NGO.	12

	2. Stworzyć plan działań zwiększających zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami, uwzględniający działania mające na celu promocję zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. W planie działań promujących zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami należy uwzględnić udział w targach pracy, współpracę z NGO. Należy nawiązać współpracę z biurami ds. osób z niepełnosprawnościami przy uczelniach wyższych oraz promować własnych pracowników z niepełnosprawnościami, co umożliwi kreowanie wizerunku OzN jako kompetentnych i wartościowych pracowników oraz kreowanie wizerunku Instytucji jako przyjaznej i otwartej na OzN.	
Współpraca z organizacjami pozarządowymi mająca na celu rozpropagowanie ofert pracy na wolne stanowiska.	1. Nawiązać stałą/cykliczną współpracę z organizacjami pozarządowymi, które w zakresie swoich celów statutowych posiadają działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w celu rozpropagowania ofert pracy i pozyskania kandydata z niepełnosprawnością na wolne stanowisko pracy np. wprowadzić do obowiązków jednego z pracowników zadanie w postaci kontaktu z organizacjami pozarządowymi nastawionymi na działania na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami.	8
Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 12		
Łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 10		
Podejmowanie lub zlecenie prowadzenia działań informacyjnych skierowanych do	1. Prowadzić działania informacyjne ukierunkowane na podnoszenie świadomości społeczeństwa na temat obowiązywania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Działania powinny być prowadzone w różnych formach (spotkania bezpośrednie, konferencje) w sposób włączający oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	9

społeczeństwa a dotyczących praw osób niepełnosprawnych.	2. Należy zapewnić w nowych materiałach audiodeskrypcję i transkrypcję filmów umieszczanych w ramach różnych działań, akcji i kampanii - w zakresie adekwatnym dla danego materiału. Należy zadbać o przeniesienie dobrych praktyk z jednego departamentu w zakresie dostępności na pozostałe departamenty.	
Konsultacje społeczne w instytucji.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 33 Łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 13		
Dostępność informacji o prowadzonych konsultacjach społecznych.	1. Należy zadbać o to, aby informacje o konsultacjach społecznych w tematach ważnych dla osób z niepełnosprawnościami były dostępne w języku migowym, w tekście łatwym w czytaniu i rozumieniu oraz w alfabecie Braille'a UWAGA: Dla każdego ministerstwa, dla którego wystosowano rekomendację w tym kryterium, informacje o konsultacjach społecznych były dostępne w wersji elektronicznej zgodnej z wymogami WCAG 2.0.	8
Uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami, ich otoczenia lub organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami w konsultacjach	1. Należy wprowadzić w przypadku spraw szczególnie ważnych dla osób z niepełnosprawnościami procedurę konsultacji osobistych. Mogą to być spotkania cykliczne (np.: w cyklu półrocznym, rocznym), na których będą omawiane w sposób globalny zadania ministerstwa w związku z obszarem niepełnosprawności. Konsultacje społeczne nie muszą być związane wyłącznie z inicjatywą ustawodawczą. Konsultować można wszelkiego rodzaju dokumenty, w tym normy, rekomendacje, programy szkoleniowe, strategie, konkursy dotacyjne, strony internetowe usługi itp. Konsultacje społeczne służą uzyskaniu dodatkowej wiedzy i opinii na temat działalności instytucji, konkretnych działań itd.	7

społecznych. Racjonalne usprawnienia wprowadzone w tym zakresie.		
Kompetencje pracowników instytucji.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 59 Łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 17		
Przygotowanie pracowników do kontaktów z osobami z niepełnosprawnościami.	1. Należy kontynuować przygotowanie pracowników w zakresie tematyki osób z niepełnosprawnościami. Zapewnić szkolenia dla już zatrudnionych pracowników, potencjalnie mogących mieć kontakt z osobami z niepełnosprawnościami, przynajmniej raz w okresie trzyletnim. Należy wymagać także od pracowników recepcji (nawet gdy są pracownikami firmy zewnętrznej) takiego przeszkolenia. 2. Prowadzić regularne szkolenia dla pracowników podnoszące ich kompetencje w zakresie kontaktów z osobami z niepełnosprawnością oraz tworzeniem treści dla nich dostępnych. Uwzględnienie tematyki niepełnosprawności w rocznych planach szkoleń. 3. Prowadzić inne niż szkolenia e-learningowe działania edukacyjne ukierunkowane na pracowników w zakresie praw osób z niepełnosprawnościami, w tym udział w konferencjach i spotkaniach tematycznych.	15
Potrzeby zgłaszane przez pracowników w zakresie szkoleń nt. osób z niepełnosprawnościami.	1. Należy prowadzić badanie personelu w zakresie potrzeb szkoleniowych związanych z tematyką osób z niepełnosprawnościami. Przynajmniej raz do roku należy zwrócić się do pracowników z pytaniem, czy widzą potrzebę przeprowadzenia szkoleń z zakresu tematyki osób z niepełnosprawnościami.	11

	2. Prowadzić badanie personelu w zakresie potrzeb szkoleniowych w zakresie współpracy z osobami z niepełnosprawnościami.	
System monitorowania potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	1. Należy wprowadzić dodatkowy monitoring obejmujący np. badanie ankietowe osoby niepełnosprawnej po wizycie w urzędzie lub elektroniczną ankietę zamieszczoną na stronie. Takie badanie da możliwość aktywnego podzielenia się uwagami i sugestiami zarówno osobom niepełnosprawnym, jak i osobom im towarzyszącym. 2. Należy monitorować potrzeby osób z niepełnosprawnościami związane z zakresem działalności Instytucji. Na podstawie wyników tych monitoringów powinny być przygotowywane plany działania instytucji odnośnie uwzględnienia potrzeb osób z niepełnosprawnościami w obszarze działania instytucji. 3. Wprowadzić system umożliwiający zgłaszanie potrzeb przez osoby z niepełnosprawnościami będące zarówno pracownikami, jak i interesariuszami. Wprowadzenie systemu umożliwiającego zgłaszanie potrzeb przez osoby z niepełnosprawnościami zakłada wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za ten system (najlepiej, jeżeli byłby to wyznaczony koordynator/pełnomocnik ds. równości lub dedykowany osobom z niepełnosprawnościami w Instytucji). Do osoby takiej zainteresowane osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć możliwość zgłaszania potrzeb zarówno telefonicznie, mailowo, jak i pisemnie. Osoba odpowiedzialna za system powinna dokonywać cyklicznej ewaluacji zgłoszonych potrzeb.	10
Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 56 Łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 16		
Wdrożenie Konwencji a konieczność zmiany	1. Należy przeprowadzić analizę dokumentów regulujących funkcjonowanie instytucji pod kątem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i poszanowania ich praw.	10

regulacji obowiązujących w instytucji lub obowiązujących instytucję.	2. Uzupełnić Instrukcję Kancelaryjną obowiązującą w instytucji przez wprowadzenie obowiązku tworzenia dostępnych dokumentów elektronicznych, w szczególności dostępnych plików PDF.	
Zakres stosowania zasad uniwersalnego projektowania.	1. Zapewnić zwiększenie świadomości personelu w zakresie zasad uniwersalnego projektowania oraz możliwości ich praktycznego wykorzystania w działalności Instytucji np. przeszkolenie osób z działu administracyjnego w zakresie stosowania zasad uniwersalnego projektowania.	9
Działania podejmowane przez instytucję w celu wyeliminowania dyskryminacji osoby z niepełnosprawnością przez pracowników instytucji.	1. Przyjąć zbiór zasad promujący właściwe podejście i stosunek do osób z niepełnosprawnościami np. kodeks otwartości. 2. Stworzyć wewnętrzną procedurę antydyskryminacyjną zawierającą aspekt antydyskryminacyjny. 3. Zapewniać szkolenia dla większej liczby pracowników Instytucji dotyczących tematyki antydyskryminacyjnej.	10
Zapewnienie warunków dostępności czy też wykorzystania uniwersalnego projektowania jako wymogu stawianego wykonawcy w procesie procedur zakupowych.	1. Należy ustanowić w przypadku każdego zamówienia publicznego na roboty budowlane, produkty lub usługi wymagania w zakresie zapewnienia warunków dostępności lub wykorzystania uniwersalnego projektowania przez wykonawcę. Należy poprzedzić każde zamówienie dokonywaniem analizy, jakie konkretne warunki dostępności robót budowlanych, produktów lub usług należy przewidzieć.	10

4.1.2. Zestawienie najczęściej występujących rekomendacji w danym obszarze dla pozostałych instytucji

Pozostałe instytucje- najczęściej występujące rekomendacje w danym obszarze		
Obszar/kryterium szczegółowe dla obszaru	Rekomendacja ¹⁰	Liczba pozostałych instytucji, dla których w danym kryterium przygotowano rekomendacje
Architektoniczne dostosowanie budynków ¹¹		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 878 ¹²		
Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 34		

¹⁰ Z uwagi na brak standaryzacji języka rekomendacji podano przykładowe sformułowania z raportów końcowych przekazanych do instytucji.

¹¹ Rekomendacje dla tego obszaru powstały po szczegółowym audycie dostępności prowadzonym w każdej instytucji. Z uwagi na dużą szczegółowość rekomendacji ich liczba w tym obszarze znacznie przekracza liczbę rekomendacji w innych obszarach.

¹² Biorąc pod uwagę fakt, że dana rekomendacja mogła dotyczyć więcej niż jednego rodzaju niepełnosprawności łączna liczba rekomendacji zwielokrotniona o częstotliwość występowania z uwagi na rodzaj niepełnosprawności wyniosła: 3287

Ciągi komunikacyjne w budynku, recepcja, toalety, winda	1. Zainstalować stanowiskową pętlę indukcyjną w recepcji i oznaczyć piktogramem miejsce, w którym jest ona zainstalowana. 2. Oznakować w widoczny sposób wszystkich skrzydeł drzwiowych wykonanych z przezroczystych tafli. 3. Wykonać wyróżnienie kolorem początku i końca biegu schodów znajdujących się w budynkach. 4. Wykonać toaletę dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na każdej kondygnacji budynku. 5. Obniżyć ladę (kontuar) punktu przepustek/recepcji.	34
Dostęp do informacji	1. Na stronie internetowej Instytucji zamieścić informacje z dokładnym opisem dostępności budynku z wyszczególnieniem istniejących ułatwień dla każdego rodzaju niepełnosprawności (sposób komunikacji, miejsca parkingowe, windy, itp.). 2. Zapewnić dostęp do przenośnej pętli indukcyjnej w pomieszczeniach innych niż punkt przepustek np. sala konferencyjna. 3. Wykonać oznaczenia dróg ewakuacji za pomocą alfabetu Braille’a lub systemu wypukłych znaków (np. poprzez nakładki). 4. Poprawić czytelność przygotowywania (duża bezszeryfowa czcionka, odpowiedni kontrast czcionki) i zamieszczania informacji na panelach elektronicznych, gablotach, tabliczkach itp. w przestrzeni budynku (odpowiednia wysokość, oświetlenie i umiejscowienie paneli, gablot i tabliczek tak, aby były one widoczne m.in. dla osób korzystających z wózków oraz osób mających problemy ze wzrokiem). 5. Poprawić standard dostępności windy: wykonać udźwiękowienie, wyróżnić przycisk zero.	34
Otoczenie przed budynkiem	1. Zwrócić się do zarządcy terenu parkingu o wyznaczenie odpowiedniej liczby miejsc postojowych dla osób z niepełnosprawnościami. 2. Zapewnić możliwość swobodnego dojścia z miejsca parkingowego na terenie instytucji dla osób z niepełnosprawnością do najbliższego wejścia i oznaczyć je piktogramami.	26

	3. Zgłosić wniosek do zarządcy drogi o zlikwidowanie różnic poziomów (wykonanie ramp krawężnikowych) przy miejscach parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami. 4. Wykonać oznaczenie kolorem niebieskim miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z obowiązującymi przepisami rozporządzenia o znakach drogowych. 5. Wyróżnić recepcję Biura Przepustek przez elementy architektury, różne materiały i wizualny kontrast.	
Wejście do budynku	1. Wykonać poręcze na schodach prowadzących do wejścia głównego oraz drugą poręcz na schodach, prowadzących do wejścia dla pracowników. 2. Oznaczyć kontrastowo szklane drzwi wejściowe. 3. Zamontować drzwi wejściowe otwierające się automatycznie. 4. Obniżyć ladę w recepcji. 5. Oznaczyć kontrastowo schody przy wejściu głównym. Kontrast barwny powinien być na krawędzi pierwszego i ostatniego stopnia.	31
Dostosowanie form informacji do potrzeb osób niepełnosprawnych.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 542 Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 34		
BIP: informacje w tekście łatwym do czytania i zrozumienia.	1. Uzupełnić serwis WWW o informacje w tekście łatwym do czytania i zrozumienia. Sposób wdrożenia rekomendacji: Wykonanie zmian w serwisie WWW lub wykonanie nowego. 2. Zaplanować zmian w serwisie WWW/wykonanie nowego serwisu.	22

	3. Uzupełnić serwis BIP o informację w tekście łatwym do czytania i zrozumienia (Easy to Read, ETR, zgodnie z Europejskimi Standardami Przygotowania Tekstu Łatwego do Czytania i zrozumienia) np. o podstawową informację o zakresie działalności Instytucji.	
Możliwość wydruku w alfabecie Braille'a ulotek informacyjnych/promocyjnych, raportów, publikacji, ogłoszeń	1. Wprowadzić procedurę udostępniania informacji w alfabecie Braille'a na wniosek klienta, w zakresie uzgodnionym z Instytucją. 2. Umieścić informację na stronie Instytucji o możliwości udostępnienia ulotki informacyjnej/ raportu/ogłoszenia w alfabecie Braille'a.	29
Strony www - zgodność z WCAG 2.0 na poziomie AA.	1. Do wszystkich filmów należy dodać audiodeskrypcję lub przynajmniej deskrypcję tekstową. 2. Należy dokonać poprawek w wyglądzie serwisu internetowego, aby zapewnić odpowiednio duży kontrast pomiędzy tłem i tekstem. Taką zmianę można zlecić przy najbliższej modyfikacji serwisu internetowego. 3. Należy poprawić błędy w składni HTML i CSS przy najbliższej konserwacji systemu. Interwencja wymaga programisty. 4. Należy poprawić system serwisu internetowego w taki sposób, by nagłówki stanowiły element informacji semantycznej. Nagłówki powinny występować na stronach internetowych w odpowiedniej kolejności. Wymaga to ingerencji programisty. Zmian można dokonać podczas najbliższej modyfikacji serwisu. 5. Należy uzupełnić wszystkie teksty alternatywne w serwisie internetowym. Wymaga to pewnego nakładu pracy redaktora treści internetowych. 6. Należy wymienić w serwisie wszystkie niedostępne pliki PDF na ich wersje dostępne. Należy zadbać o to, by w przyszłości nie pojawiały się kolejne niedostępne pliki PDF. Zaleca się przeprowadzenie szkolenia dla redaktorów serwisu internetowego oraz przejrzanie procedur kancelaryjnych. Wymaga zaangażowania pracownika w wymiarze dostosowanym do zakresu pracy oraz jego przeszkolenie.	24

Strony www – informacje w tekście łatwym do czytania i zrozumienia.	1. Uzupełnić serwis WWW o informacje w tekście łatwym do czytania i zrozumienia. (Easy to Read, ETR, zgodnie z Europejskimi Standardami Przygotowania Tekstu Łatwego do Czytania i Zrozumienia) np. o podstawowe informacje o zakresie działalności instytucji. Wykonanie zmian w serwisie WWW. 2. Należy wprowadzić na stronę wybrane informacje przetłumaczone na język łatwy w czytaniu i zrozumieniu. Dotyczy to informacji podstawowych, wyselekcjonowanych, w tym przede wszystkim podstawowych danych o instytucji, sposobu kontaktu z instytucją, sposobu dotarcia do instytucji.	22
Tłumaczenia na język migowy strony www.	1. Należy wprowadzić procedurę udostępniania informacji/wybranej części informacji w języku migowym. Należy wprowadzić na stronę wybrane informacje w języku migowym. Dotyczy to informacji podstawowych, wyselekcjonowanych, w tym przede wszystkim podstawowych danych o instytucji, sposobu kontaktu z instytucją, sposobu dotarcia do instytucji.	22
Zapewnienie metod i środków komunikacji wspierające komunikowanie się- przesyłanie wiadomości tekstowych z wykorzystaniem wiadomości SMS i MMS.	1. Wprowadzić zapis umożliwiający osobie z niepełnosprawnościami wykorzystanie wiadomości SMS i MMS w kontaktach z Instytucją. Uzupełnienie zapisów w dokumentach o możliwość wykorzystania wiadomości SMS i MMS w kontaktach z instytucją. Numer kontaktowy do wysyłania informacji SMS/MMS dla osób z niepełnosprawnościami powinien być dostępny na stronie internetowej.	23
Zapewnienie metod i środków komunikacji wspierające komunikowanie się-	1. Wprowadzić zapis umożliwiający osobie z niepełnosprawnością wykorzystanie komunikatorów internetowych do komunikacji audiowizualnej w kontaktach z Instytucją. Uzupełnienie zapisów w dokumentacji o możliwość wykorzystania komunikatorów internetowych do komunikacji audiowizualnej w kontaktach z instytucją. Adres	28

komunikacja audiowizualna z wykorzystaniem komunikatorów internetowych (jak Skype).	komunikatora powinien być dostępny na stronie internetowej np. w informacji dla osób z niepełnosprawnościami.	
Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 153 Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 31		
Współpraca z organizacjami pozarządowymi, mająca na celu pozyskanie kandydata z niepełnosprawnością na wolne stanowisko pracy.	1. W procedurze rekrutacyjnej uwzględnić kwestie związane z niepełnosprawnością i dostępnością budynków. Wprowadzić procedurę dot. rekrutacji pracowników z niepełnosprawnościami (lub włączyć kwestie związane z niepełnosprawnością do istniejącej procedury). W planie działań promujących zatrudnienie OzN należy uwzględnić udział w targach pracy, współpracę z NGO oraz promowanie własnych pracowników z niepełnosprawnościami - kreowanie wizerunku OzN jako kompetentnych i wartościowych pracowników oraz kreowanie wizerunku instytucji jako przyjaznej i otwartej na OzN. 2. Podjąć współpracę z organizacjami pozarządowymi, np. w zakresie organizacji staży, praktyk, wolontariatu, uczestniczyć w targach pracy organizowanych przez NGO. 3. Nawiązać stałą/cykliczną współpracę z organizacjami pozarządowymi lub instytucją publiczną, które w zakresie swoich zadań statutowych posiadają działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w celu rozpropagowania ofert pracy i pozyskania kandydata z niepełnosprawnością na wolne stanowisko.	11

Spełnianie wskaźnika 6% zatrudnienia.	1. Wprowadzić wewnętrzne zapisy dotyczące zwiększenia zatrudnienia w instytucji osób z niepełnosprawnościami (informacje zachęcające osoby z niepełnosprawnościami do aplikowania na dane stanowisko, umieścić zapis dotyczący dostępności budynku dla osób z niepełnosprawnościami). Umożliwić przesyłanie dokumentów rekrutacyjnych w wersji elektronicznej (uzupełnienie dokumentacji podczas rozmowy kwalifikacyjnej). 2. Podjąć współpracę z publicznymi służbami zatrudnienia i PFRON celem zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. 3. Należy rozważyć możliwość zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w niektórych komórkach, biorąc pod uwagę wymagania związane z zadaniami instytucji. 4. Rozszerzyć działania ukierunkowane na zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami np. rozważyć stanowiska pracy, na których szczególnie uzasadnione byłoby zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami.	24
Realizacja projektów lub prowadzenie działań mających na celu promocję zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	1. Rozpocząć działania promocyjne i edukacyjne dotyczące zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. Działania edukacyjne i informacyjne powinny się opierać na przeszkoleniu pracowników pod kątem współpracy z osobami z niepełnosprawnościami oraz na informacji, że instytucja jest przyjazna zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami na stanowiska cywilne. Wprowadzenie wewnętrznego planu zwiększenia zatrudnienia w instytucji osób z niepełnosprawnościami. W procedurze rekrutacyjnej uwzględnić kwestie związane z niepełnosprawnością. Wprowadzić zapis dot. rekrutacji pracowników z niepełnosprawnościami (lub włączyć kwestie związane z niepełnosprawnością do istniejącej procedury). W planie działań promujących zatrudnienie OzN należy uwzględnić udział w targach pracy, giełdach pracy skierowanych do osób z niepełnosprawnościami współpracę z NGO, nawiązać współpracę z biurami ds. osób z niepełnosprawnościami przy uczelniach wyższych oraz promowanie własnych pracowników z niepełnosprawnościami - kreowanie wizerunku OzN jako kompetentnych i wartościowych pracowników oraz	22

	kreowanie wizerunku instytucji jako przyjaznej i otwartej na OzN. Wprowadzić możliwość przesyłania dokumentacji rekrutacyjnej w wersji elektronicznej. Wprowadzić szkolenia edukacyjne dla osób zajmujących się rekrutacją odnośnie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami. 2. Rozpocząć prowadzenie działań promocyjnych w zakresie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. Wprowadzić procedurę dot. rekrutacji pracowników z niepełnosprawnościami. 3. Rozpocząć prowadzenie działań mających na celu promocję zatrudnienia osób z niepełnosprawnością takich jak publikowanie ogłoszeń w serwisach www powszechnie dostępnych oraz specjalistycznych (dedykowanych zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami), jak również brać udział w projektach specjalistycznych (np. staże dla osób z niepełnosprawnościami) w miarę możliwości organizacyjnych oraz adekwatnie do charakteru danego procesu rekrutacyjnego (np. charakteru stanowiska i przypisanych zadań). 4. Kontynuować i intensyfikować prowadzenie działań mających na celu promocję zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami polegających na realizacji staży. W tym celu kontynuować współpracę z Urzędami Pracy i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami. 5. Rozszerzyć działania promujące zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami na publikowanie ogłoszeń w serwisach specjalistycznych (dedykowanych zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami), poszukiwanie i prowadzenie innych projektów mających na celu zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami.	
Współpraca z organizacjami pozarządowymi mająca na celu rozpropagowanie ofert pracy na wolne stanowiska.	1. W procedurze rekrutacyjnej uwzględnić kwestie związane z niepełnosprawnością i dostępnością budynków. Wprowadzić procedurę dot. rekrutacji pracowników z niepełnosprawnościami (lub włączyć kwestie związane z niepełnosprawnością do istniejącej procedury). W planie działań promujących zatrudnienie OzN należy uwzględnić udział w targach pracy, współpracę z NGO oraz promowanie własnych pracowników z niepełnosprawnościami - kreowanie wizerunku OzN jako kompetentnych i wartościowych pracowników oraz	24

	kreowanie wizerunku instytucji jako przyjaznej i otwartej na OzN. Rozpocząć współpracę z NGO realizującymi projekty dotyczące zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami 2. Wprowadzić możliwość udostępniania ogłoszeń o pracę na ogólnodostępnych portalach, np. www.ngo.pl Wprowadzić możliwość podejmowania współpracy z NGO w celu propagowania ofert pracy wśród potencjalnych kandydatów. 3. Podjąć współpracę z organizacjami pozarządowymi, np. w zakresie organizacji staży, praktyk, wolontariatu, uczestniczyć w targach pracy organizowanych przez NGO. 4. Nawiązać stałą/cykliczną współpracę z organizacjami pozarządowymi, które w zakresie swoich celów statutowych posiadają działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w celu rozpropagowania ofert pracy i pozyskania kandydatów z niepełnosprawnościami na wolne stanowiska pracy np. przesyłanie ofert pracy do organizacji pozarządowych nastawionych na działania na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	
Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 34 Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 24		
Podjęcie lub zlecenie prowadzenia działań informacyjnych skierowanych do	1. Należy prowadzić działania informacyjne ukierunkowane na podnoszenie świadomości społeczeństwa na temat obowiązywania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Działania powinny być prowadzone w różnych formach (spotkania bezpośrednie, konferencje), w sposób włączający oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	24

społeczeństwa a dotyczących praw osób niepełnosprawnych.	- Nawiązać współpracę z organizacjami pozarządowymi w kontekście ustalania zapotrzebowania na informacje i wyniki badań społecznych dotyczących m.in. stereotypów, świadomości praw osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie. - Kontynuować działania informacyjne ukierunkowane na podnoszenie świadomości społeczeństwa na temat obowiązywania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Działania powinny być prowadzone w różnych formach (spotkania bezpośrednie, konferencje) w sposób włączający oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	
Konsultacje społeczne w instytucji.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 38 Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 24		
Prowadzenie konsultacji społecznych.	W 10 instytucjach konsultacje nie są prowadzone w ogóle - sformułowano w tym zakresie następujące rekomendacje: - Prowadzić konsultacje społeczne ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami odnośnie zagadnień w działalności instytucji, które mogą wpływać na sytuację osób z niepełnosprawnościami. Rozpowszechniać informację o konsultacjach społecznych przez zamieszczenie informacji na stronie www Instytucji, jak również przez kontaktowanie się z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami osób z niepełnosprawnościami np. mailing, tweety, telefon, faks i inne. - Należy prowadzić konsultacje z mieszkańcami oraz NGO. Konsultacje społeczne nie muszą być związane wyłącznie z inicjatywą ustawodawczą. Konsultować można wszelkiego rodzaju dokumenty, w tym normy, rekomendacje, programy szkoleniowe, strategie, konkursy dotacyjne, strony internetowe usługi itp.	12

	Konsultacje społeczne służą uzyskaniu dodatkowej wiedzy i opinii na temat działalności Instytucji, konkretnych działań itd. Należy zadbać o to, aby informacje o konsultacjach społecznych w tematach ważnych dla osób z niepełnosprawnościami były dostępne w języku migowym, w tekście łatwym w czytaniu i rozumieniu oraz w alfabecie Braille'a. Należy wprowadzić w przypadku spraw szczególnie ważnych dla osób z niepełnosprawnościami procedurę konsultacji osobistych. W 2 instytucjach konsultacje są prowadzone, jednak w ograniczonym zakresie, sformułowano więc następujące rekomendacje: 1. Poszerzyć zakres konsultacji społecznych (w szczególności o formy aktywne np. spotkania, seminaria, fokusy). 2. Rozpowszechniać informację o wszystkich konsultacjach społecznych w dotychczas przyjęty w Instytucji sposób oraz przez kontaktowanie się z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami osób z niepełnosprawnościami np. mailing, tweety, telefon, faks i inne.	
Kompetencje pracowników instytucji.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 124 Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 32		
Przygotowanie pracowników do kontaktów z osobami z niepełnosprawnościami.	1. Przygotowywać pracowników do pracy z osobami z niepełnosprawnościami poprzez szkolenia. Uwzględnić tematykę niepełnosprawności w rocznym planie szkoleń na rok 2019, cyklicznie powtarzać te szkolenia dla pracowników. 2. Prowadzić cykliczne szkolenia dla pracowników z zakresu pracy z osobami z niepełnosprawnościami. Uwzględnić tematykę niepełnosprawności w rocznym planie szkoleń, cyklicznie powtarzać szkolenia dla	26

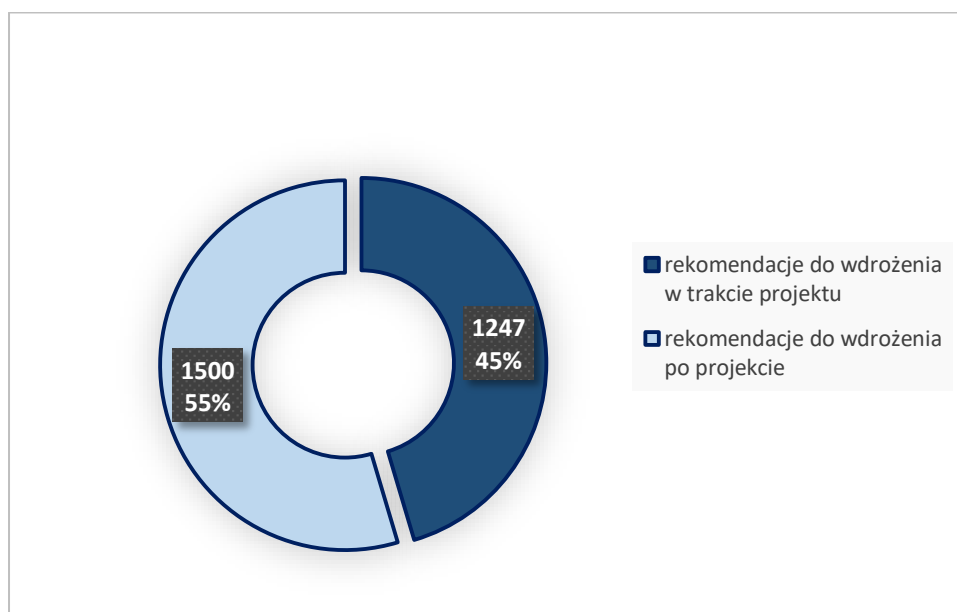
	pracowników. Uwzględnić w zapisach umów informację o obowiązku przeszkolenia pracowników ochrony z zakresu obsługi osób z niepełnosprawnościami). 3. Należy zwiększyć intensywność działań zmierzających do zwiększenia kompetencji pracowników w zakresie tematyki osób z niepełnosprawnościami. Zwiększyć ilość szkoleń dla już zatrudnionych pracowników potencjalnie mogących mieć kontakt z osobami z niepełnosprawnościami, przynajmniej raz w okresie trzyletnim. 4. Należy wymagać od firmy zewnętrznej zatrudniającej pracowników na recepcji takiego przeszkolenia.	
Potrzeby zgłaszane przez pracowników w zakresie szkoleń nt. osób z niepełnosprawnościami.	1. Wprowadzić regularne badanie potrzeb szkoleniowych pracowników instytucji. Wśród możliwych zagadnień szkoleniowych uwzględnić tematykę niepełnosprawności. 2. Należy prowadzić badanie personelu w zakresie potrzeb szkoleniowych związanych z tematyką osób z niepełnosprawnościami. Przynajmniej raz do roku należy zwrócić się do pracowników z pytaniem, czy widzą potrzebę przeprowadzenia szkoleń z zakresu tematyki osób z niepełnosprawnościami. 3. Prowadzić badanie personelu w zakresie potrzeb szkoleniowych związanych z tematyką osób z niepełnosprawnościami. 4. Przynajmniej raz na dwa lata zwrócić się do pracowników z pytaniem, czy widzą potrzebę przeprowadzenia szkoleń z zakresu tematyki osób z niepełnosprawnościami. W szczególności dotyczy to personelu bezpośrednio obsługującego interesantów instytucji.	28
System monitorowania potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	1. Wprowadzić system umożliwiający zgłaszanie potrzeb przez osoby z niepełnosprawnościami będące interesariuszami. 2. Wprowadzenie systemu umożliwiającego zgłaszanie potrzeb przez osoby z niepełnosprawnościami zakłada wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za ten system (najlepiej, jeżeli byłby to wyznaczony koordynator/pełnomocnik ds. równości lub dedykowany osobom z niepełnosprawnościami w Instytucji).	17

	Do osoby takiej zainteresowane osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć możliwość zgłaszania potrzeb zarówno telefonicznie, mailowo, jak i pisemnie. Osoba odpowiedzialna za system powinna dokonywać cyklicznej ewaluacji zgłoszonych potrzeb. 3. Należy wprowadzić wewnętrzny jak również zewnętrzny cykliczny system monitorowania potrzeb osób z niepełnosprawnościami związany z zakresem działalności instytucji – np.: w formie cyklicznych badań na próbach reprezentatywnych. Na podstawie wyników tych monitoringów powinny być przygotowywane plany działania instytucji odnośnie uwzględnienia potrzeb osób z niepełnosprawnościami w obszarze działania instytucji. 4. Umieścić na stronie internetowej kontakt do osoby, która w ramach swoich obowiązków przyjmuje i odpowiada na zgłoszenia o potrzebach osób z niepełnosprawnościami w zakresie kontaktu z instytucją. Osoba odpowiedzialna za system powinna dokonywać cyklicznej ewaluacji zgłoszonych potrzeb.	
Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.		
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 162 Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 31		
Działania podjęte w zakresie wdrożenia Konwencji w instytucji monitorowanej lub jej jednostkach organizacyjnych.	1. Należy podjąć strategiczne działania ukierunkowane bezpośrednio na wdrażanie Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami w Instytucji (np. rozważenie programów lub strategii działania w tym zakresie).	20

Zakres stosowania zasad uniwersalnego projektowania.	1. Należy zapewnić zwiększenie świadomości personelu w zakresie zasad uniwersalnego projektowania oraz możliwości ich praktycznego wykorzystania w działalności Instytucji np. przeszkolenie osób z działu administracyjnego w zakresie stosowania zasad uniwersalnego projektowania.	24
Zapewnienie warunków dostępności czy też wykorzystania uniwersalnego projektowania jako wymogu stawianego wykonawcy w procesie procedur zakupowych.	1. Należy ustanowić w przypadku każdego zamówienia publicznego na roboty budowlane, produkty lub usługi wymagania w zakresie zapewnienia warunków dostępności lub wykorzystania uniwersalnego projektowania przez Wykonawcę. Należy poprzedzić każde zamówienie dokonywaniem analizy, jakie konkretne warunki dostępności robót budowlanych, produktów lub usług należy przewidzieć.	24
Stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych (przynajmniej raz w latach 2013-2017).	1. Szerzej wykorzystywać przy zamawianiu produktów, dostaw i usług klauzule społeczne ukierunkowane na zagadnienie niepełnosprawności. 2. Przed udzieleniem zamówienia dokonywać analizy możliwości zawarcia w SIWZ danego zamówienia lub w zapytaniu ofertowym klauzuli społecznej ukierunkowanej na zagadnienie niepełnosprawności. 3. Przewidzieć powyższe w regulaminie zamówień publicznych Instytucji zarówno w przypadku zamówień przekraczających, jak i nieprzekraczających kwoty, o jakich mowa w art. 4 ust. 8 ustawy Prawo zamówień publicznych.	

4.1.3. Zestawienie liczby rekomendacji wg obszarów i jednostek monitorowanych

Przedstawione rekomendacje w obszarach obligatoryjnych w łącznej liczbie 2.747 wskazano do wdrożenia w trakcie projektu oraz po jego zakończeniu, co ujęto na poniższym wykresie.

Wykres 4: Liczba rekomendacji w podziale na czas wdrożenia

Rozkład rekomendacji na możliwe do wdrożenia w trakcie i dopiero po projekcie pokazuje, że znaczną część, bo aż 45% (1247) wszystkich rekomendacji można wdrożyć w krótkim terminie, co oznacza, że ich wdrożenie nie jest czasochłonne, a często jest tylko elementem zastosowania dobrej praktyki jak np. umieszczenie na stronie www informacji dotyczącej dostępności instytucji.

4.1.4. Skutki publiczne, społeczne i finansowe wdrożenia rekomendacji

Biorąc pod uwagę wskazane dla każdej rekomendacji skutki publiczne, społeczne i finansowe wdrożenia danej rekomendacji można wyodrębnić powtarzające się wskazania.

Dla skutków publicznych wdrożenia rekomendacji najczęściej wskazywano:

- zgodność z Konwencją o prawach osób z niepełnosprawnościami,
- zgodność z dobrymi praktykami,
- zgodność z powszechnie obowiązującym prawem,
- przestrzeganie praw osób z niepełnosprawnościami.

Zastosowanie rekomendacji stanowiłoby krok do swoistego stosowania dobrych praktyk w pracy jednostki monitorowanej.

W zakresie skutków społecznych wskazywane najczęściej były:

- zapewnienie niezbędnego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu oraz w kontaktach z instytucją;
- zmniejszanie zjawiska bezrobocia oraz negatywnych skutków z nim związanych wśród osób z niepełnosprawnościami, przystosowanie stanowisk pracy do pracy na zasadzie równości z innymi osobami;;
- pełny dostęp dla osób z niepełnosprawnościami/zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucji;
- podniesienie świadomości społeczeństwa na temat praw i godności osób z niepełnosprawnościami, znoszenie barier społecznych i stereotypów na temat niepełnosprawności;
- możliwość wyrażenia zdania przez osoby z niepełnosprawnościami na zasadzie równości z innymi obywatelami;;
- zwiększenie dostępności Instytucji dla osób z niepełnosprawnościami;
- personel przygotowany do pracy z klientem z niepełnosprawnością;
- instytucja dostępna dla wszystkich obywateli;
- zapewnienie niezbędnego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami w kontaktach z instytucją;
- polepszenie wizerunku i odbioru społecznego Instytucji jako przyjaznej osobom z niepełnosprawnościami.

W zakresie oceny skutków finansowych rekomendacje podzielić można na bezkosztowe oraz wymagające dodatkowych nakładów finansowych.

Wśród skutków bezkosztowych znalazły się następujące wskazania do realizacji w ramach obowiązków wyznaczonego pracownika. Były to m.in.:

- stworzenie otwartej listy mailingowej lub innego źródła kontaktu z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz osobami z niepełnosprawnościami;
- drukowanie informacji dla klientów większą czcionką;
- umieszczenie na stronie internetowej kontaktu do osoby, która w ramach swoich obowiązków przyjmuje i odpowiada na zgłoszenia o potrzebach osób z niepełnosprawnościami w zakresie kontaktu z instytucją.

W zakresie kosztów wdrożenia rekomendacji wymagających dodatkowych nakładów wskazywano głównie:

- koszty szkoleń pracowników instytucji,
- koszty zmian na stronach www, gdzie wymagane jest zaangażowanie programisty (działanie niskokosztowe),
- koszty architektonicznego dostosowania budynków (działanie wysokokosztowe).

4.2. Obszary fakultatywne

W zakresie obszarów fakultatywnych skierowano rekomendacje w 7 obszarach w łącznej liczbie 38. Rekomendacje dla ministerstw skierowano w 4 obszarach, dla pozostałych instytucji w 5 obszarach. Poniżej wskazano wybrane rekomendacje skierowane w obszarach fakultatywnych w podziale na ministerstwa i pozostałe instytucje.

Ministerstwa - obszary, dla których skierowano rekomendacje:

1. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.

(Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 6; Łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 2)

Przykładowa rekomendacja: Przekazywać informację o usługach prawnych dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami np. dostępne PDFy, format języka łatwego do czytania i zrozumienia oraz zrealizować rekomendacje z obszaru dostępności informacyjnej.

2. Działania w zakresie ochrony życia.

(łączna liczba rekomendacji w obszarze: 1; łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 1)

Rekomendacja: Zaplanować realizację kompleksowych działań audytowych dostępności kluczowych miejsc świadczenia usług medycznych.

3. Dostępność wydarzeń z zakresu kultury, rekreacji, wypoczynku i sportu.

(łączna liczba rekomendacji w obszarze: 3; łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 2)

Przykładowa rekomendacja: Należy rozważyć prowadzenie akcji informacyjno-promocyjnych skierowanych zarówno do społeczeństwa jak i w stosunku do instytucji kultury, nakierowanych na zwiększenie dostępności wydarzeń i obiektów kulturalnych dla osób z niepełnosprawnością.

4. Racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów tożsamości oraz paszportów.

(łączna liczba rekomendacji w obszarze: 1; łączna liczba ministerstw, które otrzymały rekomendacje: 1)

Rekomendacja: Należy wdrożyć racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów osobom niepełnosprawnym, np. można udzielić wsparcia poprzez przyznanie asystenta, który by pomógł w wypełnieniu dokumentów i załatwieniu formalności. Przy wypełnianiu dokumentów warto zadbać o dodatkowe pomieszczenie, gdzie OzN byłyby obsługiwane w odpowiednich warunkach – tak, aby inne osoby nie słyszały o problemach zdrowotnych osoby załatwiającej swoją sprawę.

Pozostałe instytucje - obszary, dla których skierowano rekomendacje:

1. Działania na rzecz zabezpieczenia praw osoby niepełnosprawnej oraz podnoszenia świadomości prawnej osób niepełnosprawnych.

(Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 18; łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 6)

Przykładowe rekomendacje:

- a) Wprowadzić stałe doskonalenie lub działania podnoszące świadomość osób z niepełnosprawnościami oraz ich otoczenia dotyczące realizacji praw pacjenta, np. przygotowując publikacje specjalnie dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
- b) Wzmocnić działania inspirujące jednostki terenowe do realizacji stałych lub cyklicznych przedsięwzięć podnoszących świadomość osób z niepełnosprawnościami oraz ich otoczenia we współpracy z organizacjami pozarządowymi działającym na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Kierować ogólnospołeczne akcje informacyjno- edukacyjne Policji do środowiska osób z niepełnosprawnościami oraz uwzględniać perspektywę osób z niepełnosprawnościami w takich ogólnospołecznych akcjach informacyjno- edukacyjnych. Np. akcja „Bezpieczna droga do szkoły” jest adresowana zarówno do dzieci, jak i do wszystkich dorosłych, w szczególności do rodziców i nauczycieli, na których ciąży obowiązek edukacyjny. W opisie akcji wskazuje się, że: "Nie do przecenienia jest wiedza funkcjonariuszy ruchu drogowego, którzy poza omówieniem najważniejszych przepisów, potrafią udzielić dzieciom porad praktycznych oraz wskazać najbardziej niebezpieczne miejsca w rejonie szkoły". Przy udzielaniu porad i praktycznych wskazówek policjanci z ruchu drogowego mogliby uwzględniać perspektywę dzieci z niepełnosprawnościami i rodziców z niepełnosprawnościami.

2. Działania w zakresie ochrony życia.

(Łączna liczba rekomendacji w obszarze:1; łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 1)

Rekomendacja: Zaplanować realizację kompleksowych działań audytowych dostępności kluczowych miejsc udzielania świadczeń zdrowotnych. Rozważyć podjęcie działań na rzecz zwiększenia wymagań dla świadczeniodawców pod kątem dostępności architektonicznej, cyfrowej (m.in. zgodność serwisów internetowych świadczeniodawców z WCAG 2.0 na

poziomie AA) i komunikacyjnej (m.in. kwestia zapewnienia usług tłumaczenia na język migowy).

3. Dostępność przestrzeni publicznych.

(Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 2; Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 1)

Rekomendacje:

- a) Przygotować i uchwalić plan działań na rzecz dostępności przestrzeni publicznej badanej Instytucji.
- b) Przyjąć odpowiednie procedury, uwzględniające standardy dostępności dla wszystkich dla terenu badanej Instytucji.

4. Dostępność informacji oraz udział w wyborach i referendach.

(Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 1; Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 1)

Rekomendacja: Należy wdrożyć racjonalne usprawnienia w procedurze przyjmowania wniosków i wydawania dokumentów osobom niepełnosprawnym. Np. można udzielić wsparcia poprzez przyznanie asystenta, który by pomógł w wypełnieniu dokumentów i załatwieniu formalności. Przy wypełnianiu dokumentów warto zadbać o dodatkowe pomieszczenie, gdzie OzN byłyby obsługiwane w odpowiednich warunkach – tak, aby inne osoby nie słyszały o problemach zdrowotnych osoby załatwiającej swoją sprawę.

5. Działalność wojewódzkich pełnomocników ds. równego traktowania, pełnomocników ds. osób niepełnosprawnych.

(Łączna liczba rekomendacji w obszarze:1; Łączna liczba pozostałych instytucji, które otrzymały rekomendacje: 1)

Rekomendacja: Powołanie pełnomocnika ds. praw człowieka/równego traktowania/ ds. osób z niepełnosprawnościami. Zobowiązanie pełnomocnika do współpracy z NGO zajmującymi się osobami z niepełnosprawnościami.

5. Informacje o stopniu wykorzystania rekomendacji z monitoringu przez poszczególne typy instytucji monitorowanych.

Końcowym etapem działań monitoringowych była realizacja wizyt w jednostkach monitorowanych, podczas których dokonywano weryfikacji stanu realizacji skierowanych rekomendacji. Na bazie tych wizyt powstały raporty weryfikacyjne określające liczbę wdrożonych rekomendacji w każdym z 7 obszarów obligatoryjnych oraz w obszarach dodatkowych.

5.1. Obszary obligatoryjne

5.1.1. Wdrożenie rekomendacji w ujęciu liczbowym.

W efekcie przeprowadzonych monitoringów skierowano łącznie 2747 rekomendacji w 7 obszarach obligatoryjnych, z czego 1247 do wdrożenia w trakcie trwania projektu oraz 1500 do wdrożenia po projekcie. Analiza raportów weryfikacyjnych wykazała, że wdrożonych zostało 658 rekomendacji skierowanych do realizacji w trakcie projektu, pozostałe 29 wdrożono częściowo, 166 jest w trakcie wdrażania. Nie wdrożono 397 rekomendacji. Jako powody niewdrożenia instytucje podawały:

- zbyt wysoki koszt wdrożenia,
- przeniesienie wdrożenia na późniejszy czas m.in. z powodu procesu uzgodnieniowego wdrażanej zmiany np. dotyczącej regulacji wewnętrznych w instytucji,
- brak środków na wdrożenie w roku 2018 z uwagi na brak środków w budżecie, przeniesienie wdrożenia na rok 2019,
- niedostrzeżenie potrzeby wdrożenia rekomendacji w ogóle.

Dodatkowo w zakresie rekomendacji z terminem realizacji „po projekcie”, zrealizowano 1 zalecenie, 1 jest w trakcie wdrażania.

Szczegółowo przedstawiono tę kwestię w poniższych tabelach, uwzględniając podział na ministerstwa oraz pozostałe instytucje.

	Rekomendacje dla instytucji ogółem			
	ogółem	Wdrożone	częściowo	w trakcie
ogółem	2747	659	29	167
ministerstwa	860	211	10	64
pozostałe instytucje	1887	448	19	103

	Rekomendacje do wdrożenia w trakcie projektu			
	ogółem	Wdrożone	częściowo	w trakcie
ogółem	1250	658	29	166
ministerstwa	461	211	10	63
pozostałe instytucje	789	447	19	103

11 podmiotów zrealizowało 100% rekomendacji, które wskazano do wdrożenia w trakcie projektu¹³, w tym 3 Ministerstwa oraz 8 pozostałych instytucji. Poniżej wskazano te instytucje:

1. Ministerstwo Cyfryzacji
2. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
3. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
4. Centrala Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
5. Główny Inspektorat Farmaceutyczny
6. Główny Inspektorat Sanitarny
7. Główny Inspektorat Weterynarii
8. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
9. Urząd Komunikacji Elektronicznej

¹³ Liczba rekomendacji zrealizowanych zawiera rekomendacja w trakcie wdrażania i częściowo wdrożone.

10. Urząd Zamówień Publicznych

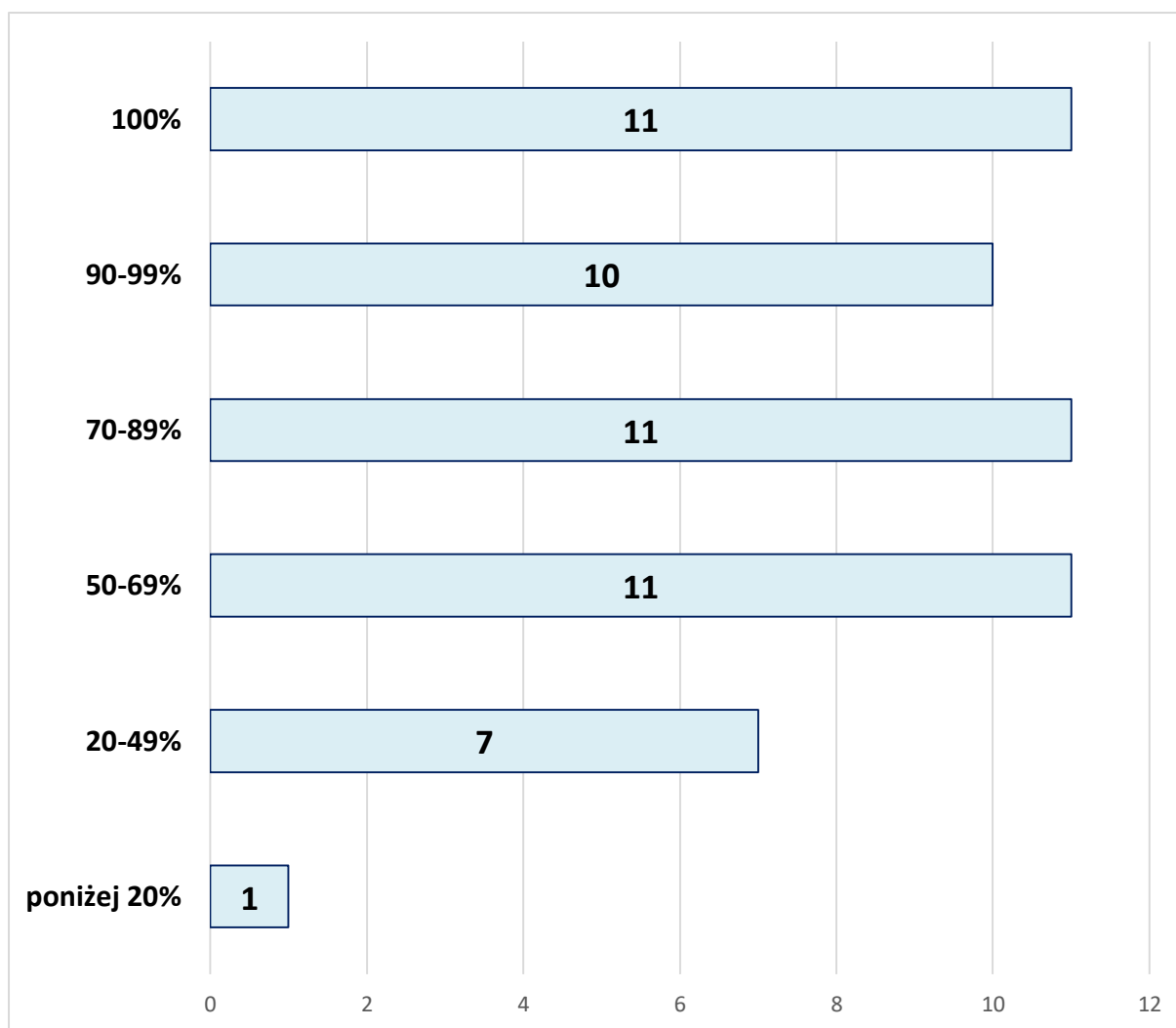
11. Ministerstwo Finansów

Warto jednak zauważyć, że wskazanie 100% wdrożenia rekomendacji odnosi się do różnej liczby rekomendacji skierowanych, począwszy od 1 rekomendacji do 24 rekomendacji, co obrazuje poniższa tabela.

lp	Instytucja	liczba skierowanych/zrealizowanych rekomendacji
1	Główny Inspektorat Farmaceutyczny	1
2	Urząd Zamówień Publicznych	3
3	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	6
4	Centrala Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	9
5	Główny Inspektorat Sanitarny	13
6	Ministerstwo Finansów	13
7	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	17
8	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	19
9	Urząd Komunikacji Elektronicznej	20
10	Ministerstwo Cyfryzacji	21
11	Główny Inspektorat Weterynarii	24

Tabela 4 Instytucje, które zrealizowały 100% rekomendacji ze wskazaniem liczby rekomendacji skierowanych/zrealizowanych.

Rekomendacje do wdrożenia w trakcie projektu poza powyższymi 11 instytucjami, które wdrożyły je w 100%, zostały wdrożone w różnej skali w poszczególnych jednostkach monitorowanych. Szczegółowy rozkład liczby jednostek dla przedziałów procentowych wdrożonych rekomendacji przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5: Liczba jednostek monitorowanych w poszczególnych przedziałach procentowych wdrożonych rekomendacji.

Najmniej rekomendacji - w odniesieniu do tych, które powinny zostać zrealizowane w trakcie projektu- wdrożono w Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - tylko 5% oraz w Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii - 20%.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów obligatoryjnych, najczęściej zrealizowanych rekomendacji (realizacja z terminem „w trakcie projektu”) dotyczyło obszaru *Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych* (83%) oraz obszaru *Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji* (75%). Najmniej rekomendacji zostało zrealizowanych w obszarze *Konsultacje społeczne w instytucji* tylko 58%.

5.1.2. Wdrożone rekomendacje dla obszarów obligatoryjnych w ministerstwach - przykłady

Ministerstwa- Przykłady wdrożonych rekomendacji w danym obszarze da określonego czasu wdrożenie „w trakcie trwania projektu” ¹⁴	
Rekomendacja ¹⁵	Opis wdrożenia
Architektoniczne dostosowanie budynków	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 162	
Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 92	
Zgłosić do odpowiedniego zarządcy potrzebę wyznaczenia miejsca postojowego dla osób z niepełnosprawnościami lub udostępnić istniejące miejsce dla osób z niepełnosprawnościami.	Rekomendację wdrożono po przeprowadzeniu wizji lokalnej terenu publicznego lokalizacyjnie sąsiadującego z budynkiem jednostki.
Na stronie internetowej ministerstwa zamieścić opis dostępności miejsca - sposób dojazdu, sposób komunikacji, położenie miejsc parkingowych, informację o windzie, zdjęcia itp.	Informacja o dostępności architektonicznej budynku została zamieszczona na stronie internetowej resortu.

¹⁴ Podane przykłady dotyczą tylko rekomendacji, które zostały całkowicie wdrożone, nie ujęto rekomendacji zrealizowanych częściowo lub w trakcie.

¹⁵ Z uwagi na brak standaryzacji języka opisującego wdrożone rekomendacje podano przykładowe sformułowania z raportów weryfikacyjnych przekazanych do instytucji.

Wdrożyć zdalny dostęp do usługi tłumaczenia na polski język migowy przez Internet.	W dyspozycji jednostki jest tablet wraz z aplikacją do połączenia z tłumaczem języka migowego
W toaletach zainstalować przycisk alarmowy umieszczony maksymalnie 10 cm nad podłogą.	Zainstalowano przycisk alarmowy.
Dostosowanie form informacji do potrzeb osób niepełnosprawnych.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 170	
Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 119	
Wprowadzić procedurę udostępniania informacji na życzenie w druku powiększonym.	W razie wniosku informacja zostanie udzielona w dostępnej wersji elektronicznej.
Wprowadzić procedurę umożliwiającą osobie z niepełnosprawnością skorzystanie z pomocy wybranej osoby trzeciej w kontaktach z instytucją.	Sposób kontaktowania się (w tym m.in. kwestia udostępniania informacji) w języku migowym zamieszczona jest na stronie BIP ministerstwa na nowej stronie www ministerstwa.
Wprowadzić procedurę udostępniania informacji w języku migowym. Uzupełnienie procedur o możliwość udostępniania informacji w języku migowym.	Nawiązano współpracę z dostawcą usługi oraz podpisana została umowa ramowa na tłumaczenie PJM.
Wprowadzić procedurę umożliwiającą osobie z niepełnosprawnością wykorzystanie wiadomości SMS i MMS w kontaktach z Instytucją.	Możliwość kontaktu z wykorzystaniem wiadomości SMS jest zapewniona przez służbowe telefony komórkowe.

Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji.

Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 27

Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 19

Zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami/ uwzględnienie możliwości przesyłania dokumentów aplikacyjnych elektronicznie.	Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych: • listopad 2017 – 1,9% • listopad 2018 – 2,0% Dokumenty aplikacyjne – oprócz form tradycyjnych - można składać również elektronicznie poprzez ePUAP (elektroniczną Platformę Usług Administracji Publicznej). Informacja ta jest podawana w ogłoszeniach o pracę.
Należy podjąć działania, które ułatwią osobom niepełnosprawnym pozyskanie informacji niezbędnych w procesie naboru do korpusu służby cywilnej.	Stworzono w BIP MEN dodatkową zakładkę z informacjami dla osób z niepełnosprawnościami, zawierającą informacje dotyczące procesu naboru w służbie cywilnej oraz uprawnień osób niepełnosprawnych wynikających ze stosunku pracy .
Należy rozpocząć prowadzenie działań mających na celu promocję zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, np.: publikowanie ogłoszeń w serwisach www powszechnie dostępnych oraz specjalistycznych	Ministerstwo Sportu i Turystyki skierowało do Fundacji Aktywizacja i Fundacji Integracja informacje nt. dostępności ogłoszeń o wolnych stanowiskach pracy w służbie cywilnej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2018 r., poz.1559) w drodze

(dedykowanych zatrudnianiu osób z niepełno- sprawnościami). Nawiązać kontakty z NGO prowadzącymi pośrednictwo pracy.	otwartego, konkurencyjnego naboru, uwzględniającego uprawnienia osób niepełnosprawnych w zakresie pierwszeństwa zatrudnienia (art. 29a ust. 2 ustawy o służbie cywilnej). Zwrócono się do ww. Fundacji o upowszechnianie informacji o ogłoszeniach na wolne stanowiska pracy w służbie cywilnej, jednocześnie zachęcając do śledzenia ogłoszeń MSiT o prowadzonych naborach do służby cywilnej i składania aplikacji w przypadku spełniania wymagań określonych w ogłoszeniu. W załączeniu skany maili i pism w ww. sprawie.
W ogłoszeniach na wyższe stanowiska wprowadzić zapisów dotyczących zachęcenia osoby z niepełnosprawnościami do aplikowania.	Komórka zajmująca się naborami wprowadziła takie standardy w ogłoszeniach na wyższe stanowiska.
Należy rozpocząć prowadzenie działań wykraczających poza te wynikające z ustawy, mających na celu promocję zatrudnienia osób z niepełnosprawnością. Jako przykładowe działania tego typu możemy podać: publikowanie ogłoszeń w serwisach www powszechnie dostępnych oraz specjalistycznych (dedykowanych zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami), nawiązywanie kontaktów z NGO prowadzącymi pośrednictwo pracy, wysyłanie informacji o odbywających się naborach do wybranych NGO.	Ogłoszenia o wolnych stanowiskach pracy publikowane są w powszechnie dostępnych serwisach dedykowanych dla osób poszukujących pracy, w tym dla osób niepełnosprawnych. W przedmiotowym zakresie ministerstwo stosuje się do procedury wyznaczonej przez KPRM – Departament Służby Cywilnej.

Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 4 Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 2	
Prowadzić działania informacyjne ukierunkowane na podnoszenie świadomości społeczeństwa na temat obowiązywania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Działania powinny być prowadzone w różnych formach (spotkania bezpośrednie, konferencje), w sposób włączający oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Ministerstwo, w zakresie swojej właściwości, systematycznie prowadzi na arenie międzynarodowej działania podnoszące świadomość społeczeństwa na temat obowiązywania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami.
Konsultacje społeczne w instytucji.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 28 Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 14	
	Dokumenty i akty prawne tworzone przez resort, które mogą dotyczyć obszaru związanego z osobami z niepełnosprawnościami są i będą

Należy wprowadzić w przypadku spraw szczególnie ważnych dla osób z niepełnosprawnościami procedurę konsultacji osobistych. Mogą to być spotkania cykliczne (np. w cyklu półrocznym, rocznym), na których będą omawiane w sposób globalny zadania Ministerstwa w związku z obszarem niepełnosprawności	konsultowane z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz OzN. W przypadku potrzeby kontaktu osobistego Ministerstwo posiada procedurę dotyczącą przyjęć interesantów. W Zespole Ministerstwa ds. wdrażania rekomendacji wynikających z projektu „Administracja centralna na rzecz Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Monitoring wdrażania” jeden z członków zespołu jest przedstawicielem osób z niepełnosprawnością. W trakcie procesu legislacyjnego projektowanego Zarządzenia Dyrektora Generalnego jest uwzględniona konsultacja osobista z przedstawicielem pracowników (osobą z niepełnosprawnością).
Kompetencje pracowników instytucji.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 33 Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 21	
Wprowadzić możliwości zgłaszania potrzeb przez osoby z niepełnosprawnościami/uzupełnić istniejący system o możliwość zgłaszania potrzeb przez osoby z niepełnosprawnościami. Wprowadzić możliwość zgłaszania szczególnych potrzeb podczas konferencji, spotkań organizowanych przez Ministerstwo	Informacja opublikowana na stronie www ministerstwa.

Prowadzić regularne szkolenia dla pracowników, podnoszące ich kompetencje w zakresie kontaktów z osobami z niepełnosprawnością oraz tworzeniem treści dla nich dostępnych. Uwzględnić tematyki niepełnosprawności w rocznych planach szkoleń.	Szkolenie ujęte w planie szkoleń na 2019 r.
	W 2018 r. przeszkolono 72 osoby z obszaru współpracy z osobami z niepełnosprawnością. Kontynuacja działań w następnych latach.
Należy prowadzić badanie personelu w zakresie potrzeb szkoleniowych związanych z tematyką osób z niepełnosprawnościami. Przynajmniej raz do roku należy zwrócić się do pracowników z pytaniem, czy widzą potrzebę przeprowadzenia szkoleń z zakresu tematyki osób z niepełnosprawnościami.	Trwają prace nad zarządzeniem Dyrektora Generalnego spełniającym ww. zalecenie. Obecnie projekt jest opiniowany w komórce organizacyjnej do spraw prawnych. Po pozytywnym zaopiniowaniu zostanie przekazany do podpisu Dyrektora Generalnego Ministerstwa Energii.
	Przeprowadzono badanie potrzeb szkoleniowych na rok 2019, ponadto przypominano o możliwości zgłaszania na bieżąco potrzeb szkoleniowych.
Należy uświadamiać pracowników w zakresie tematyki osób z niepełnosprawnościami. Umożliwić udział w szkoleniach, spotkaniach, grupach roboczych, konferencjach pracownikom potencjalnie mogącym mieć kontakt z osobami z niepełnosprawnościami, przynajmniej raz w okresie trzyletnim. Należy wymagać takiego przeszkolenia także od pracowników recepcji, nawet, gdy są to pracownicy firmy zewnętrznej. Pracownicy recepcji powinni przejść ogólne szkolenie dotyczące OzN, a także obsługi OzN.	Stworzono w Intranecie dodatkową zakładkę „Osoby niepełnosprawne” zawierającą: Konwencję o prawach osób z niepełnosprawnościami, informacje dotyczące uprawnień osób niepełnosprawnych wynikających ze stosunku pracy, link do Poradnika savoir-vivre wobec osób niepełnosprawnych oraz inne linki do stron www. Firma realizująca usługę ochrony obiektu została zobowiązana do przeszkolenia pracownika recepcji w tym zakresie.

Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.

Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 37

Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 17

Przy opracowaniu nowych wewnętrznych procedur należy zapewnić, aby były one zgodne z Konwencją.

Komórki organizacyjne ministerstwa zostały poinformowane, aby przy opracowaniu nowych wewnętrznych procedur zapewniono, że będą one zgodne z Konwencją ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Należy dokonać analizy wewnętrznych procedur oraz stosownie do efektów analizy wprowadzić odpowiednie zmiany np.: procedury związane z promocją zatrudnienia, publikowaniem dokumentów (Instrukcja Kancelaryjna obowiązująca w Instytucji), monitorowaniem potrzeb, obsługą klienta o specyficznych potrzebach itd.

W związku z uaktualnianiem lub tworzeniem nowych procedur dokonano analizy i wprowadzono odpowiednie zmiany. Kontynuacja działań w następnych latach.

Należy ustanowić w przypadku każdego zamówienia publicznego na roboty budowlane, produkty lub usługi wymagań w zakresie zapewnienia warunków dostępności lub wykorzystania uniwersalnego projektowania przez Wykonawcę. Należy poprzedzić każde zamówienie dokonywaniem analizy, jakie konkretne warunki dostępności robót budowlanych, produktów lub usług należy przewidzieć.

Zamówienia są analizowane pod kątem realizacji wymogów, w tym zakresie wynikających z ustawy Prawo zamówień publicznych - biorąc pod uwagę specyfikę przedmiotu zamówienia.

Aktualizacja bazy kontaktów – uzupełnianie listy o nowe organizacje, których działalność dotyczy różnych sfer życia osób z niepełnosprawnościami.	Baza kontaktów jest aktualizowana przez poszczególne komórki organizacyjne na bieżąco zgodnie z potrzebami w trakcie procedowania w procesie legislacyjnym kolejnych aktów normatywnych.
---	--

5.1.3. Wdrożone rekomendacje dla obszarów obligatoryjnych w pozostałych instytucjach - przykłady

Pozostałe instytucje - przykłady wdrożonych rekomendacji w danym obszarze do określonego czasu wdrożenia „w trakcie trwania projektu” ¹⁶	
Rekomendacja ¹⁷	Opis wdrożenia
Architektoniczne dostosowanie budynków	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 296	
Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 204	

¹⁶ Podane przykłady dotyczą tylko rekomendacji, które zostały całkowicie wdrożone, nie ujęto rekomendacji zrealizowanych częściowo lub w trakcie.

¹⁷ Z uwagi na brak standaryzacji języka opisującego wdrożone rekomendacje podano przykładowe sformułowania z raportów weryfikacyjnych przekazanych do instytucji.

Wyposażyć salę konferencyjną w pętlę indukcyjną (bud. A).	W sali konferencyjnej będzie wynajmowana pętla indukcyjna na potrzeby okazjonalnych wydarzeń z OzN. Zakupiono także dwie pętle indukcyjne przenośne.
Na stronie internetowej zamieścić opis dostępności miejsca - sposób dojazdu, sposób komunikacji, położenie miejsc parkingowych, informację o windzie itp.	Zakładka „Kontakt” została wzbogacona o sekcję z informacjami dla OzN. Wszystkie dane teleadresowe oraz podstawowe informacje o Urzędzie (w tym o wejściu dla OzN, windzie, miejscu parkingowym) znajdują się w wyznaczonym miejscu.
Oznaczyć kontrastowo szklane drzwi wejściowe (dotyczy wejścia głównego oraz wejścia z tyłu budynku przeznaczonego dla osób z niepełnosprawnościami). Należy umieścić dwa pasy o szerokości minimum 10 cm: pierwszy na wysokości 85-105 cm, a drugi 150-200 cm.	Rekomendację zrealizowano.
Wymienić nawierzchnię podłóg lub nakleić taśmy antypoślizgowe w części głównej budynku.	W holu głównym na podłogi zostały położone ciężkie, obszerne wycieraczki.
Wykonać oznaczenia z informacją o numerze piętra, które są widoczne zarówno dla osób poruszających się po budynku schodami, jak i windą.	Rekomendację zrealizowano.
Dostosowanie form informacji do potrzeb osób niepełnosprawnych.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 293	

Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 209	
Zwiększyć ilość informacji w tekście łatwym do czytania i zrozumienia. Uzupełnienie procedur o możliwość udostępniania informacji w języku łatwym do czytania i zrozumienia na wniosek klienta.	W procedurach wewnętrznych umieszczono informację: W przypadku wniosku klienta wskazującego na brak lub trudności ze zrozumieniem opublikowanej lub adresowanej do klienta informacji – wskazany artykuł, komunikat lub inny dokument jest opracowany w formie wskazanej przez wnioskodawcę, w tym w szczególności w postaci nagrania audio, w polskim języku migowym, w alfabecie Braille’a lub w postaci tekstu łatwego do czytania z uwzględnieniem racjonalności kosztów zapewnienia tej komunikacji.
Należy przeprojektować serwis tak, by po powiększeniu tekst się zawierał i pozwalał na bezproblemowe odczytanie.	Rekomendacja została wykonana.
Należy wprowadzić procedurę udostępniania informacji w alfabecie Braille’a. Należy informacje o takiej możliwości zamieścić na stronie internetowej.	W zakładce „kontakt” w nagłówku „Ułatwienia dostępu”: opatrzonym stosownym piktogramem instytucja zawarła informację, że po uprzednim zgłoszeniu zapotrzebowania telefonicznie lub mailowo, urząd udostępniania wybrane informacje będące w jego dyspozycji w alfabecie Braille’a.
Rekomenduje się wprowadzenie procedury umożliwiającej osobie z niepełnosprawnością wykorzystanie komunikatorów internetowych do przesyłania wiadomości tekstowych w kontaktach z instytucją. Należy informacje o takiej możliwości umieścić na stronie internetowej.	Komunikator zainstalowany i dostępny poprzez zakładkę dla OzN na stronie www.

Działania na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w instytucji.

Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 57

Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 44

Nawiązać stałą/cykliczną współpracę z organizacjami pozarządowymi, które w zakresie swoich celów statutowych posiadają działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w celu rozpropagowania ofert pracy i pozyskania kandydata z niepełnosprawnością na wolne stanowisko pracy np. wprowadzić do obowiązków jednego z pracowników zadanie w postaci kontaktu z organizacjami pozarządowymi nastawionymi na działania na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami.	Nawiązano współpracę ze Stowarzyszeniem Otwarte Drzwi. Stowarzyszenie działa w Warszawie, posiada stronę internetową oraz prowadzi agencję zatrudnienia. Od 1.01.2019 r. oferty pracy są zamieszczane na stronie agencji.
	Zostały wprowadzone do obowiązków pracownika zajmującego się rekrutacją zadania polegające na nawiązaniu i utrzymywaniu kontaktu z organizacjami pozarządowymi nastawionymi na działania na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami w celu przekazywania ofert pracy.
Wprowadzenie wewnętrznego zapisu zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Instytucji.(np. współpraca z ngo, możliwość przesłania dokumentacji aplikacyjnej w formie elektronicznej).	Podpisano porozumienie o współpracy z Fundacją Aktywizacja.
Rozpocząć prowadzenie działań promocyjnych w zakresie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami/ prowadzić procedurę dot. rekrutacji pracowników z niepełnosprawnościami.	Procedura naboru na stanowiska w korpusie służby cywilnej zostanie zaktualizowana o zapisy dotyczące zatrudniania osób z niepełnosprawnościami, obecnie trwają prace nad zmianą procedury.

Działania informacyjne ukierunkowane na zwalczanie stereotypów, podnoszenie świadomości dotyczącej praw i godności osób niepełnosprawnych oraz promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 14 Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 13	
Należy, w ramach swojego obszaru działania, prowadzić działania informacyjne ukierunkowane na podnoszenie świadomości społeczeństwa na temat obowiązywania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami.	Na tablicy ogłoszeń Urzędu została umieszczona informacja na temat obowiązywania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami.
Należy prowadzić działania informacyjne ukierunkowane na podnoszenie świadomości społeczeństwa na temat obowiązywania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Działania powinny być prowadzone w różnych formach (spotkania bezpośrednie, konferencje) w sposób włączający oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Można tu wziąć pod uwagę podstawowe szkolenia dotyczące niepełnosprawności, szkolenia związane z Konwencją, szkolenia	W cyklicznej ofercie szkoleń dla pracowników urzędów zostały zaproponowane szkolenia: „Uprawnienia osób z niepełnosprawnościami na podstawie konwencji ONZ z 2006 r.”, „Obsługa klienta z niepełnosprawnością”, „Pracownik z niepełnosprawnością w moim zespole”. „Klient z niepełnosprawnością w naszym urzędzie”, „Kurs języka migowego PJM – poziom podstawowy.”

związane z zasadami uniwersalnego projektowania, szkolenia z zakresu obsługi klienta ze specyficznymi potrzebami itd.	
Podjmowanie lub zlecenie prowadzenia działań Informacyjnych, dotyczących praw osób z niepełnosprawnościami. Rozpoczęcie działań edukacyjnych, skierowanych do dzieci i dorosłych z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Przygotowanie materiałów edukacyjnych i informacyjnych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami. Materiały do tego typu działań mogą być przygotowane przy współpracy NGO zajmujących się prawami osób z niepełnosprawnościami.	Dodatkowo w potrzebach szkoleniowych na 2019 rok ujęto szkolenia: - Szkolenie dotyczące standardu WCAG-2 – część teoretyczna oraz szkolenie dotyczące standardu WCAG-2 – część praktyczna. - Szkolenie dotyczące redagowania treści i komunikatów na stronie www przeznaczonych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami. - Szkolenie dotyczące dostosowania materiałów promocyjnych i gadżetów dla OzN. - Szkolenie dotyczące redagowania treści dotyczących prewencji społecznej przeznaczonych dla OzN. - Szkolenie dotyczące standardów przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia.
Konsultacje społeczne w instytucji.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 17	
Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 12	
Umieszczanie informacji o konsultacjach na tablicy ogłoszeń Instytucji (również w powiększonym druku).	Informacje o konsultacjach dostępne są na tablicy elektronicznej z możliwością powiększenia czcionki.

Należy zgodnie z przepisami prowadzić konsultacje z obywatelami oraz NGO. Należy zadbać o to, aby informacje o konsultacjach społecznych w tematach ważnych dla osób z niepełnosprawnościami były dostępne w języku migowym, w tekście łatwym w czytaniu i rozumieniu oraz w alfabecie Braille'a. Należy wprowadzić w przypadku spraw szczególnie ważnych dla osób z niepełnosprawnościami procedurę konsultacji osobistych. Mogą to być spotkania cykliczne (np.: w cyklu półrocznym, rocznym), na których będą omawiane w sposób globalny zadania Urzędu w związku z obszarem niepełnosprawności.	Przygotowano informacje dotyczące konsultacji społecznych, które zamieszczono w zakładce „Urząd Dostępny” na stronie głównej strony internetowej.
Należy zadbać o to, aby informacje o konsultacjach społecznych w tematach ważnych dla osób z niepełnosprawnościami były dostępne w języku migowym, w tekście łatwym w czytaniu i rozumieniu oraz w alfabecie Braille'a. Kwestie, które warto poddać konsultacjom z OzN to wygoda podróżowania i standardy obsługi podróżnych w pociągach i na dworcach.	W razie pojawienia się obszarów możliwych do przedstawienia do konsultacji społecznych, będą one dostępne w języku migowym, w tekście łatwym do czytania i zrozumienia oraz w alfabecie Braille'a. Wytyczna została przekazana do właściwej komórki ds. prawnych.

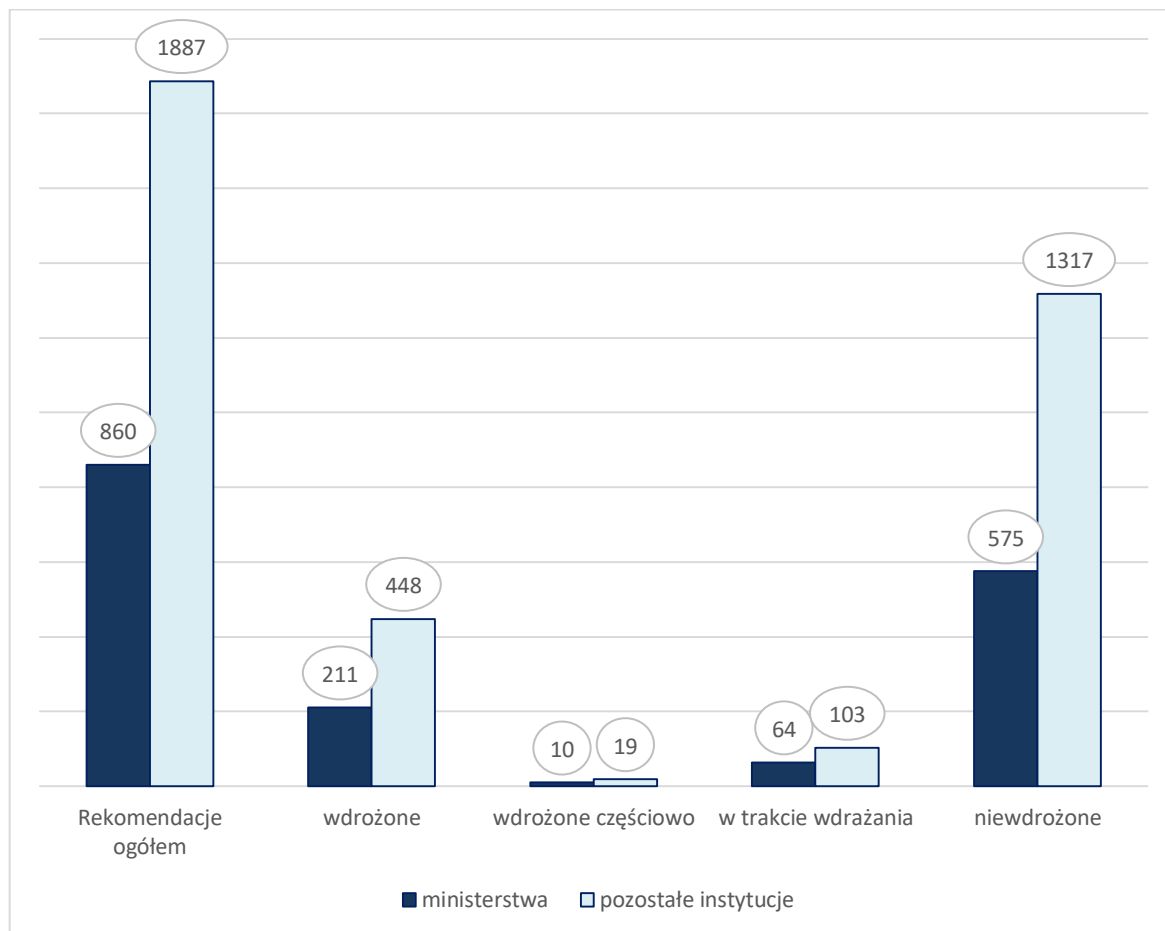
Kompetencje pracowników instytucji.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 43	
Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 32	
Wprowadzić regularne badanie potrzeb szkoleniowych pracowników Instytucji. Wśród możliwych zagadnień szkoleniowych uwzględnić tematykę niepełnosprawności.	Stosowne badanie potrzeb szkoleniowych przeprowadzono w grudniu 2018 r. Aktualnie trwa weryfikacja wyników i przygotowanie harmonogramu szkoleń.
Przygotowywać pracowników do pracy z osobami z niepełnosprawnościami poprzez szkolenia. Uwzględnić tematykę niepełnosprawności w rocznym planie szkoleń, cyklicznie powtarzać te szkolenia dla pracowników.	Roczny Plan Szkoleniowy (ankieta w intranecie). Szkolenia dla Wydział Kadr i Szkoleń.
	W intranecie stworzona została zakładka poświęcona tematyce OzN. Jedną z treści jest przeprowadzenie elektronicznego szkolenia w formie prezentacji multimedialnej. Zobowiązano pracowników do zapoznania się z materiałami.
Zwiększyć liczbę pracowników objętych różnorodnymi działaniami edukacyjnymi w zakresie praw osób z niepełnosprawnościami.	Do Planu Rozwoju Pracowników na 2019 zostały wpisane działania szkoleniowe: 1) z zakresu obsługi klienta z niepełnosprawnością dedykowane pracownikom obsługującym klientów zewnętrznych i wewnętrznych 2) dotyczące zarządzania zespołem różnorodnym – dedykowane kadrze menedżerskiej z zaplanowanym czasem realizacji na I i II kw. 2019 r.

Wypełnianie obowiązków ogólnych wynikających z Konwencji.	
Łączna liczba rekomendacji w obszarze: 69	
Łączna liczba rekomendacji zrealizowanych (w tym rekomendacje w trakcie wdrażania i wdrożone częściowo): 55	
Rozpoczęcie wpisywania (np. w SIWZ) wymagań zapewnienia warunków dostępności lub wykorzystania uniwersalnego projektowania w realizacji zadań przez Wykonawcę.	Każdorazowo występuje analiza możliwości wprowadzenia zapisów do dokumentacji; jest ona uzależniona od przedmiotu zamówienia.
Wprowadzenie formalnych regulacji/procedur w obszarze zamówień publicznych dotyczących uniwersalnego projektowania, standardów dostępności (np. przy zamawianiu analiz, raportów, organizacji wydarzeń itp.), stosowania klauzul społecznych/nowelizacja procedury zamówień publicznych.	Polityka wewnętrzna instytucji: „Dostępność w zamówieniach publicznych: W przypadku zamówień publicznych (niezależnie od wartości zamówienia) dotyczących: • stron www, • aplikacji mobilnych, • intranetu i ekstranetu, • materiałów multimedialnych, • cyfrowych materiałów informacyjno-edukacyjnych, w tym plakatów i ulotek, • opracowań cyfrowych (dokumentów, raportów, badań, analiz) opracowywanych na potrzeby klientów zewnętrznych),

	• systemów, oprogramowania służących do realizacji zadań pracowników instytucji, warunkiem bezwzględnym jest zapewnienie przez wykonawcę zgodności przedmiotu zamówienia ze standardem WCAG 2.0 (...)”

5.1.4. Wdrożone rekomendacje dla obszarów obligatoryjnych- podsumowanie

Podsumowując kwestię rekomendacji skierowanych w obszarach obligatoryjnych należy stwierdzić, że łącznie do wdrożenia pozostaje 1892 rekomendacje, z czego 575 w ministerstwach oraz 1317 w pozostałych instytucjach. Poniższy wykres obrazuje tę sytuację.

Wykres 6: Rekomendacje, które pozostały do wdrożenia ogółem w podziale typy jednostek oraz stan wdrożenia.

5.2. Obszary dodatkowe

W zakresie obszarów fakultatywnych skierowano rekomendacje w 7 obszarach w łącznej liczbie 38, z czego 7 wskazano do realizacji w trakcie projektu, pozostałe 31 po projekcie. Analiza raportów weryfikacyjnych pokazała, że wdrożono 6 rekomendacji (4 wdrożone, 2 częściowo) z 7 wskazanych do realizacji w trakcie projektu, nie wdrożono natomiast żadnej z pozostałych 31 rekomendacji wskazanych do wdrożenia po projekcie.

Przykładem wdrożonej rekomendacji jest:

Rekomendacja:

Przyjąć odpowiednie procedury, uwzględniające standardy dostępności dla wszystkich dla terenu badanej Instytucji.

Opis wdrożenia:

Wprowadzenie do wewnętrznej Polityki instytucji zapisów:

„Obszary dostępności architektonicznej (...)

Dostępność budynków rozumiana jest jako przestrzeń dla klientów zewnętrznych, jak również pracowników urzędu i w szczególności dotyczy:

- otoczenia przed budynkiem (dostępność ciągów komunikacyjnych wokół budynku),
- miejsc parkingowych (zapewnienie wyznaczonych miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnością),
- oznaczenia zewnętrznego budynku (tablice informacyjne, piktogramy),
- wejścia do budynku (dostępność wejść do budynku, dostępność bramek dostępowych),
- ciągów komunikacyjnych (trasy wolne od przeszkód, przestrzeń manewrowa),
- kolorystyki (zapewnienie odpowiedniego kontrastu),
- oznaczenia wewnętrznego (ciągi komunikacyjne, przestrzenie szklane, drogi ewakuacyjne, oznakowanie wizualne krawędzi stopni schodów, umożliwiającego osobie niewidomej oraz osobie niedowidzącej samodzielne uzyskanie informacji na temat poszczególnych pomieszczeń w budynku oraz miejsca położenia tych pomieszczeń w budynku),
- wind (drzwi, lustro, system dźwiękowy, komunikacja głosowa, informacja wizualna, oznaczenia przycisków),
- recepcji, kancelarii, sal konferencyjnych i szkoleniowych,

- toalet (dostępność toalet dla osób z niepełnosprawnością minimum na kondygnacjach dla klientów zewnętrznych oraz pracy pracowników),
- stanowisk pracy (zapewnienie dostępności stanowisk dla pracowników z niepełnosprawnościami),
- aranżacji i wykończenia (np. właściwa wysokość włączników i manipulatorów).”

6. Bariery architektoniczne w kontekście różnych rodzajów niepełnosprawności.

Obszar dostępności architektonicznej monitorowany był poprzez audyty dostępności architektonicznej. Z każdego audytu przygotowano zestaw rekomendacji wg przyjętych kryteriów szczegółowych:

- Ciągi komunikacyjne w budynku, recepcja, toalety, winda,
- Dostęp do informacji,
- Otoczenie przed budynkiem,
- Wejście do budynku,
- Inne.

W każdym z powyższych kryteriów szczegółowych dokonano podziału na rodzaje niepełnosprawności:

- Osoby poruszające się na wózkach i skuterach inwalidzkich,
- Osoby wspomagające się w poruszaniu laską, kulami, balkonikami itd.,
- Osoby niskorosłe,
- Osoby niewidome,
- Osoby słabowidzące,
- Osoby głuche,
- Osoby słabosłyszące,
- Osoby mające ograniczoną zdolność poznawczą.

Dla tego obszaru łączna liczba rekomendacji wyniosła 1297. Należy zauważyć, że w tym obszarze każda z monitorowanych instytucji (17 ministerstw i 34 pozostałe instytucje) otrzymała rekomendację. Z przedstawionych rekomendacji, 458 wskazano jako do wdrożenia w trakcie trwania projektu, a 839 do wdrożenia po projekcie.

Istotny jest także fakt, że rekomendacje w tym obszarze mają odrębną specyfikę od pozostałych monitorowanych obszarów podstawowych z uwagi na zakres, jakiego dotyczą, czyli dostępność. Brak realizacji niektórych kryteriów szczegółowych może oznaczać dla osoby z daną

niepełnosprawnością nie tyle utrudniony dostęp, co w ogóle jego brak. Z pewnością taka sytuacja jest najbardziej widoczna w sytuacji barier architektonicznych w postaci schodów i osoby poruszającej się na wózku. Należy jednak zauważyć, że brak tłumaczenia treści na stronach www na język migowy lub język łatwy do czytania i zrozumienia także może oznaczać całkowity brak dostępu do wiedzy dla osób głuchych czy z ograniczoną zdolnością poznawczą.

Poniższa tabela prezentuje liczbę przedstawionych rekomendacji w podziale na kryteria szczegółowe, rodzaj niepełnosprawności i typ instytucji.

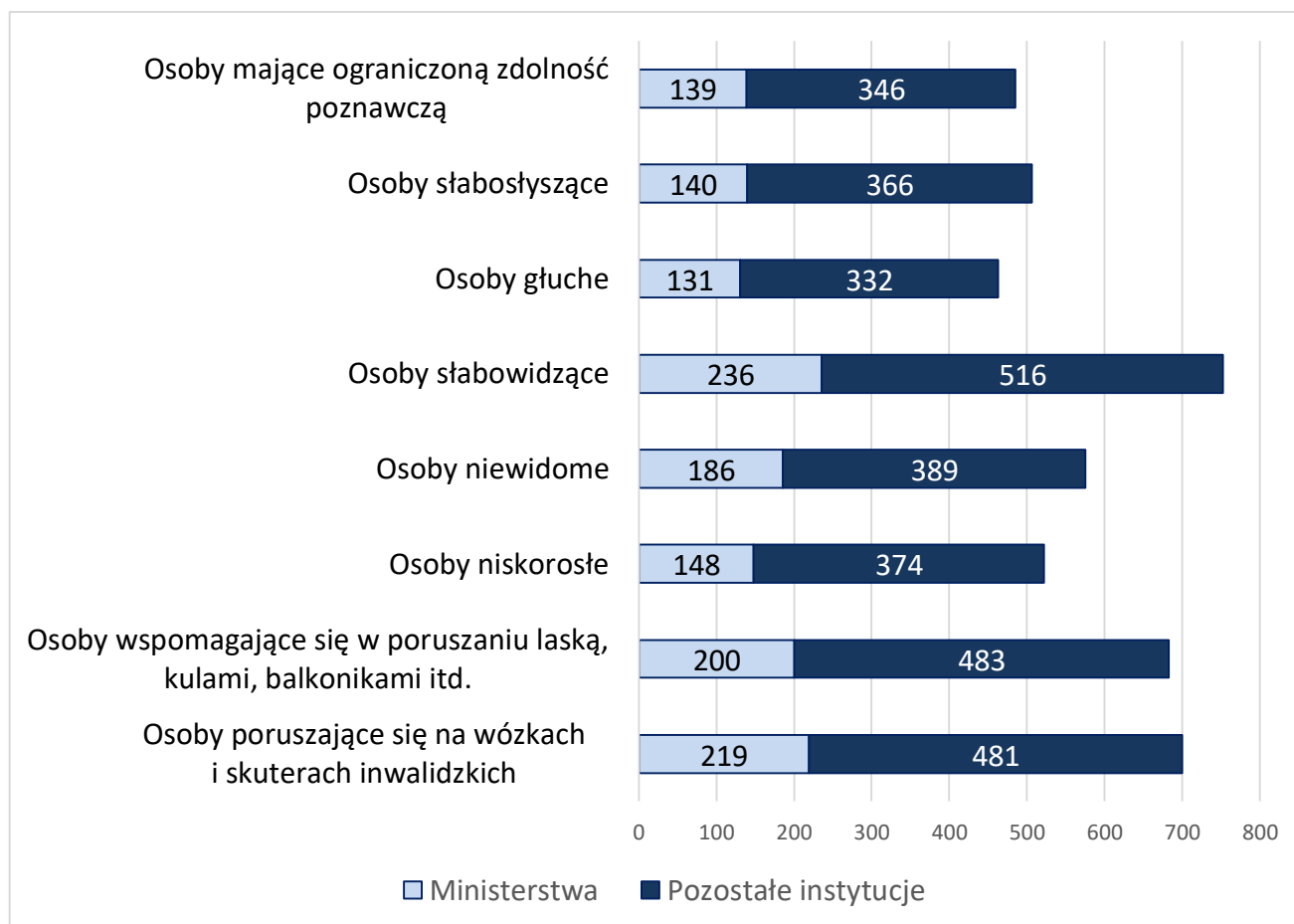
	Osoby poruszające się na wózkach i skuterach inwalidzkich	Osoby wspomagające się w poruszaniu łaską, kulami, balkonikami itd.	Osoby niskorosłe	Osoby niewidome	Osoby słabowidzące	Osoby głuche	Osoby słabosłyszące	Osoby mające ograniczoną zdolność poznawczą
liczba rekomendacji ¹⁸								
Ciągi komunikacyjne w budynku, recepcja, toalety, winda								
Ogółem	307	316	232	278	348	151	184	213
Ministerstwa	98	100	67	93	111	41	50	65
Pozostałe instytucje	209	216	165	185	237	110	134	148
Dostęp do informacji								
Ogółem	154	129	145	132	202	217	225	139
Ministerstwa	44	34	39	42	66	66	65	40
Pozostałe instytucje	110	95	106	90	136	151	160	99
Otoczenie przed budynkiem								
Ogółem	81	77	36	42	48	26	28	34
Ministerstwa	22	20	10	15	16	7	7	10
Pozostałe instytucje	59	57	26	27	32	19	21	24
Wejście do budynku								
Ogółem	132	151	108	121	152	66	67	97
Ministerstwa	41	42	32	36	43	17	18	24
Pozostałe instytucje	91	109	76	85	109	49	49	73
Inne								
Ogółem	26	10	1	2	2	3	2	2
Ministerstwa	14	4	0	0	0	0	0	0
Pozostałe instytucje	12	6	1	2	2	3	2	2
Łącznie dla obszaru dostępność architektoniczna								
Ogółem	700	683	522	575	752	463	506	485
Ministerstwa	219	200	148	186	236	131	140	139
Pozostałe instytucje	481	483	374	389	516	332	366	346

Tabela 5 Liczba rekomendacji w podziale na kryteria szczegółowe, rodzaj niepełnosprawności i typ instytucji.

Poniżej na wykresie pokazano liczbę rekomendacji wg podziału na ministerstwa i pozostałe instytucje oraz rodzaj niepełnosprawności. Z wykresu wynika, że największa liczba rekomendacji

¹⁸ Biorąc pod uwagę, że jedna rekomendacja mogła dotyczyć kilku rodzajów niepełnosprawności liczba 1297 rekomendacji ulegnie zwielokrotnieniu. W tabeli przedstawiono zwielokrotnioną liczbę gdyż odniesiono się do każdej niepełnosprawności odrębnie, stąd łączna liczba rekomendacji wynosi 4.686.

dotyczyła osób słabowidzących odpowiednio: 236 rekomendacji w ministerstwach oraz 516 w pozostałych instytucjach.

Wykres 7: Liczba rekomendacji wg rodzajów niepełnosprawności

Biorąc pod uwagę rodzaje niepełnosprawności dla zidentyfikowanych w procesie monitoringu barier, można wyodrębnić najczęściej występujące rekomendacje:

1. Osoby poruszające się na wózkach i skuterach inwalidzkich

Dla tej niepełnosprawności gros rekomendacji dotyczyło obniżenia lady/kontuaru w recepcji, biurze podawczym oraz w punktach obsługi interesantów. Zwrócono także uwagę na niedostosowane toalety, brak lub nieprawidłowo oznaczone miejsca parkingowe oraz brak samootwierających się drzwi wejściowych.

2. Osoby wspomagające się w poruszaniu laską, kulami, balkonikami itd.

Rekomendacje dotyczyły braku miejsc parkingowych czy wyrównania poziomów w ciągach komunikacyjnych.

3. Osoby niskoroste

Rekomendacje dotyczyły: obniżenia lady/kontuaru w recepcji, biurze podawczym oraz w punktach obsługi interesantów, obniżenia alarmów oraz telefonów przywołujących, przystosowania drzwi wejściowych, aby móc je łatwiej otwierać.

4. Osoby niewidome

Dla tej niepełnosprawności wskazano konieczność wykonania oznaczeń o zmiennej fakturze w podłożu ciągach komunikacyjnych w budynku jak i przed nim, umieszczania informacji na stronie www zgodnej ze standardem WCAG 2.0.

5. Osoby słabowidzące

Rekomendacje dotyczyły: wykonania kontrastowych oznaczeń na skrzydłach drzwiowych, w ciągach komunikacyjnych przy oznaczaniu istotnych dla klienta punktów jak recepcja. Dodatkowo na stronie www zamieścić informacje o dostępności budynku.

6. Osoby głuche

Rekomendacje w dużej mierze odnosiły się do konieczności zamontowania sygnalizacji świetlnej w windzie, świetlnej sygnalizacji alarmowej oraz ułatwienia dostępu do usługi tłumacza języka migowego na miejscu w instytucji.

7. Osoby słabosłyszące

Dla tej grupy istotne rekomendacje dotyczyły sygnalizacji świetlnej alarmowej oraz wyposażenia sal konferencyjnych i recepcji w pętlę indukcyjną.

8. Osoby mające ograniczoną zdolność poznawczą

Rekomendacje dotyczyły spójnego systemu oznaczania pięter, pokoi, istotnych punktów jak recepcja i dodatkowo umieszczenia na stronie www opisu dostępności instytucji.

W odniesieniu do skutków finansowych proponowanych rekomendacji można ocenić, że wdrożenie rekomendacji nie będzie się wiązało z dodatkowymi kosztami lub koszt wdrożenia będzie znikomy.

Do takich rekomendacji można zaliczyć:

- wykonanie napisów informacyjnych większą czcionką lub z zachowaniem większego kontrastu,

- umieszczenie w dostępnej formie (WCAG 2.0) informacji o dostępności budynku i występujących w tym obszarze barierach na stronie www,
- precyzyjne wskazanie na stronie www możliwości skorzystania z usługi tłumacza języka migowego,
- umożliwienie komunikacji z instytucją poprzez SMS/MMS czy za pomocą komunikatorów internetowych jak Skype,
- wydłużenie sznurka do alarmu w toalecie.

Kosztowne (i często czasochłonne), będą do wdrożenia rekomendacje dotyczące dostosowań architektonicznych takie, jak:

- montaż podjazdu, pochylni czy windy,
- przebudowa recepcji czy punktu kancelaryjnego,
- montaż sygnalizacji alarmowej,
- wykonanie sygnalizacji dźwiękowej w windach.

Wnioski

Realizacja działań monitoringowych w instytucjach centralnych, w tym ministerstwach, miała na celu identyfikację barier i wskazanie rekomendacji w obszarze wdrażania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami na poziomie tych instytucji. Po dokonaniu analizy 51 (17 ministerstw oraz 34 pozostałe instytucje) raportów końcowych z monitoringu w każdej z instytucji oraz raportów weryfikacyjnych można sformułować następujące wnioski.

Za najważniejszą barierę we wdrażaniu Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami na poziomie instytucji administracji centralnej należy uznać brak świadomości w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz istniejących w tym zakresie regulacji prawnych.

Wniosek ten sformułowano na podstawie analizy wyników zebranych w niniejszym raporcie. Wśród najgorzej ocenianych obszarów, „brak świadomości” powodował występowanie barier we wdrażaniu Konwencji aż w 66% przypadków, kolejne 22% to brak stosowania dobrych praktyk, co także nosi znamiona braku świadomości. Jednocześnie wywiad z członkami zespołów monitoringowych wyraźnie pokazał, że brak świadomości był przeszkodą na każdym etapie realizacji działań monitoringowych. Co ważne, przedstawiciele zespołów wskazali także, że rosnąca podczas procesu monitoringu świadomość pracowników jednostek powodowała zrozumienie problematyki niepełnosprawności. Wzrost świadomości pozwolił z kolei na dostrzeżenie potrzeby działań, a nawet inicjatywę po stronie jednostek. Przyczyną pierwotną braku świadomości może być diagnozowana w raporcie minimalna obecność osób z niepełnosprawnościami lub jej całkowity brak wśród pracowników instytucji, a także brak kontaktu z samymi osobami lub reprezentującymi je organizacjami podczas procesu konsultacji prowadzonych przez instytucje. To wszystko nie sprzyja budowaniu zrozumienia dla problematyki niepełnosprawności.

Wśród istotnych barier należy także wskazać:

- niestosowanie obowiązujących przepisów regulujących kwestię standardu WCAG, dostępności architektonicznej czy prawa zamówień publicznych,
- postrzeganie osób z niepełnosprawnościami przez pryzmat klienta a nie pracownika, co przekłada się na niski wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, w większości instytucji - znacznie poniżej wymaganych 6%,

- brak odpowiednich kompetencji w zakresie niepełnosprawności wśród pracowników monitorowanych instytucji,
- brak współpracy, w tym konsultacji, ze środowiskiem organizacji pozarządowych,
- brak kompleksowego potraktowania kwestii niepełnosprawności.

W zakresie dostępności zarówno architektonicznej jak i cyfrowej, biorąc pod uwagę zgłoszone rekomendacje oraz ich liczbę, należy stwierdzić, że monitorowane instytucje nie spełniają wymogów dostępności budynków oraz stron www i w wielu aspektach są nieprzyjazne dla obywatela z niepełnosprawnością. Jest to niepokojący wniosek biorąc pod uwagę fakt, że rekomendacje dotyczyły też kwestii prawnie regulowanych rozporządzeniem¹⁹ i ustawą²⁰, których regulacje instytucje publiczne zobowiązane są wypełniać. Należy także odnieść się do powodów takiej sytuacji - w wyniku monitoringu wykazano, że najczęściej wynika to z braku świadomości wśród urzędników danej jednostki. Potwierdza to analiza najlepiej i najgorzej ocenianych obszarów. Wśród podmiotów, u których obszar dostępności architektonicznej został najgorzej oceniony, często, jako powód niedostosowania wskazywano, że budynek jest zażytkowy, niemniej z wyników monitoringu wyraźnie widać, że nawet w takich budynkach można dokonać odpowiednich dostosowań- casus MEN.

W zakresie zatrudniania pracowników z niepełnosprawnością także widać polaryzację podejścia, mimo obowiązujących tych samych przepisów - jedne instytucje sztywno trzymają się przepisów, nie wykazując inicjatywy, inne na własną rękę podejmują działania służące zwiększeniu zatrudnienia. Dodatkowo osoby z niepełnosprawnościami postrzegane są jako klienci, a nie współpracownicy. Dla części instytucji wystarczające jest wskazanie tylko jednej informacji w ogłoszeniach o pracę, którą jest oznaczenie czy instytucja spełnia czy nie spełnia wymaganego wskaźnika zatrudnienia. Dla innych podmiotów jest to zbyt mało i rozszerzają zapisy np. o opis dostępności architektonicznej miejsca pracy, co chociażby z punktu widzenia rynkowych problemów z pozyskaniem pracowników wydaje się być działaniem jak najbardziej właściwym.

¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. 2012, pozycja 526).
oraz

²⁰ Ustawa z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane.

Kompetencje pracowników instytucji w zakresie problematyki niepełnosprawności, zatrudniania czy współpracy z osobą z niepełnosprawnością, a także przygotowywania dedykowanych treści dla osób z niepełnosprawnościami są niskie z uwagi na to, że jak pokazał monitoring, nie ma tego typu działań szkoleniowych lub są one prowadzone w małej skali.

Brak współpracy z sektorem pozarządowym wpływa na niską świadomość potrzeb osób z niepełnosprawnościami wśród jednostek monitorowanych. Współpraca ta mogłaby dotyczyć wielu pól takich jak: zatrudnianie, szkolenia czy konsultacje społeczne. W odniesieniu do tej ostatniej kwestii istotą współpracy jest także tworzenie przepisów i regulacji, aby nie były one tylko dostępne technologicznie, ale także dostępne w zakresie zrozumienia przez osoby z niepełnosprawnościami, a przede wszystkim odpowiadały na ich potrzeby.

Kończącym kluczowym wnioskiem z analizy jest to, że instytucje monitorowane w większości nie mają kompleksowych wewnętrznych regulacji czy programów obejmujących wszystkie kwestie dotyczące niepełnosprawności. Jednocześnie kwestie te nie występują w innych dokumentach wewnętrznych w instytucjach. Wystąpiły sytuacje, w których ta sama instytucja z jednej strony prowadzi kampanie informacyjne w danym obszarze, a z drugiej strony sama w obszarze, którego dotyczy merytoryczny zakres kampanii, zostaje oceniona negatywnie. Monitorowane instytucje to w większości podmioty duże, gdzie istnieje ścisły podział zadań i odpowiedzialności, tym samym w jednej ocenianej instytucji może wystąpić sytuacja opisana powyżej. Wydaje się więc zasadne wnioskowanie, że programy wewnętrzne kompleksowego podejścia do tematu niepełnosprawności w duchu Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami pozwoliłyby na zniwelowanie większości, jeśli nie wszystkich uchybień występujących w danej instytucji.

Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami została ratyfikowana przez Polskę w 2012 roku, tym samym Polska zobowiązała się do przestrzegania jej postanowień. Sześćioletni okres od czasu przyjęcia Konwencji do polskiego porządku prawnego to wystarczająco długi czas, aby można było oczekiwać widocznych zmian w zakresie zwrócenia uwagi na prawa osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza w odniesieniu do działań jednostek administracji. Mając na uwadze wyniki monitoringu 51 jednostek centralnych można zaryzykować stwierdzenie, że od czasu ratyfikacji Konwencji w kwestii dostępności i równych praw osób z niepełnosprawnościami nie nastąpiła znacząca zmiana.

Wydaje się, że istotne znaczenie dla braku widocznych postępów we wdrażaniu przepisów dokumentu ma brak koordynacji działań na poziomie krajowym - co wyraźnie widać w różnym podejściu do badanych kwestii w zależności od miejsca instytucji w systemie administracji, a nawet pomiędzy instytucjami na tym samym poziomie ulokowania. Organizacje pozarządowe już w roku 2015 wskazywały, że należy rozpatrzyć zmianę ulokowania Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych *„Przeniesienie Pełnomocnika do Kancelarii Premiera powinno wzmocnić jego rolę oraz dać wyraźny sygnał, że niezbędne jest horyzontalne traktowanie zagadnień związanych z osobami z niepełnosprawnościami”*²¹. Jednocześnie wskazano, że brakuje wypracowanej wspólnie ze środowiskiem strategii polityki społecznej wobec osób z niepełnosprawnościami, w tym mapy drogowej wdrażania Konwencji²².

Kolejną istotną kwestią są przepisy prawa dotyczące zabezpieczenia równego traktowania osób z niepełnosprawnościami oraz zabezpieczające ich dostęp do dóbr i usług, w tym te wdrażające Konwencję. Z jednej strony organizacje pozarządowe wskazują na brak stosownych regulacji wdrażających zapisy dokumentu międzynarodowego²³, z drugiej strony w obszarach, gdzie przepisy istnieją, administracja centralna nie zawsze ich przestrzega, co wskazano w niniejszym raporcie. Należy więc postawić pytanie o brak sankcji za niestosowanie przepisów, a jak wskazują organizacje pozarządowe ich brak istotnie wpływa na niestosowanie określonych prawem regulacji²⁴.

Warto zauważyć, że w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju²⁵ rząd Polski zaplanował przygotowanie dwóch dokumentów, które powinny w znaczący sposób poprawić obecną sytuację osób z niepełnosprawnościami w Polsce: *„Strategia na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017-2030 – pozwoli na ustanowienie całościowych ram polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Będzie realizowana poprzez różne programy z zakresu poszczególnych polityk publicznych, w tym Narodowy Program Zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych. Przewiduje m.in. stworzenie indywidualnej ścieżki rozwoju edukacyjnego i zawodowego osoby z niepełnosprawnościami przy wsparciu finansowym państwa”*²⁶.

²¹ Społeczny Raport Alternatywny z realizacji Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami w Polsce, 2015r.; „Postulaty wynikające z raportu alternatywnego”

²² Tamże, „Postulaty wynikające z raportu alternatywnego”

²³ Tamże, „Postulaty wynikające z raportu alternatywnego”

²⁴ Tamże, „art.9 Dostępność”

²⁵ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR –przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r.

²⁶ tamże

Jednocześnie trwają prace nad ustawą o dostępności, która w swoim projekcie²⁷ (obecnie na etapie po konsultacjach społecznych) zakłada stosowanie sankcji za nieprzestrzeganie jej przepisów.

Nadal jednak istotnym pozostaje pytanie, czy powstające strategie i przepisy w wystarczający sposób odpowiedzą na wyzwania, przed jakimi stoi Polska w zakresie pełnego wdrożenia praw osób z niepełnosprawnościami. **Biorąc pod uwagę najistotniejszy wynik prowadzonych monitoringów, jakim jest brak świadomości wśród administracji, kluczowym jest prowadzenie procesów powstawania strategii i prawa przy udziale samych osób z niepełnosprawnościami, w tym poprzez reprezentujące je organizacje.** Partycypacyjne tworzenie polityk nakłada na Polskę zobowiązanie wynikające z Konwencji: *„Przy opracowywaniu i wdrażaniu postanowień prawnych i strategii implementacji postanowień niniejszej Konwencji, jak również przy innych procesach decyzyjnych dotyczących kwestii związanych z osobami niepełnosprawnymi, Państwa - Strony będą ściśle współpracować i aktywnie angażować osoby niepełnosprawne, w tym dzieci niepełnosprawne, poprzez reprezentujące je organizacje”*.²⁸

²⁷ Projekt ustawy o dostępności, MiIR, dostęp 10.03.2019r. <https://www.mii.gov.pl/strony/aktualnosci/projekt-ustawy-o-dostepnosci-w-konsultacjach/>

²⁸ Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami; Dz. U. 2012 poz. 1169

Podsumowanie partnerów projektu

Polska ratyfikowała Konwencję o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami w 2012 roku.

Deklarowane i realizowane w ostatnich latach działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami nie są jednak wystarczające dla jej faktycznego wdrożenia. Realizacja projektu „Administracja centralna na rzecz Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. Monitoring wdrażania” przekonuje, że choć z pewnością wiele zostało zrobione dla poprawy warunków życia osób z niepełnosprawnościami, to jednak konieczne są pilne, skuteczne i różnorodne działania m.in. zapewniające dostępność w każdym wymiarze, w każdej sferze życia, szczególnie informacyjną, zwiększające świadomość na temat sytuacji i potrzeb osób z niepełnosprawnościami, równości wobec prawa. Niestety należy uznać, że podejmowane działania w kierunku wdrożenia Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami są fragmentaryczne, nieusystematyzowane, bardzo powolne i często połowiczne.

Przystępując do realizacji ww. projektu zdawaliśmy sobie sprawę, że możemy napotkać na szereg trudności. Po pierwsze, mając na uwadze doświadczenie organizacji partnerskich, wiedzieliśmy, że instytucje centralne nie zawsze realizują obowiązki wynikające z Konwencji. Po drugie, obawialiśmy się, że pracownicy i pracowniczki instytucji centralnych nie będą mieli wiedzy na temat Konwencji. Po trzecie, spodziewaliśmy się barier po stronie instytucji w poszukiwaniu nowych rozwiązań. Już w trakcie realizacji projektu okazało się, że poziom wdrażania i stosowania Konwencji przez instytucje centralne jest bardzo różny. Dla wielu instytucji Konwencja ma znaczenie w podejmowanych działaniach, niektóre powodzeniem wdrażają jej postanowienia, część z nich wyraża gotowość i potrzebuje tylko konkretnych rekomendacji, aby zwiększyć dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Niestety były też instytucje nie tylko niedostępne dla osób z niepełnosprawnościami, ale jednocześnie z brakiem gotowości do zmian.

Szczegółowa analiza raportu pozwala na podkreślenie generalnych uwag:

- Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnościami nie została wdrożona w instytucjach centralnych.
- Postęp we wdrażaniu Konwencji jest zauważalny, ale niewielki i daleki od satysfakcjonującego.
- Brak zdecydowanych działań skutkuje tym, że prawa osób z niepełnosprawnościami nadal nie będą respektowane, a one będą nadal podlegały dyskryminacji. W konsekwencji Konwencja nie zostanie w pełni wdrożona.

Nie tracąc z pola widzenia uwag, niewątpliwie dużym sukcesem tego projektu okazał się po pierwsze wzrost wiedzy i świadomości instytucji centralnych na temat roli Konwencji w ich działaniach, a po drugie zwiększenie zdolności instytucji centralnych do wdrażania KPN. Ważnym elementem projektu jest też wzrost świadomości na temat wolności, praw i potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Nastąpiła również zmiana procedur wewnętrznych dotyczących obsługi osób z niepełnosprawnościami.

Raport, który Państwu oddajemy, jest ukoronowaniem wszystkich działań zarówno zespołów monitoringowych, jak i samych instytucji. W tym miejscu dziękujemy tym wszystkim, którzy poprzez swoje zaangażowanie, dobrą wolę, „konwencyjne postrzeganie” swoich obowiązków przybliżają instytucje centralne do pełnej dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Mając zaś na uwadze wnioski uwagi generalne, w tym postawione w raporcie wnioski, Raport wskazuje konkretne rekomendacje, które pozwolą na zwiększenie dostępności danej instytucji. Na podstawie przebiegu projektu oraz wcześniejszych doświadczeń organizacji partnerskich warto przedstawić horyzontalne rekomendacje, które mogłyby ten stan zmienić.

Pierwszą i niezwykle istotną propozycją jest wypracowanie wspólnie ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami działań Strategii na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami – zgodnie ze Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Kolejne proponowane działania – wszystkie powstałe w modelu partycypacyjnym – to:

1. Przyjęcie ustawy wdrażającej postanowienia Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami – z zabezpieczeniem odpowiednich środków publicznych na konieczne działania.
2. Efektywna koordynacja działań na rzecz wdrażania Konwencji, na przykład przez umiejscowienie urzędu Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
3. Podjęcie szerokich działań na rzecz zwiększenia świadomości, w tym takich jak:
 - a. Szkolenia personelu administracji publicznej.
 - b. Wprowadzenie tematyki niepełnosprawności, równych praw, uniwersalnego projektowania do programów kształcenia na poziomie oświaty i szkolnictwa wyższego.
 - c. Dalsza promocja edukacji włączającej.
 - d. Upowszechnienie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.
 - e. Zwiększenie obecności osób z niepełnosprawnościami w życiu publicznym, zwłaszcza w mediach publicznych.

- f. Prowadzenie kampanii informacyjnych.
- 4. Uruchomienie – zgodnie ze Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju – Narodowego Programu Zatrudnienia Osób z Niepełnosprawnościami, zwłaszcza w kontekście administracji publicznej.
- 5. Wprowadzenie nieprzekraczalnego terminu na usunięcie barier architektonicznych w budynkach publicznych i przestrzeni publicznej – wraz z zabezpieczeniem części środków.
- 6. Wprowadzenie regulacji antydyskryminacyjnych w każdej sferze życia, zgodnie z art. 5 Konwencji, w tym definicji racjonalnych dostosowań.
- 7. Wprowadzenie sankcji za nieprzestrzeganie przepisów dostępnościowych i równościowych (na przykład wzorem projektowanej ustawy o dostępności).
- 8. Wykorzystanie środków „Nowej perspektywy unijnej” na realizację powyższych działań.

Dr Monika Zima-Parjaszewska
Prezes Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną

Krzysztof Kotyniewicz
Prezes Polskiego Związku Głuchych

Aleksander Waszkielewicz
Prezes Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego

Dane kontaktowe

Polski Związek Głuchych Zarząd Główny

ul. Białostocka 4, 03-741 Warszawa

tel. 22 831 40 71

e-mail: biuro@pzg.org.pl

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną

ul. Głogowa 2B, 02-639 Warszawa

Tel. 22 848 82 60, 504 917 623

e-mail: zg@psoni.org.pl

Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego

ul. Wybickiego 3A, 31-261 Kraków

tel: 12 444 73 49; 12 629 85 14

e-mail: biuro@firr.org.pl

Autorka raportu: Agata Gawska

e-mail: agata.gawska@gmail.com

Spis wykresów, tabel i rysunków

Wykres 1: Średni i maksymalny czas trwania procesu w miesiącach wg podziału na ministerstwa i pozostałe instytucje	30
Wykres 2: Przyczyny występowania danego obszaru w kategorii najgorzej ocenianych	35
Wykres 3: Liczba instytucji, które otrzymały rekomendacje w danym obszarze	42
Wykres 4: Liczba rekomendacji w podziale na czas wdrożenia	67
Wykres 5: Liczba jednostek monitorowanych w poszczególnych przedziałach procentowych wdrożonych rekomendacji.	76
Wykres 6: Rekomendacje, które pozostały do wdrożenia ogółem w podziale typy jednostek oraz stan wdrożenia.	95
Wykres 7: Liczba rekomendacji wg rodzajów niepełnosprawności	101
Tabela 1 Lista instytucji monitorowanych.....	10
Tabela 2: Najgorzej oceniane obszary	34
Tabela 3: Najlepiej oceniane obszary	38
Tabela 4 Instytucje, które zrealizowały 100% rekomendacji ze wskazaniem liczby rekomendacji skierowanych/zrealizowanych.....	75
Tabela 5 Liczba rekomendacji w podziale na kryteria szczegółowe, rodzaj niepełnosprawności i typ instytucji.	100
Rysunek 1: Najważniejsze elementy procesu monitoringu	13
Rysunek 2: Cytat z wypowiedzi członka zespołu monitoringowego	29
Rysunek 3: Cytat z wypowiedzi członka zespołu monitoringowego	31
Rysunek 4: Cytat z wypowiedzi członka zespołu monitoringowego	32

Załącznik nr 1- opis instytucji monitorowanych.

1. Monitorowane ministerstwa

Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej

Budżet instytucji w roku 2018	1.293.055.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej, obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej praca, zabezpieczenie społeczne i rodzina.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje sprawy z działów praca, zabezpieczenie społeczne i rodzina. Dział praca obejmuje sprawy: • zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, • stosunków pracy i warunków pracy, • wynagrodzeń i świadczeń pracowniczych, • zbiorowych stosunków pracy i sporów zbiorowych, • związków zawodowych i organizacji pracodawców. Dział zabezpieczenie społeczne obejmuje sprawy: • ubezpieczeń społecznych i zaopatrzenia społecznego; • funduszy emerytalnych; • pomocy społecznej i świadczeń dla osób i gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej; • przeciwdziałania patologiom; • rządowych programów w zakresie pomocy społecznej, w szczególności dla osób i gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, a także dla grup zagrożonych wykluczeniem społecznym; • świadczeń socjalnych, zatrudnienia, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych; • ekonomii społecznej, przedsiębiorczości społecznej, w tym spółdzielczości socjalnej; • kombatantów i osób represjonowanych;

	- koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, z wyjątkiem rzeczowych świadczeń leczniczych Dział rodzina obejmuje sprawy: - uwarunkowań demograficznych w kraju, - opieki nad dzieckiem do lat 3, - ochrony i wspierania rodziny z dziećmi na utrzymaniu, w szczególności rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, - rozwoju systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem, - koordynowania i organizowania współpracy organów administracji publicznej, organizacji pozarządowych i instytucji w zakresie realizacji praw rodziny i dziecka, - współpracy międzynarodowej dotyczącej realizacji i ochrony praw rodziny i dziecka.
--	---

Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Budżet instytucji w roku 2018	3.249.382.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo i rozwój regionalny.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje sprawy z działów budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo i rozwój regionalny. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju odpowiada m.in. za: - budownictwo, - planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, - mieszkalnictwo, - zarządzanie systemem wdrażania Funduszy Europejskich. Do szczegółowych zadań Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju należą sprawy z zakresu działów administracji rządowej: - rozwój regionalny, - budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo.

	Dział rozwój regionalny obejmuje m.in.: • programowanie i koordynację polityki rozwoju, • zarządzanie systemem Funduszy Europejskich. Dział budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo obejmuje m.in. sprawy: • architektury, • budownictwa, • nadzoru architektoniczno-budowlanego, • planowania i zagospodarowania przestrzennego, • geodezji i kartografii.
--	--

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Budżet instytucji w roku 2018	19.444.548.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działu administracji rządowej: nauka i szkolnictwo wyższe. Jest dysponentem budżetu na badania naukowe finansowane przez państwo.
Opis instytucji	W ramach zadań ministerstwo: • prowadzi politykę państwa w obszarze nauki oraz szkolnictwa wyższego, • przygotowuje strategiczne rozwiązania, • wdraża programy i fundusze unijne, • wspiera rozwój polskich uczelni, instytutów badawczych i instytutów naukowych PAN, • odpowiada za sprawy środowiska akademickiego – studentów, doktorantów i naukowców, • dba o innowacyjny rozwój polskiej nauki i jej aktywną współpracę z gospodarką, • poprzez programy i inicjatywy wspiera naukowców w rozwoju karier i prowadzenia nowatorskich badań.

Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii

Budżet instytucji w roku 2018	566.248.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działu administracji rządowej: gospodarka.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje dział gospodarka. Realizuje szeroko rozumianą politykę gospodarczą. Główne obszary działań: • przedsiębiorczość – przygotowanie rozwiązań prawnych ułatwiających działalność sektora MŚP, • walka o czyste powietrze – ograniczenie tzw. zjawiska ubóstwa energetycznego, • promocja i rozwój nowych technologii – wzrost wydatków na badania i rozwój, • pomoc dla start-upów.

Ministerstwo Obrony Narodowej

Budżet instytucji w roku 2018	40.348.339.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: obrona narodowa.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje dział obrona narodowa. Dział obrona narodowa obejmuje sprawy: • obrony Państwa oraz Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, • bezpieczeństwa cyberprzestrzeni w wymiarze militarnym, • udziału Rzeczypospolitej Polskiej w wojskowych przedsięwzięciach organizacji międzynarodowych oraz w zakresie wywiązywania się z zobowiązań militarnych, wynikających z umów międzynarodowych, • umów offsetowych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Budżet instytucji w roku 2018	451.586.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: oświata i wychowanie.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje dział oświata i wychowanie. Do głównych zadań należą: • sprawy związane z wychowaniem przedszkolnym, kształceniem ogólnokształcącym, specjalnym i zawodowym, • ustalanie programów, podręczników i środków dydaktycznych nauczania, • opracowanie egzaminów zewnętrznych, • pomoc stypendialna dla uczniów, • zatrudnianie nauczycieli, ich awanse i wynagrodzenia, • polityka państwa dla młodzieży, • organizowanie roku szkolnego.

Ministerstwo Cyfryzacji

Budżet instytucji w roku 2018	248.281.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działu administracji rządowej: informatyzacja.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje dział informatyzacja. Realizuje sprawy z zakresu cyfryzacji kraju poprzez: • budowę infrastruktury, • rozwój e-usług, • wspieranie kompetencji cyfrowych. Zadania szczegółowe: • budowa internetowych sieci wielopasmowych, • rozwój e-administracji, • dostosowanie prawa do zmian cyfrowych, • budowa społeczeństwa informacyjnego.

Ministerstwo Energii

Budżet instytucji w roku 2018	889.647.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: energia i gospodarka złożami kopalin.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje działy energia i gospodarka złożami kopalin. Głównym celem jest tworzenie regulacji dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Państwa. Dział energia obejmuje sprawy energii, surowców energetycznych i paliw, w tym sprawy: • polityki energetycznej państwa oraz udziału w kształtowaniu polityki energetycznej Unii Europejskiej; • rynków energii, surowców energetycznych i paliw, efektywności energetycznej, rozwoju i wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz energii jądrowej na potrzeby społeczno-gospodarcze; • bezpieczeństwa energetycznego kraju, w tym bezpieczeństwa dostaw energii, surowców energetycznych i paliw; • infrastruktury energetycznej, w tym funkcjonowania systemów energetycznych, z uwzględnieniem zasad racjonalnej gospodarki i potrzeb bezpieczeństwa energetycznego kraju; • inicjowania, koordynowania i nadzorowania współpracy międzynarodowej w dziedzinie energii, surowców energetycznych i paliw oraz udział w pracach organów Unii Europejskiej. Dział gospodarka złożami kopalin obejmuje sprawy: • nadzoru nad podmiotami gospodarczymi prowadzącymi eksploatację zasobów kopalin, ze szczególnym uwzględnieniem węglowodorów i węgla kamiennego oraz brunatnego, w tym uzgadniania polityki koncesyjnej i udzielania koncesji z ministrem właściwym do spraw środowiska w sprawach surowców energetycznych; • nadzoru nad wydobywaniem kopalin ze złóż; • dysponowania i zarządzania własnością górniczą Skarbu Państwa; • kwalifikacji w zakresie górnictwa; • udziału w kształtowaniu polityki Unii Europejskiej w zakresie gospodarki złożami kopalin.

Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej

Budżet instytucji w roku 2018	1.351.585.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: gospodarka morską, gospodarka wodna, rybołówstwo, żegluga śródlądowa.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje działy gospodarka morską, gospodarka wodna, rybołówstwo, żegluga śródlądowa. Dział gospodarka morską obejmuje m.in. sprawy związane z: - rozwojem transportu morskiego, infrastruktury portowej oraz tej zapewniającej dostęp do portów; - planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym polskich obszarów morskich, prowadzeniem konsultacji i uzgodnień transgranicznych w tym zakresie; - bezpieczeństwem żeglugi statków morskich, ochroną żeglugi i portów; - prowadzeniem spraw w zakresie programowania rozwoju i instrumentów wsparcia przemysłu okrętowego; - gospodarką nieruchomościami w portach i przystaniach morskich; - tworzeniem strategii dla poprawy stanu środowiska Morza Bałtyckiego w ramach HELCOM (Komisja Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku); - prowadzeniem spraw zintegrowanej polityki morskiej. Dział gospodarka wodna obejmuje racjonalne zarządzanie wodą oraz szeroko pojętą ochronę jej zasobów, realizowane poprzez: - inicjowanie, opracowywanie i wdrażanie polityki w zakresie gospodarki wodnej, - monitorowanie realizacji działań zawartych w planach gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy oraz współpracą z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie w zakresie ich aktualizacji, - przeciwdziałanie skutkom suszy (w tym przyjęcie i aktualizacja planu przeciwdziałania skutkom suszy), - zmniejszenie skutków powodzi (w tym koordynacja i współudział w przygotowaniu planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz spraw związanych z nadzorem nad realizacją projektów przeciwpowodziowych, w tym projektów finansowanych ze środków Banku Światowego oraz środków Unii Europejskiej),

	• sprawy dotyczące systemu pobierania opłat za usługi wodne, • współudział i koordynacja działań związanych z przygotowaniem planów gospodarowania wodami, • prowadzenie spraw w zakresie praw właścicielskich Skarbu Państwa w stosunku do śródlądowych wód płynących, • inicjowanie i kształtowanie kierunków rozwiązań systemowych z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków oraz odprowadzania wód opadowych lub roztopowych, • współpraca międzynarodowa w zakresie gospodarki wodnej, • współudział z innymi instytucjami w realizacji zadań związanych z edukacją w zakresie gospodarki wodnej.
--	---

Ministerstwo Infrastruktury

Budżet instytucji w roku 2018	9.831.668.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: transport, łączność
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje działy transport i łączność. Zadania ministerstwa obejmują: • rozwój transportu, w tym strategia rozwoju transportu, transeuropejska sieć transportowa, poprawa efektywności energetycznej w transporcie; • transport, w tym drogi, transport drogowy, kolej, lotnictwo, opracowania eksperckie,; • poczta, w tym polityka regulacyjna w odniesieniu do rynku pocztowego,; • centralny port komunikacyjny.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Budżet instytucji w roku 2018	3.608.760.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działu administracji rządowej: kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje dział kultura i ochrona dziedzictwa narodowego. Zadania ministerstwa obejmują:

	• dofinansowanie zadań z zakresu kultury;; • ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami;; • opiekę nad instytucjami: teatru, muzyki, baletu, sztuki estradowej, sztuki plastycznej, literatury, muzealnictwa, kultury ludowej, edukacji kulturalnej, amatorskiego ruchu artystycznego;; • nadzór nad wymianą kulturalną z zagranicą;; • inicjowanie działań na rzecz podtrzymania i upowszechniania tradycji narodowej i państwowej, • opiekę i nadzór nad szkolnictwem artystycznym, • prowadzenie zadań z zakresu polityki audiowizualnej.
--	---

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Budżet instytucji w roku 2018	4.318.116.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje działy rolnictwo, rozwój wsi i rynki rolne. Działania skupia w obszarach: • wspólna polityka rolna i współpraca międzynarodowa, • konkurencyjność rolnictwa i gospodarki żywnościowej oraz bezpieczeństwo żywności, • rozwój obszarów wiejskich, • polityka społeczna, • edukacja i wiedza na obszarach wiejskich, • działania instytucji, administrowanie, programowanie, finansowanie. Dział rolnictwo obejmuje sprawy: • badania roślin uprawnych, • postęp biologiczny w produkcji rolnej, • ochronę roślin, • rolnictwo ekologiczne, • zagadnienia hodowli zwierząt, • zagadnienia weterynaryjne, • ochronę roślin i nasiennictwa,

	• działalność badawczo-rozwojową, Dział rozwój wsi obejmuje działalność: • Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, • Centrum Doradztwa Rolniczego i ośrodków wojewódzkich, • Agencji Rozwoju i Restrukturyzacji Rolnictwa. Dział rynki rolne obejmuje inspekcję, jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.
--	---

Ministerstwo Sportu i Turystyki

Budżet instytucji w roku 2018	348.177.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: kultura fizyczna, turystyka.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje działy kultura fizyczna i turystyka. Dział kultura fizyczna obejmuje sprawy: • sportu, • wychowania fizycznego, • rehabilitacji ruchowej, • w tym sport dzieci i młodzieży, sport kwalifikowany oraz sport osób niepełnosprawnych. Dział turystyka obejmuje sprawy: • zagospodarowania turystycznego kraju, • mechanizmów regulacji rynku turystycznego.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Budżet instytucji w roku 2018	2.058.376.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działów administracji rządowej: sprawy zagraniczne, członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje działy sprawy zagraniczne i członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.

Dział sprawy zagraniczne obejmuje sprawy:

- stosunków Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi,
- reprezentowania i ochrony interesów Rzeczypospolitej Polskiej za granicą, w tym także przed sądami i trybunałami międzynarodowymi,
- koordynacji polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej,
- reprezentowania i ochrony interesów polskich obywateli oraz polskich osób prawnych za granicą, a także współpracy z Polakami zamieszkałymi za granicą, w tym wspierania polskich instytucji kulturalnych i oświatowych za granicą,
- współpracy rozwojowej, w tym pomocy humanitarnej,
- kształtowania międzynarodowego wizerunku Rzeczypospolitej Polskiej,
- dyplomacji publicznej i kulturalnej, a także wspierania działań promujących polską gospodarkę, kulturę, język, turystykę, technikę i naukę realizowanych w ramach innych działań.

Dział członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej obejmuje sprawy:

- udziału organów administracji rządowej w pracach organów Unii Europejskiej,
- działalności informacyjnej i edukacyjnej służącej rozpowszechnianiu wiedzy o integracji europejskiej i zasadach funkcjonowania Unii Europejskiej oraz polityce Rady Ministrów w tej dziedzinie,
- zgodności polskiego systemu prawa z prawem Unii Europejskiej oraz ochrony interesów Rzeczypospolitej Polskiej w postępowaniach przed organami sądowymi Unii Europejskiej i Trybunałem Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu,
- przygotowania organów administracji rządowej do wykonywania zadań wynikających z członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej,
- zatrudnienia obywateli polskich w instytucjach i agendach Unii Europejskiej.

Ministerstwo Środowiska

Budżet instytucji w roku 2018	411.627.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działu administracji rządowej: środowisko.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje dział środowisko. Dział obejmuje sprawy: • ochrony i kształtowania środowiska oraz racjonalnego wykorzystywania jego zasobów, • ochrony przyrody, w tym w parkach narodowych i krajobrazowych, rezerwach przyrody, oraz ochrony gatunków roślin i zwierząt, prawem chronionych lasów, zwierzyny i innych tworów przyrody, • geologii, • gospodarki zasobami naturalnymi, • kontroli przestrzegania wymagań ochrony środowiska i badania stanu środowiska, • leśnictwa, • ochrony lasów i gruntów leśnych, • łowiectwa, • organizmów i mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych, w tym nadzoru nad uprawami GMO.

Ministerstwo Zdrowia

Budżet instytucji w roku 2018	5.103.028.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działu administracji rządowej: zdrowie.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje dział zdrowie. Dział zdrowie obejmuje sprawy: • ochrony zdrowia i zasad organizacji opieki zdrowotnej, • nadzoru nad produktami leczniczymi, wyrobami medycznymi, wyrobami medycznymi do diagnostyki in vitro, wyposażeniem wyrobów medycznych, wyposażeniem wyrobów medycznych do diagnostyki in

	vitro, aktywnymi wyrobami medycznymi do implantacji i produktami biobójczymi oraz nad produktami kosmetycznymi w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi, • organizacji i nadzoru nad systemem Państwowe Ratownictwo Medyczne, • zawodów medycznych, • warunków sanitarnych i nadzoru sanitarnego, z wyłączeniem nadzoru nad żywnością objętego działem rolnictwo, koordynacji bezpieczeństwa żywności, a w szczególności nadzoru, nad jakością zdrowotną żywności w procesie produkcji i w obrocie oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością, • organizmów genetycznie zmodyfikowanych w zakresie wydawania decyzji zezwalających na wprowadzanie do obrotu nowej żywności oraz w zakresie wydawania zezwoleń na wprowadzanie do obrotu produktów leczniczych, • lecznictwa uzdrowiskowego, • koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w zakresie rzeczowych świadczeń leczniczych.
--	--

Ministerstwo Finansów

Budżet instytucji w roku 2018	7.028.410.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący ministra właściwego do spraw działu administracji rządowej: finanse publiczne. Urząd pomocniczy ministra finansów będącego centralnym organem administracji rządowej.
Opis instytucji	Ministerstwo obsługuje dział finanse publiczne. Dział obejmuje sprawy: • realizacji dochodów i wydatków budżetu państwa, • ochrony interesów Skarbu Państwa – z wyjątkiem spraw, które na mocy odrębnych przepisów przypisane są innym działom. Minister odpowiada za: • realizację dochodów z podatków bezpośrednich, pośrednich oraz opłat;

	• koordynowanie i organizowanie współpracy finansowej, kredytowej i płatniczej z zagranicą, współdziałanie w opracowywaniu związanych z tym spraw oraz współpracę z międzynarodowymi organizacjami finansowymi, • realizację przepisów dotyczących cef, • współpracę w tworzeniu Wspólnej Taryfy Celnej, • finansowanie jednostek realizujących zadania objęte budżetem państwa i finansowanie samorządu terytorialnego, • dochodzenie należności Skarbu Państwa, • gry losowe, zakłady wzajemne i gry na automatach, • rachunkowość i rewizję finansową, • prawo dewizowe, • bilans finansów sektora publicznego i prognozowanie bilansu płatniczego, • realizację kontroli prowadzonej przez Krajową Administrację Skarbową, • koordynację kontroli zarządczej i audytu wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych, • sprawy odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych.
--	---

2. Monitorowane pozostałe instytucje

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Budżet instytucji w roku 2018	216.437.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Aparat pomocniczy Prezesa Rady Ministrów. Kancelarią kieruje Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów.
Opis instytucji	Kancelaria zapewnia obsługę merytoryczną, prawną, organizacyjną, techniczną i kancelaryjno-biurową Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, wiceprezesów Rady Ministrów, Kolegium do Spraw Służb Specjalnych oraz Rady Legislacyjnej. Kancelaria zapewnia obsługę pełnomocników rządu, komitetów, komisji wspólnych, rad, zespołów oraz innych kolegialnych organów pomocniczych,

	doradczych i opiniodawczo-doradczych, jeżeli tak stanowią przepisy o ich utworzeniu. Ponadto z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów, KPRM realizuje zadania: • dokonywanie ocen skutków społeczno-gospodarczych projektowanych regulacji oraz sporządzanie ocen tych skutków, w tym projektów powodujących istotne długookresowe następstwa w rozwoju społecznym i gospodarczym; • opracowywanie ocen międzynarodowych uwarunkowań sytuacji kraju oraz długofalowych koncepcji polityki zagranicznej; • opracowywanie ocen funkcjonalności struktur państwa i sprawności ich działania; • przygotowywanie innych analiz, prognoz, koncepcji, programów i ocen; • koordynacja realizacji polityki kadrowej w administracji rządowej, w zakresie określonym w odrębnych przepisach; • obsługa spraw kadrowych osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe w administracji rządowej; • koordynacja współdziałania Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów z Sejmem Rzeczypospolitej Polskiej, Senatem Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej i innymi organami państwowymi; • obsługa informacyjna oraz prasowa Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów oraz wewnętrznych organów pomocniczych i opiniodawczo-doradczych Rady Ministrów; • wykonywanie zadań z zakresu obronności i bezpieczeństwa państwa określonych w odrębnych przepisach; • wykonywanie innych zadań określonych w odrębnych przepisach lub zleconych przez Prezesa Rady Ministrów.
--	--

Rządowe Centrum Legislacji

Budżet instytucji w roku 2018	27.508.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Rządowe Centrum Legislacji jest państwową jednostką organizacyjną podległą Prezesowi Rady Ministrów.

Opis instytucji	Rządowe Centrum Legislacji zapewnia koordynację działalności legislacyjnej Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów i innych organów administracji rządowej oraz obsługę prawną Rady Ministrów poprzez: • opracowywanie rządowych projektów ustaw na zasadach i w trybie określonych w regulaminie pracy Rady Ministrów, • opracowywanie stanowisk prawno-legislacyjnych do rządowych projektów aktów prawnych oraz do projektów założeń projektów ustaw, • opracowywanie pod względem legislacyjnym rządowych projektów aktów prawnych, skierowanych do rozpatrzenia przez Radę Ministrów, w tym poprzez ich ocenę pod względem prawnym i redakcyjnym przez Komisję Prawniczą prowadzoną przez Centrum, • analizowanie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, a także Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i Sądu Pierwszej Instancji w szczególności w zakresie wpływu na polski system prawa, • koordynowanie pod względem prawnym i formalnym przebiegu uzgodnień rządowych projektów aktów prawnych, • wydawanie, z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów, Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz Dziennika Urzędowego Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", • współdziałanie z ministrem właściwym do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej w sprawie dostosowania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej i jego wykonywania, • współdziałanie z Radą Legislacyjną w zakresie opiniowania rządowych projektów aktów normatywnych pod względem ich zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej oraz spójności z polskim systemem prawa, • monitorowanie wydawania przez organy administracji rządowej przepisów wykonawczych do ustaw. Misją Rządowego Centrum Legislacji jest dbanie o spójność systemu polskiego prawa i prawidłowy przebieg procesu legislacyjnego.
------------------------	---

Główna Komenda Państwowej Straży Pożarnej

Budżet instytucji w roku 2018	246.547.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Jednostka organizacyjna Państwowej Straży Pożarnej, przy pomocy, której Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej realizuje zadania określone w ustawach. Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej jest centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz ochrony przeciwpożarowej. Komendant Główny PSP podległy jest ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
Opis instytucji	Do zadań komendanta realizowanych należą sprawy obejmujące: • kierowanie krajowym systemem ratowniczo-gaśniczym, • nadzorowanie rozpoznawania zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń, • kierowanie pracą Komendy Głównej PSP, • nadzorowanie działalności komendantów wojewódzkich PSP, • określanie struktury organizacyjnej komend wojewódzkich i rejonowych PSP, • ustalanie siedzib, norm liczebności i wyposażenia jednostek ratowniczo-gaśniczych PSP, • inicjowanie przedsięwzięć oraz prac naukowo-badawczych w zakresie ochrony przeciwpożarowej i działań ratowniczych, • organizowanie kształcenia zawodowego, nadzorowanie działalności komendantów szkół i dyrektorów jednostek badawczo – rozwojowych – w zakresie określonym odrębnymi przepisami, • wspieranie inicjatyw społecznych zmierzających do rozwoju ochrony przeciwpożarowej.

Centralny Zarząd Służby Więziennej

Budżet instytucji w roku 2018	2.881.485.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Centralny Zarząd Służby Więziennej podlega ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości. Na jego czele stoi Dyrektor Generalny Służby Więziennej.
Opis instytucji	Do realizowanych działań należą: • tworzenie warunków do prawidłowego i praworządnego wykonywania kar pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania oraz ustalanie kierunków pracy resocjalizacyjnej, • sprawowanie nadzoru nad organizacją i realizowaniem zadań przez jednostki organizacyjne, • ustalanie metod i form wykonywania zadań służbowych przez funkcjonariuszy, w zakresie nieobjętym przepisami wydanymi na podstawie ustawy, • ustalanie zasad technicznego zabezpieczenia ochronnego i bezpieczeństwa w zakładach karnych i aresztach śledczych, • kierowanie pracą Centralnego Zarządu Służby Więziennej, • kształtowanie polityki kadrowej w Służbie Więziennej i określanie szczegółowych zasad szkolenia funkcjonariuszy, • inicjowanie badań naukowych dotyczących zadań Służby Więziennej oraz współdziałanie z placówkami naukowymi w tym zakresie, • ustalanie liczby stanowisk w okręgowych inspektoratach Służby Więziennej oraz łącznej liczby stanowisk dla podległych jednostek organizacyjnych, • określanie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny pracy w jednostkach organizacyjnych, • ustalanie szczegółowych zasad wykorzystywania zwierząt do realizacji zadań Służby Więziennej, • ustalanie szczegółowych zasad gospodarowania składnikami majątkowymi i zapewnienie racjonalnego wykorzystywania środków finansowych przeznaczonych na działalność Służby Więziennej.

Komenda Główna Policji

Budżet instytucji w roku 2018	304.548.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Jednostka organizacyjna Policji, przy pomocy, której Komendant Główny Policji realizuje zadania określone w ustawach. Komendant Główny Policji jest centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Komendant Główny Policji podlega ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
Opis instytucji	Do realizowanych zadań należą: • koordynowanie czynności operacyjno – rozpoznawczych i dochodzeniowo – śledczych, podejmowanych przez podległe jednostki Policji w celu wykrywania przestępstw i wykroczeń, oraz sprawnego ścigania sprawców, • ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, • ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, • inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń, • inspirowanie i koordynowanie programów jednostek Policji, • kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych, • współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi.

Główny Inspektorat Farmaceutyczny

Budżet instytucji w roku 2018	22.948.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Państwowa instytucja nadzorująca kontrolę nad wytwarzaniem, obrotem produktów leczniczych na terenie Polski dla zapewnienia bezpieczeństwa pacjentom, na której czele stoi Główny Inspektor farmaceutyczny, będący

	centralnym organem administracji rządowej. Nadzorowany jest przez ministra właściwego do spraw zdrowia.
Opis instytucji	Zadania Głównego Inspektoratu Farmaceutycznego: • nadzór nad warunkami wytwarzania produktów leczniczych stosowanych u ludzi i zwierząt, • wstrzymanie lub wycofanie z obrotu lub stosowania w zakładach opieki zdrowotnej produktów leczniczych w przypadku podejrzenia lub stwierdzenia, że dany produkt lub wyrób nie jest dopuszczony do obrotu w Polsce, • wstrzymanie lub wycofanie z obrotu lub stosowania w zakładach opieki zdrowotnej produktów leczniczych w przypadku podejrzenia lub stwierdzenia, że dany produkt lub wyrób nie odpowiada ustalonym dla niego wymaganiom jakościowym, wstrzymania lub wycofania z aptek ogólnodostępnych i hurtowni farmaceutycznych towarów, którymi obrót jest niedozwolony, • wstrzymanie w obrocie w hurtowni farmaceutycznej, aptece, punkcie aptecznym lub placówkach obrotu pozaaptecznego lub stosowania w zakładach opieki zdrowotnej wyrobów medycznych w przypadku podejrzenia, że dany produkt lub wyrób nie odpowiada ustalonym dla niego wymaganiom jakościowym, • udzielenie, zmiany, cofnięcie lub odmowa udzielenia zezwolenia na wytwarzanie produktów leczniczych oraz na obrót hurtowy produktami leczniczymi i wyrobami medycznymi, • udzielanie, zmiany, cofnięcie, odmowa udzielenia zezwolenia na prowadzenie apteki, hurtowni farmaceutycznej, • udzielanie, zmiany, cofnięcie, odmowa udzielenia zezwolenia na reklamę leków i produktów leczniczych.

Główny Inspektorat Sanitarny

Budżet instytucji w roku 2018	36.153.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Centralny urząd administracji rządowej. Urzędem kieruje Główny Inspektor Sanitarny powoływany przez premiera na wniosek ministra właściwego do spraw zdrowia .
Opis instytucji	Zadania Głównego Inspektoratu Sanitarnego: • ustala ogólne kierunki działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz koordynuje i nadzoruje działalność tych organów, • zarządza systemem wymiany informacji w ramach systemów wymiany informacji, o których mowa w przepisach, w zakresie dotyczącym zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Główny Inspektorat Weterynarii

Budżet instytucji w roku 2018	13.984.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Obsługuje Głównego Lekarza Weterynarii, będącego centralnym organem administracji rządowej w Polsce, którego na wniosek ministra właściwego do spraw rolnictwa powołuje Prezes Rady Ministrów.
Opis instytucji	Zadania Głównego Lekarza Weterynarii: • ustala ogólne kierunki działania Inspekcji Weterynaryjnej i wydaje instrukcje określające sposób jej postępowania, • współpracuje z Międzynarodowym Urzędem do Spraw Epizootii oraz innymi organizacjami międzynarodowymi, • dokonuje analiz i ocen sytuacji epizootycznej, bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego i wymagań weterynaryjnych przy ich produkcji, • opracowuje programy i plany dotyczące monitorowania zakażeń zwierząt oraz zapobiegania chorobom zakaźnym zwierząt, • opracowuje krajowe programy i plany dotyczące monitorowania występowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych u zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego, w wodzie przeznaczonej do pojenia zwierząt i środkach żywienia zwierząt,

	• organizuje szkolenia dla urzędowych lekarzy weterynarii, • utrzymuje rezerwę szczepionek, biopreparatów, substancji i preparatów biobójczych oraz innych środków niezbędnych do diagnozowania i zwalczania chorób zakaźnych zwierząt i zoonoz lub biologicznych czynników chorobotwórczych wywołujących te choroby, • zarządza systemem wymiany informacji służącym kontroli przemieszczania zwierząt i produktów w handlu, przewozie i przywozie oraz wywozie, • prowadzi listę urzędowych lekarzy weterynarii upoważnionych przez organ Inspekcji Weterynaryjnej do wystawiania świadectw zdrowia, • współpracuje z organami centralnymi państw członkowskich Unii Europejskiej odpowiedzialnymi za przestrzeganie stosowania prawodawstwa weterynaryjnego lub organami, którym takie kompetencje zostały przekazane oraz Komisją Europejską w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem prawodawstwa weterynaryjnego.
--	---

Główny Inspektorat Transportu Drogowego

Budżet instytucji w roku 2018	136.390.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługującym Głównego Inspektora Transportu Drogowego, będącego centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach transportu drogowego, powoływanego na wniosek ministra właściwego do spraw transportu.
Opis instytucji	Główny Inspektorat Transportu Drogowego, powołany do kontroli przestrzegania przepisów obowiązujących w zakresie wykonywania transportu drogowego i niezarobkowego przewozu osób i rzeczy, działa, mając na celu przede wszystkim eliminowanie wszelkich negatywnych zjawisk w transporcie drogowym. Główny Inspektor Transportu Drogowego: • opracowuje kierunki działania Inspekcji w porozumieniu z organizacjami zrzeszającymi przewoźników o zasięgu ogólnokrajowym i plany kontroli o znaczeniu ogólnokrajowym, • określa metody i formy wykonywania zadań przez Inspekcję, • organizuje kursy specjalistyczne i szkolenia inspektorów,

	• przygotowuje projekty aktów prawnych w zakresie kontroli przewozów drogowych, • opracowuje, we współpracy z Komendantem Głównym Policji, Komendantem Głównym Straży Granicznej, Szefem Krajowej Administracji Skarbowej oraz Głównym Inspektorem Pracy, jednolitą krajową strategię kontroli przepisów w zakresie czasu jazdy i czasu postoju, obowiązkowych przerw i czasu odpoczynku kierowców, • zapewnia uczestnictwo Inspekcji, w skoordynowanych z właściwymi organami kontrolnymi innego państwa kontrolach drogowych kierowców pojazdów, • wykonuje zadania Inspekcji dotyczące kontroli i nadzoru nad przestrzeganiem przepisów ruchu drogowego przez kierujących pojazdami, • wykonuje zadania Inspekcji związane z poborem opłaty elektronicznej i kontrolą prawidłowości uiszczenia tej opłaty, • wykonuje zadania Inspekcji związane z poborem opłaty za przejazd autostradą, • wykonuje zadania Inspekcji związane z podejmowaniem działań mających na celu wprowadzenie systemów elektronicznego poboru opłat i szerokiego zastosowania tych systemów, • uzgadnia opracowane przez wojewodów projekty rocznych planów rzeczowo-finansowych w części dotyczącej wojewódzkich inspektoratów transportu drogowego.
--	---

Główny Urząd Nadzoru Budowlanego

Budżet instytucji w roku 2018	20.669.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego, będącego centralnym organem administracji rządowej, powoływanego na wniosek ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa.
Opis instytucji	Główny Inspektor wykonuje zadania administracji architektoniczno-budowlanej, jak i nadzoru budowlanego we wszystkich obszarach budownictwa,

	z wyłączeniem budownictwa górniczego. Jest organem właściwym w sprawach indywidualnych, rozstrzyganych w drodze postępowania administracyjnego, w zakresie wynikającym z przepisów prawa budowlanego. Do jego zadań, w szczególności, należy: • pełnienie funkcji organu wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego w stosunku do wojewodów i wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego oraz sprawowanie nadzoru nad ich działalnością, • kontrolowanie działania organów administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego, • prowadzenie centralnych rejestrów: - osób posiadających uprawnienia budowlane, - ukaranych z tytułu odpowiedzialności zawodowej.
--	--

Główny Urząd Geodezji i Kartografii

Budżet instytucji w roku 2018	37.313.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd obsługujący i działający pod bezpośrednim kierownictwem Głównego Geodety Kraju, będącego centralnym organem administracji rządowej ds. geodezji i kartografii.
Opis instytucji	Do zadań należą: • nadzór realizacji polityki państwa w zakresie geodezji i kartografii, • prowadzenie centralnego zasobu geodezyjnego i kartograficznego ewidencjonowanie systemów informacji o terenie o znaczeniu ogólnopaństwowym oraz współpraca z innymi resortami w zakładaniu i prowadzeniu systemów informacji geograficznej, • współpraca z wyspecjalizowanymi w dziedzinie geodezji i kartografii organizacjami międzynarodowymi, regionalnymi oraz organami i urzędami innych krajów, • inicjowanie prac naukowych i badawczo-rozwojowych w zakresie standardów organizacyjno-technicznych, zastosowania metod

	informatycznych, fotogrametrycznych i satelitarnych w dziedzinie geodezji i kartografii oraz w krajowym systemie informacji o terenie, • nadawanie uprawnień zawodowych w dziedzinie geodezji i kartografii, prowadzenie rejestru osób uprawnionych oraz współpraca z samorządami i organizacjami zawodowymi geodetów i kartografów, • realizacja zadań w zakresie spraw obronnych, zarządzania kryzysowego oraz ochrony informacji niejawnych w działalności geodezyjnej i kartograficznej, nadzorowanie przestrzegania przepisów prawa dotyczących ochrony danych osobowych oraz funkcjonowania systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji, • opracowywanie wytycznych dotyczących powszechnej taksacji nieruchomości, • opracowywanie zasad dotyczących uzgodnień, co do usytuowania projektowanych sieci uzbrojenia terenu, • tworzenie i utrzymywanie geoportalu infrastruktury informacji przestrzennej jako centralnego punktu dostępu do usług (wyszukiwania, przeglądania, pobierania, przekształcania) w pełnym zakresie tematycznym i terytorialnym infrastruktury, • prowadzenie publicznie dostępnej ewidencji zbiorów oraz usług danych przestrzennych objętych infrastrukturą, • odpowiadanie za kontakty z Komisją Europejską w sprawach określonych ustawą o infrastrukturze informacji przestrzennej.
--	--

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Budżet instytucji w roku 2018	139.659.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd polskiej administracji rządowej wykonujący zadania Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, będącego centralnym organem administracji rządowej, powoływanym przez Prezesa Rady Ministrów i nadzorowanym przez Ministra Środowiska.
Opis instytucji	Główne zadania Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska: • ustala ogólne kierunki działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz koordynuje i nadzoruje działalność tych organów,

- zarządza systemem wymiany informacji w ramach systemów wymiany informacji, w zakresie dotyczącym zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
- w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego wydaje organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej polecenia dotyczące podjęcia określonych czynności zapobiegawczych lub kontrolnych oraz żądać od nich informacji w tym zakresie.

Do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy m.in.:

- kontrola podmiotów korzystających ze środowiska w zakresie: przestrzegania przepisów o ochronie środowiska, decyzji ustalających warunki korzystania ze środowiska oraz przestrzegania zakresu, częstotliwości i sposobu prowadzenia pomiarów wielkości emisji i jej wpływu na stan środowiska, przestrzegania przepisów dotyczących zawartości siarki w ciężkim oleju opałowym stosowanym w instalacjach energetycznego spalania paliw oraz w oleju do silników statków żeglugi śródlądowej, eksploatacji instalacji i urządzeń chroniących środowisko przed zanieczyszczeniem, przestrzegania przepisów o gospodarce opakowaniami oraz odpadami opakowaniowymi, przestrzegania przepisów o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej, postępowania z substancjami zubożającymi warstwę ozonową oraz z niektórymi fluorowanymi gazami cieplarnianymi, przestrzegania przepisów ustawy o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych, w zakresie wymagań określonych w zezwoleniach na prowadzenie zakładu inżynierii genetycznej albo w zgodach na zamierzone uwolnienie organizmów genetycznie zmodyfikowanych do środowiska w zakresie postępowania z odpadami, w tym powstającymi podczas zamkniętego użycia organizmów genetycznie zmodyfikowanych oraz po zakończeniu zamierzonego uwolnienia organizmów genetycznie zmodyfikowanych do środowiska, przestrzegania przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, przestrzegania przepisów o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym, przestrzegania przepisów o bateriach i akumulatorach;;
- kontrola przestrzegania przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,

	• prowadzenie państwowego monitoringu środowiska, w szczególności: opracowywanie programów, koordynacja realizacji zadań, gromadzenie informacji o środowisku w zakresie, przetwarzanie zgromadzonych informacji i dokonywanie ocen stanu środowiska, opracowywanie raportów o stanie środowiska, udział w międzynarodowej wymianie informacji o stanie środowiska, • podejmowanie decyzji wstrzymujących działalność prowadzoną z naruszeniem wymagań związanych z ochroną środowiska lub naruszeniem warunków korzystania ze środowiska, • przeciwdziałanie poważnym awariom oraz sprawowanie nadzoru nad usuwaniem ich skutków, • kontrola wyrobów wprowadzonych do obrotu lub oddanych do użytku, podlegających ocenie zgodności w zakresie spełniania przez nie zasadniczych lub innych wymagań dotyczących ochrony środowiska.
--	---

Główny Urząd Statystyczny

Budżet instytucji w roku 2018	427.469.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Centralny organ administracji rządowej podległy Prezesowi Rady Ministrów zajmujący się zbieraniem i udostępnianiem[informacji statystycznych na temat większości dziedzin życia publicznego i niektórych stron życia prywatnego.
Opis instytucji	Główne zadania Głównego Urzędu Statystycznego: • rozpoznanie zapotrzebowania na analizy i informacje statystyczne, • organizacja i prowadzenie badań statystycznych, • zbieranie, przechowywanie i opracowywanie danych statystycznych, • udział w pracach metodologicznych w wybranych dziedzinach statystyki, • współdziałanie z administracją publiczną, • prowadzenie krajowego rejestru REGON, • praca nad tworzeniem, aktualizacją rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju, • wykonywanie opracowań wspomagających inne systemy informacyjne, • wykonywanie dodatkowych opracowań i analiz na zlecenie,

	• prowadzenie szkoleń w dziedzinie statystyki, • popularyzacja wiedzy o statystyce, • administrowanie infrastrukturą techniczną.
--	--

Urząd Komunikacji Elektronicznej

Budżet instytucji w roku 2018	114.921.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej, obsługujący Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, będącego centralnym organem administracji rządowej, regulacyjnym w dziedzinie rynku usług telekomunikacyjnych i pocztowych. Nad prezesem UKE nadzór sprawuje minister właściwy do spraw informatyzacji.
Opis instytucji	Główne zadania: • wykonywanie, przewidzianych ustawą i przepisami wydanymi na jej podstawie, zadań z zakresu regulacji i kontroli rynków usług telekomunikacyjnych, gospodarki w zakresie zasobów częstotliwości, zasobów orbitalnych i zasobów numeracji oraz kontroli spełniania wymagań dotyczących kompatybilności elektromagnetycznej; • wykonywanie zadań: - z zakresu regulacji działalności pocztowej, - określonych w ustawie: o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych, o drogach publicznych o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o gospodarce nieruchomościami; • opracowywanie wskazanych przez ministra właściwego do spraw łączności projektów aktów prawnych w zakresie łączności; • analiza i ocena funkcjonowania rynków usług telekomunikacyjnych i pocztowych; • podejmowanie interwencji w sprawach dotyczących funkcjonowania rynku usług telekomunikacyjnych i pocztowych oraz rynku aparatury, w tym rynku urządzeń telekomunikacyjnych, z własnej inicjatywy lub wniesionych przez zainteresowane podmioty, w szczególności użytkowników i przedsiębiorców telekomunikacyjnych, w tym podejmowanie decyzji w tych sprawach w zakresie określonym niniejszą ustawą;

	- rozstrzyganie sporów między przedsiębiorcami telekomunikacyjnymi w zakresie właściwości Prezesa UKE; - rozstrzyganie w sprawach uprawnień zawodowych w dziedzinie telekomunikacji, określonych w przepisach odrębnych.
--	---

Urząd Transportu Kolejowego

Budżet instytucji w roku 2018	38.337.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd obsługujący Prezesa UTK, będącego organem centralnej administracji rządowej. UTK jest regulatorem rynku kolejowego.
Opis instytucji	Misją Urzędu Transportu Kolejowego jest kreowanie bezpiecznych i konkurencyjnych warunków świadczenia usług transportu kolejowego. W ramach realizacji celów, UTK buduje w Polsce konkurencyjny rynek transportu kolejowego i umożliwienia wejścia na rynek nowym przedsiębiorstwom; tworzy jednakowe warunki funkcjonowania wszystkich przedsiębiorstw kolejowych na krajowych rynkach oraz na obszarze całej Wspólnoty; pracuje nad ujednoliceniem rozwiązań technicznych; oddzieleniem zarządzania infrastrukturą kolejową od eksploatacji kolei; uzdrowieniem struktury finansowej przedsiębiorstw kolejowych; jak również zagwarantowaniem dostępu do sieci kolejowej krajów członkowskich Unii Europejskiej, dla międzynarodowych grup przedsiębiorstw kolejowych. Urząd Transportu Kolejowego jest organem regulacyjnym, właściwym w sprawach: - regulacji rynku transportu kolejowego, - licencjonowania transportu kolejowego, - nadzoru technicznego nad eksploatacją i utrzymaniem linii kolejowych oraz pojazdów kolejowych, - bezpieczeństwa ruchu kolejowego, - nadzoru nad przestrzeganiem praw pasażerów w transporcie kolejowym, - licencji i świadectw maszynistów. - wykonuje zadania w zakresie monitorowania rozwoju rynku kolejowego, podnoszenia standardów bezpieczeństwa w transporcie kolejowym oraz współpracy z europejskimi instytucjami

	odpowiedzialnymi za funkcjonowanie i rozwój wspólnego rynku usług kolejowych, • sprawuje nadzór techniczny nad eksploatacją linii kolejowych i bezpieczeństwem ruchu kolejowego, • realizuje zadania w zakresie regulacji transportu kolejowego
--	---

Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych

Budżet instytucji w roku 2018	60.073.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej obsługujący prezesa urzędu, będącego centralnym organem administracji rządowej w zakresie dopuszczaniem do obrotu produktów leczniczych, z wyłączeniem produktów leczniczych dopuszczanych do obrotu bez konieczności uzyskania pozwolenia, udostępnieniem na rynku i stosowaniem produktów biobójczych, wprowadzaniem do obrotu i do używania wyrobów medycznych, badaniami klinicznymi, w tym badaniami klinicznymi weterynaryjnymi, nad którym nadzór sprawuje minister właściwy do spraw zdrowia.
Opis instytucji	Szczegółowe zadania: • wydawanie pozwoleń na dopuszczenie do obrotu produktu leczniczego, • udzielanie informacji dotyczących wymaganej dokumentacji i czynności w procesie dopuszczania do obrotu produktów leczniczych, • prowadzenie Rejestru Produktów Leczniczych Dopuszczonych do Obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wydawanie decyzji o odmowie udostępnienia tego rejestru, • wydawanie pozwoleń na prowadzenie badania klinicznego albo badania klinicznego weterynaryjnego, • prowadzenie Centralnej Ewidencji Badań Klinicznych, • prowadzenie Inspekcji Badań Klinicznych, w tym kontrolowanie zgodności prowadzonych badań klinicznych produktów leczniczych lub badanych produktów leczniczych (...), • zbieranie raportów oraz informacji o niepożądanych działaniach produktu leczniczego, badanego produktu leczniczego, produktu

lecniczego weterynaryjnego i badanego produktu leczniczego weterynaryjnego,

- nadzór nad bezpieczeństwem stosowania produktów leczniczych i produktów leczniczych weterynaryjnych oraz monitorowanie bezpieczeństwa ich stosowania,
- prowadzenie kontroli systemu monitorowania bezpieczeństwa stosowania produktów leczniczych,
- ogłaszanie Urzędowego Wykazu Produktów Leczniczych Dopuszczonych do Obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- prowadzenie rejestru wytwórców substancji czynnych, które mają zastosowanie przy wytwarzaniu produktów leczniczych weterynaryjnych mających właściwości anaboliczne, przeciwwzakaźne, przeciwpasożytnicze, przeciwzapalne, hormonalne lub psychotropowe,
- wydawanie pozwoleń krajowych, pozwoleń. w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów,
- wydawanie zezwoleń na handel równoległy,
- wydawanie pozwoleń na obrót produktami biobójczymi,
- prowadzenie Wykazu Produktów Biobójczych,
- prowadzenie oceny dokumentacji substancji czynnych złożonej w celu ich zatwierdzenia,
- prowadzenie oceny dokumentacji złożonej w celu uzyskania pozwolenia unijnego,
- wydawanie opinii w związku z badaniami naukowymi i rozwojowymi, które mogą się wiązać lub skutkować uwolnieniem produktu biobójczego do środowiska,
- prowadzenie ewidencji raportów o zgłoszonych przypadkach zatruc produktów biobójczymi,
- prowadzenie postępowań i wykonywanie czynności w zakresie bezpieczeństwa, obrotu i używania wyrobów, w szczególności:
- wydawanie decyzji w zakresie wyrobów,
- prowadzenie bazy danych zgłoszeń i powiadomień o wyrobach,
- sprawowanie nadzoru nad incydentami medycznymi wyrobów oraz działaniami z zakresu bezpieczeństwa wyrobów,
- wydawanie pozwoleń na prowadzenie badania klinicznego wyrobu oraz na zmiany w badaniu klinicznym,

	• dokonywanie wpisu badania klinicznego wyrobu do Centralnej Ewidencji Badań Klinicznych, • prowadzenie kontroli badań klinicznych wyrobów, • sprawowanie nadzoru nad wyrobami wytwarzanymi lub wprowadzonymi do obrotu i używania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, • rozstrzyganie sporów dotyczących reguł klasyfikacji oraz ustalanie: - klasyfikacji wyrobów medycznych, - klasyfikacji wyposażenia wyrobów medycznych, - kwalifikacji wyrobów medycznych do diagnostyki in vitro, • wydawanie świadectw wolnej sprzedaży, • współpraca i wymiana informacji z organizacjami międzynarodowymi, w tym wymiana informacji z zakresu bezpieczeństwa
--	---

Urząd ds. Cudzoziemców

Budżet instytucji w roku 2018	37.388.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd administracji rządowej, obsługujący Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, będącego centralnym organem administracji rządowej właściwego w sprawach wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z niego, udzielania ochrony międzynarodowej, udzielania cudzoziemcom azylu, wyrażania zgody na pobyt tolerowany oraz udzielania ochrony czasowej. Nadzór nad działalnością Szefa Urzędu sprawowany jest przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
Opis instytucji	Do zakresu działania Urzędu do Spraw Cudzoziemców należy między innymi: • prowadzenie postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej, • prowadzenie postępowań w sprawach o pozbawienie statusu uchodźcy, ochrony uzupełniającej oraz o cofnięcie zgody na pobyt tolerowany, • prowadzenie postępowań w sprawach o udzielenie i pozbawienie azylu, • prowadzenie postępowań w sprawach o udzielanie ochrony czasowej, • rozpatrywanie odwołań od decyzji wojewodów w zakresie legalizacji pobytu cudzoziemców, • współpraca międzynarodowa w zakresie zadań Urzędu,

	• wykonywanie zadań powierzonych mu przy realizacji umów międzynarodowych o małym ruchu granicznym, • wykonywanie funkcji centralnego organu wizowego odpowiedzialnego za przeprowadzanie konsultacji wizowych zagranicznych i krajowych, w tym konsultacji elektronicznych, • świadczenie pomocy socjalnej cudzoziemcom ubiegającym się o udzielenie ochrony międzynarodowej lub korzystającym z ochrony czasowej oraz objęcie opieką faktyczną małoletnich cudzoziemców przebywającym w Polsce bez opieki ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub udzielenie azylu, • prowadzenie ośrodków dla cudzoziemców ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, • kontrola wykonywanych przez wojewodów zadań w zakresie zgodności ich działania z prawem oraz polityką w dziedzinie migracji i uchodźstwa, • prowadzenie krajowego zbioru rejestrów, ewidencji i wykazu w sprawach cudzoziemców, • prowadzenie elektronicznej bazy informacji o krajach pochodzenia.
--	--

Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych

Budżet instytucji w roku 2018	37.186.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Centralny urząd administracji rządowej, którego zadaniem jest podejmowanie działań w celu zapewnienia kombatantom oraz ofiarom represji wojennych i okresu powojennego XX w. niezbędnej pomocy i opieki oraz należnego im szacunku i pamięci. Urzędem kieruje Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, nadzorowany przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
Opis instytucji	Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wykonuje swoje zadania w sposób zmierzający do zapewnienia kombatantom oraz ofiarom represji wojennych i okresu powojennego niezbędnej pomocy i opieki oraz należnego im szacunku i pamięci. Do szczegółowego zakresu działania Urzędu należy:

	• współdziałanie z organami administracji rządowej i organami samorządu terytorialnego, organizacjami społecznymi, stowarzyszeniami kombatantów i osób represjonowanych w celu organizowania pomocy socjalnej oraz opieki zdrowotnej dla kombatantów i innych osób uprawnionych oraz członków ich rodzin, • organizowanie współpracy zagranicznej z rządowymi organami do spraw kombatantów i ofiar wojny, organizacjami kombatanckimi za granicą oraz uczestniczenie w pracach międzynarodowych organizacji kombatanckich, • prowadzenie badań statystyczno-organizacyjnych oraz demograficzno-socjologicznych w środowiskach kombatanckich, • podejmowanie inicjatyw związanych z kultywowaniem i upowszechnianiem tradycji walk o niepodległość i suwerenność Rzeczypospolitej Polskiej oraz pamięci o ofiarach wojny i okresu powojennego, • wydawanie odpowiednich zaświadczeń oraz dokumentów osobom, którym decyzją Szefa Urzędu zostały przyznane uprawnienia kombatanckie, • opracowywanie i współuczestniczenie w przygotowywaniu projektów aktów normatywnych w sprawach dotyczących kombatantów i osób represjonowanych, • prowadzenie spraw związanych z procedurą nadawania Krzyża Zesłańców Sybiru, • organizowanie działalności informacyjnej, dokumentacyjnej i wydawniczej na potrzeby środowisk kombatanckich.
--	--

Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej

Budżet instytucji w roku 2018	55.699.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Centralny organ administracji rządowej, właściwy w sprawach z zakresu własności przemysłowej, nadzorowany przez ministra właściwego do spraw gospodarki, kierowany przez Prezesa Urzędu Patentowego, powoływanego na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki.
Opis instytucji	Do zadań urzędu należy w szczególności:

	• przyjmowanie i badanie zgłoszeń dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych, dokonanych w celu uzyskania ochrony, • orzekanie w sprawach udzielania patentów i dodatkowych praw ochronnych na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz znaki towarowe, a także praw z rejestracji wzorów przemysłowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych, • rozstrzyganie spraw w postępowaniu spornym, • prowadzenie rejestru patentowego oraz rejestrów: wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych, • wydawanie organu urzędowego, Biuletynu Urzędu Patentowego, • udział w pracach organów międzynarodowych z tytułu zawartych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych w sprawach z zakresu własności przemysłowej, • prowadzenie centralnego zbioru polskich i zagranicznych opisów patentowych.
--	---

Urząd Lotnictwa Cywilnego

Budżet instytucji w roku 2018	58.513.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Państwowa jednostka budżetowa obsługująca Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego, będącego organem centralnej administracji rządowej właściwym w sprawach lotnictwa cywilnego, nadzorowanego przez ministra właściwego do spraw transportu.
Opis instytucji	Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego: • realizuje politykę rządu w zakresie lotnictwa cywilnego (sieć lotnisk, urządzenia naziemne), • wydaje decyzje administracyjne z tego zakresu, • nadzoruje przestrzeganie prawa w zakresie lotnictwa cywilnego i lotniczej działalności gospodarczej, • nadzoruje służby żeglugi powietrznej,

- wykonuje zadania w imieniu i na rzecz organów UE w swoim zakresie,
- nadzoruje eksploatację statków powietrznych,
- certyfikuje podmioty działające w zakresie lotnictwa cywilnego,
- sprawdza zdadność sprzętu lotniczego do lotu,
- sprawdza kwalifikacje personelu lotniczego,
- prowadzi rejestry: statków powietrznych, lotnisk, urządzeń naziemnych, personelu lotniczego, podmiotów szkolących oraz lądowisk,
- nadzoruje i organizuje pracę cywilno-wojskowego organu doradczego do spraw zasad zarządzania i wykorzystania przestrzeni powietrznej przez wszystkich użytkowników,
- współpracuje z innymi organami i podmiotami w zakresie zarządzania ruchem lotniczym oraz służb ratowniczych,
- współpracuje z nadzorem i administracją lotniczą innych państw,
- współpracuje z samorządem lokalnym w zakresie lotnictwa cywilnego,
- współpracuje z organizacjami międzynarodowymi,
- działa w zakresie bezpieczeństwa lotów (w tym: e-baza zdarzeń lotniczych, zalecenia profilaktyczne, ocena stanu bezpieczeństwa lotów, wymiana danych z organami UE),
- wydaje wytyczne techniczne,
- zatwierdza granice części lotniczej lotniska,
- współpracuje z Państwową Komisją Badania Wypadków Lotniczych,
- bierze udział w pracach nad międzynarodowymi umowami lotniczymi,
- inicjuje i pracuje nad zmianami prawa w zakresie lotnictwa cywilnego,
- opracowuje i wykonuje Krajowy Program Ochrony Lotnictwa Cywilnego,
- zatwierdza i nadzoruje programy ochrony lotnisk oraz ochrony firm z branży lotnictwa cywilnego,
- nadzoruje w swoim zakresie służby ochrony lotnisk,
- opracowuje i wykonuje Krajowy Program Ułatwień w zakresie Lotnictwa Cywilnego,
- nadzoruje i analizuje ewidencje operatorów lotnisk w zakresie: ruchu statków powietrznych, ruchu pasażerskiego i ładunków,
- nadzoruje badania lotniczo-lekarskie,
- uzgadnia miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w miejscach przewidywanych inwestycji z zakresu lotnictwa cywilnego.

Urząd Zamówień Publicznych

Budżet instytucji w roku 2018	34.055.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Urząd Zamówień Publicznych jest jednostką budżetową obsługującą Prezesa Urzędu, który jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach zamówień publicznych. Nadzór nad prezesem urzędu sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki.
Opis instytucji	Do obowiązków Prezesa Urzędu należą m.in.: • opracowywanie projektów aktów normatywnych dotyczących zamówień, • podejmowanie rozstrzygnięć w indywidualnych sprawach przewidzianych ustawą, • wydawanie Biuletynu Zamówień Publicznych, • dokonywanie kontroli procesu udzielania zamówień w zakresie przewidzianym ustawą, • dokonywanie analiz funkcjonowania systemu zamówień oraz działalność szkoleniowa, • współpraca międzynarodowa w sprawach związanych z zamówieniami. Do zadań urzędu należą sprawy: • przygotowywania projektów aktów prawnych dotyczących zamówień publicznych oraz opiniowania projektów aktów prawnych w ramach uzgodnień międzyresortowych, • wykonywania uprawnień kontrolnych Prezesa, • analizy funkcjonowania systemu zamówień publicznych w Polsce, • upowszechniania wiedzy z zakresu zamówień publicznych poprzez inspirowanie i organizowanie szkoleń, opracowywanie programów szkoleniowych oraz działalność wydawniczą, • wydawania w formie elektronicznej Biuletynu Zamówień Publicznych, • zapewnienia warunków organizacyjnych funkcjonowania środków ochrony prawnej w ramach procedury odwoławczej, • prowadzenia współpracy międzynarodowej w zakresie zamówień publicznych.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Budżet instytucji w roku 2018	3.047.903.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Państwowa osoba prawna powołana w celu wspierania rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, nadzorowana przez ministra właściwego do spraw rozwoju wsi oraz przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych.
Opis instytucji	Główne zadania ARiMR: • wspiera rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, • pełni rolę akredytowanej agencji płatniczej, • zajmuje się wdrażaniem instrumentów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej, • udziela pomocy ze środków krajowych Agencja wspiera finansowo: • inwestycje w rolnictwie i związanych z nim usługach oraz w przetwórstwie rolno-spożywczym, • przedsięwzięcia tworzące dla mieszkańców wsi stałe miejsca pracy poza rolnictwem, • rozwój infrastruktury wiejskiej, • poprawę struktury agrarnej, • inwestycje związane z budową giełd i rynków hurtowych, • oświatę i doradztwo rolnicze oraz upowszechnianie i wdrażanie rachunkowości w gospodarstwach. ARiMR zarządza systemem unijnych dopłat bezpośrednich w Polsce.

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Budżet instytucji w roku 2018	6.817.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Agencja rządowa powołana na podstawie zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej, podlegająca ministrowi właściwemu do spraw zdrowia.
Opis instytucji	Głównym celem działania Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest inicjowanie i doskonalenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych w Polsce oraz pomoc i współdziałanie z organizacjami pozarządowymi i administracją samorządową, ustawowo

	zobowiązaną do realizowania programów profilaktycznych i naprawczych w społecznościach lokalnych. Zadania agencji: • przygotowywanie projektu Narodowego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz projektu podziału środków na jego realizację,-- opiniowanie i przygotowywanie projektów aktów prawnych oraz planów działań w zakresie polityki dotyczącej alkoholu i problemów alkoholowych, • prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej, opracowywanie ekspertyz oraz opracowywanie i wdrażanie nowych metod profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, • udzielanie merytorycznej pomocy samorządom, instytucjom, stowarzyszeniom i osobom fizycznym realizującym zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz zlecanie i finansowanie realizacji tych zadań, • współpraca z organami samorządu województw i pełnomocnikami samorządów terenowych ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, • koordynacja i inicjowanie działań zwiększających skuteczność i dostępność leczenia odwykowego, • zlecanie i finansowanie zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, • współpraca z organizacjami i instytucjami międzynarodowymi prowadzącymi działalność w zakresie profilaktyki problemów alkoholowych.
--	--

Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

Budżet instytucji w roku 2018	587.028.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Centralny urząd administracji rządowej, obsługujący Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad, będącego centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach dróg krajowych, powołanym w celu zarządzania drogami krajowymi oraz autostradami i drogami ekspresowymi, a także realizacji budżetu

	państwa w tym zakresie. Generalny Dyrektor nadzorowany jest przez ministra właściwego do spraw transportu.
Opis instytucji	Do kompetencji należy: • wykonywanie zadań zarządcy dróg krajowych, • realizacja budżetu państwa w zakresie dróg krajowych, • udział w realizacji polityki transportowej w zakresie dróg, • gromadzenie danych i sporządzanie informacji o sieci dróg publicznych, • przygotowanie dróg krajowych, których jest zarządcą, na potrzeby obrony państwa, • nadzór nad przygotowaniem dróg publicznych na potrzeby obrony państwa, • wydawanie zezwoleń na przejazd pojazdów nienormatywnych, • współpraca z administracjami drogowymi innych państw i organizacjami międzynarodowymi, • współpraca z organami samorządu terytorialnego w zakresie rozbudowy i utrzymania infrastruktury drogowej, • zarządzanie ruchem na drogach krajowych, • ochrona zabytków drogownictwa, • wykonywanie zadań związanych z przygotowywaniem i koordynowaniem budowy i eksploatacji albo wyłącznie eksploatacji, autostrad płatnych, przetargowych, • dostosowywanie autostrad płatnych do poboru opłat za przejazd autostradą zgodnie z przepisami wydanymi, • współpraca z Głównym Inspektorem Transportu Drogowego w zakresie dostosowania infrastruktury dróg krajowych do poboru opłaty elektronicznej oraz opłaty za przejazd autostradą.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Budżet instytucji w roku 2018	745.360.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Organ administracji publicznej, państwowy fundusz celowy, powołany do wspierania wspierający rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych. PFRON kierowany jest przez Zarząd, nad

	którym kontrole sprawuje Rada nadzorcza, na której czele stoi Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, będący Sekretarzem Stanu w ministerstwie właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego.
Opis instytucji	Misją PFRON jest tworzenie warunków ułatwiających osobom z niepełnosprawnościami pełne uczestnictwo w życiu zawodowym i społecznym. Środki PFRON przeznacza się na finansowanie zadań przewidzianych ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w szczególności na: • współfinansowanie kosztów utworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej, • współfinansowanie kosztów utworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej, • przystosowanie tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, • adaptację pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, • adaptację lub nabycie urządzeń ułatwiających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w zakładzie pracy, • jednorazową pomoc finansową dla osób niepełnosprawnych na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, • dofinansowanie do wynagrodzeń niepełnosprawnych pracowników, • dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych, • dofinansowanie zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, • dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych, • realizację działań wyrównujących różnice między regionami, • realizację programów wspieranych ze środków pomocowych Unii Europejskiej na rzecz osób niepełnosprawnych, • zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych realizowane przez fundacje i organizacje pozarządowe,

	dofinansowanie zadań wynikających z programów rządowych, w tym ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, a także pomoc rodzinom, których członkami są osoby niepełnosprawne.
--	---

Polska Agencja Inwestycji i Handlu

Budżet instytucji w roku 2018	90.000.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Spółka akcyjna, powołana ustawą. Jednoosobowa spółka Skarbu Państwa. Skarb Państwa, jako akcjonariusza spółki, reprezentuje minister właściwy do spraw gospodarki.
Opis instytucji	Do zadań Agencji należy promocja polskiej gospodarki, w tym: - promocja eksportu polskich przedsiębiorców, w szczególności małych i średnich, - promocja polskich branż, - wspieranie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych, - wspieranie inwestycji polskich za granicą, - wspieranie inwestycji polskich na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, - dostarczanie przedsiębiorcom informacji ekonomiczno-handlowych na temat rynków zagranicznych oraz inwestorom zagranicznym informacji na temat warunków i uregulowań prawnych prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym prowadzenie portalu informacyjnego, - organizowanie przedsięwzięć informacyjnych i promocyjnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i poza jej granicami, - działalność wydawnicza.

Krajowa Szkoła Administracji Publicznej im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego

Budżet instytucji w roku 2018	9.283.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Państwowa szkoła z siedzibą w Warszawie, wyłączona z systemu szkolnictwa wyższego, podlegająca Prezesowi Rady Ministrów, działająca na podstawie ustawy o Krajowej Szkole Administracji Publicznej.
Opis instytucji	KSAP kształci i przygotowuje do służby publicznej urzędników służby cywilnej oraz kadry wyższych urzędników polskiej administracji. Realizuje zadania: kształcenie stacjonarne przyszłych urzędników służby cywilnej, • szkolenia dla administracji publicznej - wspieranie rozwoju zawodowego pracowników administracji publicznej (kształcenie ustawiczne). Szkoła prowadzi szkolenia uzupełniające wiedzę, rozwijające kompetencje „miękkie”, a także umiejętności językowe urzędników. KSAP przygotowuje również szkolenia na zlecenie poszczególnych urzędów, • Inne działania wspierające doskonalenie i rozwój administracji publicznej: • prowadzi postępowanie kwalifikacyjne w służbie cywilnej, Lingwistyczne Postępowanie Sprawdzające, • wspiera rozpoznawanie dobrych i innowacyjnych praktyk stosowanych w instytucjach publicznych w Polsce i na świecie, • tworzy warunki do przekazywania zdobytej wiedzy i doświadczeń urzędom polskiej administracji oraz administracji innych krajów: realizuje projekty rozwojowe, współpracuje z instytucjami (również międzynarodowymi), organizuje transgraniczne wizyty studyjne, szkolenia i staże oraz organizuje konferencje i seminaria z zakresu administracji publicznej.

Narodowy Fundusz Zdrowia

Budżet instytucji w roku 2018	85.840.852.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Państwowa jednostka organizacyjna działająca na podstawie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Nadzór sprawuje minister właściwy do spraw zdrowia.

Opis instytucji	• Fundusz wypełnia w polskim systemie opieki zdrowotnej funkcję płatnika: ze środków pochodzących z obowiązkowych składek ubezpieczenia zdrowotnego, NFZ finansuje świadczenia zdrowotne udzielane ubezpieczonym i refunduje leki. • Do zadań NFZ należy przede wszystkim: • określanie, jakości i dostępności oraz analiza kosztów świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie niezbędnym dla prawidłowego zawierania umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej oraz refundacja kosztów świadczeń udzielonych ubezpieczonym, • przeprowadzanie konkursów ofert, rokowań i zawieranie umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, a także monitorowanie ich realizacji i rozliczanie, • finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych świadczeniobiorcom innym niż ubezpieczeni spełniającym kryterium dochodowe; • opracowywanie, wdrażanie, realizowanie i finansowanie programów zdrowotnych; • wykonywanie zadań zleconych, w tym finansowanych przez ministra właściwego do spraw zdrowia, w szczególności realizacja programów zdrowotnych; • monitorowanie ordynacji lekarskich; • promocja zdrowia; • prowadzenie Centralnego Wykazu Ubezpieczonych; • prowadzenie wydawniczej działalności promocyjnej i informacyjnej w zakresie ochrony zdrowia; • koordynacja i refundacja kosztów świadczeń udzielonych ubezpieczonym w granicach Unii Europejskiej.
------------------------	--

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Budżet instytucji w roku 2018	56.530.465.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Państwowa instytucja publicznoprawna, jednostka sektora finansów publicznych, realizująca zadania z zakresu ubezpieczeń społecznych, działająca na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Prezes ZUS powoływany jest przez Prezesa rady Ministrów. Zarząd ZUS powoływany przez radę Nadzorczą ZUS, której członkowie powoływani są na wniosek ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego wspólnie z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych. Nadzór nad ZUS sprawuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.
Opis instytucji	Zadania ZUS: • realizacja przepisów o ubezpieczeniach społecznych; • stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych, • ustalanie uprawnień do świadczeń oraz wypłacanie świadczeń, • pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, • prowadzenie rozliczeń z płatnikami składek, • prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i płatników składek, • orzekanie przez lekarzy orzeczników oraz komisje lekarskie dla potrzeb ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, • opiniowanie projektów aktów prawnych z zakresu ubezpieczenia społecznego, • realizacja umów i porozumień międzynarodowych w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, • wystawianie osobom uprawnionym legitymacji emeryta-rencisty, • dysponowanie środkami finansowymi Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS) oraz Funduszu Alimentacyjnego, • opracowanie aktuarialnych analiz i prognoz w zakresie ubezpieczeń społecznych, • kontrola orzecznictwa o czasowej niezdolności do pracy,

	- kontrola wykonywania przez płatników składek i przez ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych oraz innych zadań zleconych ZUS, - wydawanie biuletynu informacyjnego, - popularyzacja wiedzy o ubezpieczeniach społecznych
--	---

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Budżet instytucji w roku 2018	17.936.437.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Instytucja państwowa, odpowiedzialna za ubezpieczenia społeczne rolników i ich domowników, powołana na mocy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, jest zakładem ubezpieczeń społecznych rolników. Nadzór nad działalnością KRUS sprawuje minister właściwy do spraw rolnictwa i rozwoju wsi.
Opis instytucji	KRUS zajmuje się: - obsługą rolników w sprawach: - obejmowania ich ubezpieczeniem społecznym, - opłacania składek na to ubezpieczenie, - przyznawania i wypłaty świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń: emerytalno-rentowego oraz wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego; - prowadzeniem dobrowolnej, nieodpłatnej rehabilitacji leczniczej dla osób uprawnionych do świadczeń, zagrożonych niezdolnością do pracy bądź trwale lub okresowo niezdolnych do pracy w gospodarstwie rolnym; - prowadzeniem działalności w zakresie orzecznictwa lekarskiego, wypłacania świadczeń kombatanckich dla inwalidów wojennych, a także zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. - prowadzeniem działań prewencyjnych (szkolenia, kursy itp. mające na celu zapobieganie wypadkom przy pracy rolniczej i chorobom zawodowym).

Biuro Rzecznika Praw Pacjenta

Budżet instytucji w roku 2018		13.498.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Biuro obsługuje Rzecznika Praw Pacjenta, centralny organ administracji rządowej właściwy w sprawach ochrony praw pacjentów. Nadzór nad działalnością Rzecznika sprawuje Prezes Rady Ministrów.	
Opis instytucji	Do zadań Rzecznika należy: prowadzenie postępowań w sprawach praktyk naruszających zbiorowe prawa pacjentów; • opracowywanie i przedkładanie Radzie Ministrów projektów aktów prawnych dotyczących ochrony praw pacjenta; • występowanie do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę aktów prawnych w zakresie ochrony praw pacjenta; • opracowywanie i wydawanie publikacji oraz programów edukacyjnych popularyzujących wiedzę o ochronie praw pacjenta; • współpraca z organami władzy publicznej w celu zapewnienia pacjentom przestrzegania ich praw, w szczególności z ministrem właściwym do spraw zdrowia; • przedstawianie właściwym organom władzy publicznej, organizacjom i instytucjom oraz samorządom zawodów medycznych ocen i wniosków zmierzających do zapewnienia skutecznej ochrony praw pacjenta; • współpraca z organizacjami pozarządowymi, społecznymi i zawodowymi, do których celów statutowych należy ochrona praw pacjenta; • współpraca w zakresie przestrzegania praw pacjenta z podmiotami udzielającymi świadczeń zdrowotnych; • analiza skarg pacjentów w celu określenia zagrożeń i obszarów w systemie ochrony zdrowia wymagających naprawy; • wykonywanie innych zadań określonych w przepisach prawa lub zleconych przez Prezesa Rady Ministrów.	

Centrum Badania Opinii Społecznej

Budżet instytucji w roku 2018	4.088.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej jest ośrodkiem badania opinii publicznej. Na mocy ustawy ma status niezależnej fundacji realizującej zadanie prowadzenia badań społecznych na użytek publiczny. Nadzór nad CBOS sprawuje Prezes Rady Ministrów.
Opis instytucji	Do zadań CBOS należy: • prowadzenie badań opinii publicznej, • upowszechnianie wiedzy o stanie i tendencjach zmian opinii, • przekazywanie wyników badań organom państwowym i instytucjom publicznym, • wydawanie raportów z prowadzonych badań, • realizacja badań marketingowych i naukowych.

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

Budżet instytucji w roku 2018	1.115.007.000
Położenie w strukturze administracyjnej	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju jest agencją wykonawczą w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, powołaną do realizacji zadań z zakresu polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa. Minister właściwy do spraw nauki nadaje Centrum statut, powołuje dyrektora Centrum oraz sprawuje nadzór nad działalnością Centrum.
Opis instytucji	Misją NCBR jest wsparcie polskich jednostek naukowych oraz przedsiębiorstw w rozwijaniu ich zdolności do tworzenia i wykorzystywania rozwiązań opartych na wynikach badań naukowych w celu nadania impulsu rozwojowego gospodarce i z korzyścią dla społeczeństwa. Głównym zadaniem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju jest zarządzanie i realizacja strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych, które bezpośrednio przekładają się na rozwój innowacyjności. Do zadań NCBR należy: • wspieranie komercjalizacji i innych form transferu wyników badań naukowych do gospodarki,

	- zarządzanie programami badań stosowanych oraz realizacją projektów z obszaru obronności i bezpieczeństwa państwa, - zapewnienie dobrych warunków dla rozwoju kadry naukowej, - umożliwianie naukowcom zwiększenie kwalifikacji w obszarze przedsiębiorczości, zarządzania własnością intelektualną oraz komercjalizacji wyników badań, - poprzez wdrażane inicjatywy, zwracanie uwagi na konieczność podniesienia świadomości kadry w zakresie znaczenia ochrony własności przemysłowej dla komercjalizacji nowoczesnych rozwiązań oraz możliwości uzyskania międzynarodowej ochrony patentowej przez jednostki naukowe.
--	---

Państwowa Komisja Wyborcza – Krajowe Biuro Wyborcze

Budżet instytucji w roku 2018	63.607.000
Położenie w strukturze administracyjnej	PKW – stały, najwyższy organ wyborczy właściwy w sprawach przeprowadzania wyborów (do Sejmu i Senatu, Prezydenta, do organów samorządu terytorialnego i Parlamentu Europejskiego) oraz referendów (ogólnokrajowych i lokalnych) w Polsce, działający na podstawie przepisów ustawy Kodeks Wyborczy. Obsługę PKW zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze. PKW składa się z sędziów wskazanych przez prezesów: Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, powoływanych przez Prezydenta RP w drodze postanowienia z kontrasygnatą Prezesa Rady Ministrów.
Opis instytucji	Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach związanych z przeprowadzaniem wyborów należy: - sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego, - sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców, - powoływanie okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie okręgowych, rejonowych i obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań,

- powoływanie i odwoływanie komisarzy wyborczych, będących pełnomocnikami PKW wyznaczonymi na obszar stanowiący województwo lub jego część,
- rozpatrywanie skarg na działalność okręgowych komisji wyborczych oraz komisarzy wyborczych,
- ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci organów wyborczych niższego stopnia,
- ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu,
- przedstawianie po każdych wyborach Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów informacji o realizacji przepisów kodeksu i ewentualnej propozycji ich zmian,
- prowadzenie i wspieranie działań informacyjnych zwiększających wiedzę obywateli na temat prawa wyborczego, w szczególności zasad głosowania,
- wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.
- Państwowa Komisja Wyborcza:
 - kontroluje gospodarkę finansową partii politycznych,
 - prowadzi Rejestr Korzyści, służący monitorowaniu korzyści otrzymywanych przez osoby pełniące funkcje publiczne w Polsce i ich współmałżonków,
 - na zlecenie Marszałka Sejmu Komisja weryfikuje podpisy popierające inicjatywę ustawodawczą obywateli.

Krajowe Biuro Wyborcze jest urzędem zapewniającym obsługę organów wyborczych oraz wykonującym zadania związane z organizacją wyborów i referendum w zakresie określonym w Kodeksie wyborczym i innych ustawach.

Załącznik nr 2 - Lista organizacji pozarządowych prowadzących działania z zakresu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami mających placówki na terenie m.st. Warszawy i wyrażających chęć otrzymywania ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami

lp.	Nazwa	adres	adres e-mail	telefon
1	Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, Oddział warszawski	Plac Konstytucji 5 00-828 Warszawa	power@firr.org.pl staz@firr.org.pl warszawa@firr.org.pl	22 400 50 73
2	Polski Związek Głuchych	Białostocka 4 03-741 Warszawa	rekrutacja@pzg.org.pl	22 619 92 95
3	Centrum Doradztwa Zawodowego i Wspierania Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie - Centrum DZWONI	ul. Kacza 21 01-064 Warszawa	warszawa@centrumdzwoni.pl	22 620 30 31
4	Fundacja Aktywizacja - Oddział Warszawa	ul. Narbutta 49/51 02-529 Warszawa	chalubinskiego.waw@idn.org.pl	509 251 322
5	Fundacja SPOZA	ul. Targowa 66 m. 23, 03-729 Warszawa	poradnia@spoza.org.pl	518 382 038
6	Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji	ul. Dzielna 1, 00-162 Warszawa	warszawa@integracja.org	22 831 85 82
7	Stowarzyszenie Zespół Regionalny Koalicji na Rzecz Zdrowia Psychicznego	Nowolipki 6A 00-153 Warszawa	fontanna.prac.edu@wdpf.org.pl	22 636 47 29
8	Polska Organizacja Pracodawców Osób Niepełnosprawnych	Szpitalna 6 02-672 Warszawa	biuro@popon.pl	22 620 32 02
9	Stowarzyszenie Otwarte Drzwi Agencja Zatrudnienia	ul. Targowa 82 03-448 Warszawa	stowarzyszenie@otwartedrzwi.pl	22 619 85 01
10	Fundacja Szansa dla Niewidomych	Chlubna 88 03-051 Warszawa	szansa@szansadlaniewidomych.org	22 51 010 99
11	Fundacja Aktywnej Rehabilitacji "FAR"	Łowicka 19 02-574 Warszawa	info@far.org.pl	22 651 88 02

12	Fundacja Polskich Niewidomych i Słabowidzących "Trakt"	ul. Wilcza 70 lok. 40, 00-670 Warszawa	prezes@trakt.org.pl	606 75 75 85
13	Szpital Wolski im. dr Anny Gostyńskiej Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Projekt „Warszawski Zintegrowany System Leczenia i Wspierania Osób z Zaburzeniami Psychicznymi – testowanie i wdrażanie”	ul. Kasprzaka 17, 01-211 Warszawa	Bartosz Józefowicz- doradca zawodowy: bjozefowicz@wolski.med.pl	785 606 445

Załącznik nr 3 - Lista uczelnianych biur karier z obszaru Warszawy i województwa mazowieckiego

Szkoły wyższe w Warszawie				
lp.	Nazwa	adres e-mail	telefon	uwagi
1	Akademia Leona Koźmińskiego Biuro Karier „Kuźnia” ul. Jagiellońska 57/59 03-301 Warszawa	kuznia@kozminski.edu.pl	22 519 22 73	
2	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych i Karier Zawodowych ul. Szczęśliwicka 40 02-353 Warszawa		22 589 36 00	http://www.praca.aps.edu.pl konieczność rejestracji pracodawcy
3	Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie Biuro Zawodowej Promocji Studentów i Absolwentów AWF ul. Marymoncka 34 00-968 Warszawa	biurokarier@awf.edu.pl	22 834 88 73	
4	Collegium Civitas Centrum Karier Collegium Civitas ul. Plac Defilad 1 00-901 Warszawa http://ck.civitas.edu.pl/bk/	kariera@civitas.edu.pl	22 656 71 82	
5	Politechnika Warszawska Biuro Karier Politechniki Warszawskiej ul. Plac Politechniki 1 00-661 Warszawa	biurokarier@bk.pw.edu.pl	22 234 63 67	
6	Polska-Japońska Wyższa Szkoła Technik Komputerowych Biuro Karier PJWSTK	biurokarier@pjwstk.edu.pl rekrutacja@pjwstk.edu.pl	22 58 44 503	www.biurokarier.pjwstk.edu.pl konieczność

	ul. Koszykowa 86 02-008 Warszawa	u.pl		rejestracji pracodawcy
7	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego Sekcja Promocji Absolwentów „Agrokadra” Biuro Spraw Studenckich ul. Nowoursynowska 166 02-787 Warszawa	bk@sggw.pl	22 593 10 29 i 593 24 40	www.bk.sggw.pl na stronie znajduje się formularz kontaktowy
8	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie Biuro ds. Absolwentów Al. Niepodległości 162 02-554 Warszawa	serwis.kariera@sgh.waw.pl	22 564 94 72	www.kariera.sgh.waw.pl konieczność rejestracji pracodawcy
9	Uniwersytet Humanistycznospołeczny SWPS Centrum Pracy i Kariery ul. Chodakowska 19/31 03-815 Warszawa	biurokarier@swps.edu.pl	22 517 98 31-32	
10	Uczelnia Łazarskiego Dział Praktyk i Karier ul. Świeradowska 43 02-662 Warszawa	kariera@lazarski.edu.pl	22 54 35 380-384	
11	Uczelnia Vistula Biuro Karier Studenckich ul. Stokłosy 3 02-787 Warszawa	e.wolniewicz@vistula.edu.pl rozwoj.kariery@vistula.edu.pl	22 45 72 352 22 45 72 423	Kontakt Project Manager Ewa Wolniewicz
12	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie Biuro Karier ul. Wóycickiego 1/3 01-938 Warszawa	biurokarier@uksw.edu.pl	22 569 97 98	www.biurokarier.uksw.edu.pl
13	Uniwersytet Warszawski Biuro Zawodowej Promocji Studentów i Absolwentów ul. Krakowskie Przedmieście 32 00-927 Warszawa	biurokarier@adm.uw.edu.pl	22 55 20 763	www.biurokarier.uw.edu.pl konieczna rejestracja na stronie
14	Warszawska Wyższa Szkoła Informatyki Biuro Karier i Staży Zawodowych WWSI ul. Marka Edelmana 17	mprzybysz@wwsi.edu.pl	22 489-64-34	osoba do kontaktu mgr Michał Przybysz

	00-169 Warszawa https://student.wwsi.edu.pl/bki SZ			
15	Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego Doradztwo Zawodowe Studentów i Absolwentów WAT ul. Kaliskiego 2 00-908 Warszawa	kariera@wat.edu.pl	261 837 274	https://kariera.wat.edu.pl/index.php?r=registration konieczność rejestracji pracodawcy
16	Wszechnica Polska - Szkoła Wyższa TWP Biuro Karier Pl. Defilad 1 00-901 Warszawa	biurokarier@wszechnicapolska.edu.pl	22 656 62 56	Zamieszczenie oferty na stronie Biura możliwe jest po uprzednim wypełnieniu kwestionariusza dla pracodawcy. Kwestionariusz dla pracodawcy: kwestionariusz_pracodawcy Wypełniony kwestionariusz należy wysłać na adres: biurokarier@wszechnicapolska.edu.pl
17	Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie Biuro Przedsiębiorczości Akademickiej ul. Olszewska 12 00-792 Warszawa www.wseiz.pl	biurokarier@wseiz.pl	22 825 80 35	
18	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie Akademickie Biuro Karier ul. Pawia 55 01-030 Warszawa www.abk.vizja.pl	abk@vizja.pl		osoba odpowiedzialna Krzysztof Kanty
19	Wyższa Szkoła Gospodarowania	biuro.karier@wsogn.pl	22 828 97 38	

	Nieruchomościami w Warszawie Akademickie Biuro Karier ul. Karowa 31 00-324 Warszawa www.wsgn.pl			
20	Wyższa Szkoła Informatyki, Zarządzania i Administracji – Dobra Uczelnia Biuro Karier i Zawodowej Promocji Studentów i Absolwentów ul. Łabiszyńska 25 03-204 Warszawa	praca@dobrauczelnia.pl		Dziekanat Uczelni te. 22 814 22 17
21	Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie Biuro Karier Wyższej Szkoły Menedżerskiej ul. Kawęczyńska 36 03-772 Warszawa www.kaweczyńska.pl	biurokarier@mac.edu.pl	22 59 00 775	Formularz dla pracodawcy dostępny na stronie http://bk.mac.edu.pl/formularzpracodawcy.php
22	Warszawska Wyższa Szkoła Biznesu ul. Smulikowskiego 6/8 00-389 Warszawa	marketing@wwsb.edu.pl	512 575 932, 690 890 760	
23	Wyższa Szkoła Zarządzania Personelem w Warszawie Akademickie Biuro Karier Wyższej Szkoły Zarządzania Personelem ul. Hirszfelda 11 02-776 Warszawa www.biurokarier.wszp.edu.pl	biurokarier@wszp.edu.pl	22 855 49 16 wew. 113	
24	Europejska Uczelnia Informatyczno-Ekonomiczna w Warszawie Biuro Karier ul. Białostocka 22 03-741 Warszawa,	biuro.karier@eu.edu.pl	22 296 77 00,	
25	Uczelnia Techniczno-Handlowa Biuro Karier Ul. Jagiellońska 82F	kariera@uth.edu.pl	22 262 88 21 lub 22	

	03-301 Warszawa			
Szkoły wyższe w województwie mazowieckim				
1	Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora Biuro Promocji i Karier Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora ul. Mickiewicza 36B 06-100 Pułtusk www.ah.edu.pl	kariera@ah.edu.pl	23 692 98 80	
2	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Ciechanowie Biuro Karier "PARTNER" ul. Narutowicza 9 06-400 Ciechanów	biurokarier@pwszciechanow.edu.pl	23 672 20 50 wew. 214	
3	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku Biuro Studenckich Praktyk Zawodowych i Karier ul. Plac Dąbrowskiego 2 09-402 Płock	biurokarier@pwszplock.pl	24 366 54 02	
4	Radomska Szkoła Wyższa Biuro Zawodowej Promocji Studentów i Absolwentów ul. Zubrzyckiego 2 26-615 Radom	kariera@rsw.edu.pl	48 344 13 97 48 383 66 05	
5	Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu Biuro Karier ul. Domagalskiego 7a 26-600 Radom	wsh@wsh.pl	48 360 10 75 wew. 44	
6	Wyższa Szkoła Nauk Społecznych i Technicznych w Radomiu Biuro Karier ul. Wodna 13/21 26-600 Radom	biurokarier@wsnsit.pl	48 344 00 55	
7	Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku Biuro Karier Zawodowych	praca@wlodkowic.pl	24 366 41 14	

	ul. Al. Kilińskiego 12 09-402 Płock			
8	Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach Biuro Karier Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach ul. 3 Maja 49 08-110 Siedlce	biuro- karier@uph.edu.pl	25 643 11 90	
9	Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie Biuro Karier WSGE ul. Sienkiewicza 2 05-410 Józefów	absolwent@wsge.edu. pl	22 789 19 03	
10	Wyższa Szkoła Zarządzania i Marketingu w Sochaczewie Akademickie Biuro Karier ul. Stadionowa 4 96-500 Sochaczew	info@wszim- sochaczew.edu.pl; abk@wszim- sochaczew.edu.pl	46 862 50 80	
Szkoły wyższe branżowe - BHP				
1	Szkoła Główna Służby Pożarniczej Biuro Karier Szkoły Głównej Służby Pożarniczej ul. Słowackiego 52/54 01-629 Warszawa	biurokarier@sgsp.edu. pl	22 56 17 729	
2	Wyższa Inżynierska Szkoła Bezpieczeństwa i Organizacji Pracy w Radomiu Biuro Karier WISBIOP ul. Mokra 13/19 26-600 Radom	biurokarier@wisbiop.p l; partnership@wisbiop. pl	48 385 11 16	

Załącznik nr 4 - Lista organizacji pozarządowych dostosowujących informacje do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

lp.	nazwa organizacji	usługa	adres	adres e-mail	telefon
1	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelleksualną	1. Opracowywanie tekstów w formacie łatwym do czytania i zrozumienia 2. Szkolenia z zakresu tworzenia tekstów łatwych do czytania i zrozumienia. 3. Szkolenia z wdrażania Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami. 4. Szkolenia z zakresu antydyskryminacji. 5. Szkolenia z zakresu zatrudnienia wspomagane.	ul. Głogowa 2b, 02-639 Warszawa	zg@psoni.org.pl	(22) 646-03-14
2	Polski Związek Głuchych Zarząd Główny	1. Kursy polskiego języka migowego (PJM) „Migaj naturalnie” 2. Tłumaczenia tekstów na Polski Język Migowy Prowadzenie szkoleń z zakresu komunikowania się z osobami z niepełnosprawnością słuchu.	ul. Białostocka 4, 03-741 Warszawa	www.migajnaturalnie.pl	669-429-233 606-361-306
			ul. Białostocka 4, 03-741 Warszawa	biuro@pzg.org.pl	(22) 831-40-71
3	Polski Związek Głuchych Oddział Mazowiecki	tłumacz on-line języka migowego	ul. Białostocka 4, 03-741 Warszawa	pzgomaz@wp.pl	(22) 619-92-95 882-088-890

4	Polski Związek Głuchych Oddział Łódzki	1. Tłumaczenia on-line „wideotłumacz”.	ul. Nawrot 94/96 90-040 Łódź	piotr.kowalski@pzg.org.pl	(42) 231-30-36 784-020-521
		2. Tłumaczenia tekstów na Polski Język Migowy.	ul. Nawrot 94/96 90-040 Łódź	biuro@pzg.lodz.pl	(42) 231-30-36
5	Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego	1. Prowadzenie szkoleń z zakresu dostępności informacji elektronicznej, a w tym: serwisów internetowych, aplikacji mobilnych, dokumentów i multimedialnych elektronicznych, a także innych interfejsów cyfrowych w rodzaju bankomatów, biletomatów czy infokiosków. 2. Prowadzenie szkoleń z zakresu audytowania dostępności informacji elektronicznej, a w tym: serwisów internetowych, aplikacji mobilnych, dokumentów i multimedialnych elektronicznych, a także innych interfejsów cyfrowych w rodzaju bankomatów, biletomatów czy infokiosków. 3. Prowadzenie szkoleń z zakresu dostępności architektonicznej i transportowej, budynków użyteczności publicznej oraz transportu publicznego, zarówno kolejowego, jak i komunikacji miejskiej. 4. Prowadzenie szkoleń z zakresu obsługi klienta z różnego typu niepełnosprawnościami -	ul. Wybickiego 3A, 31-261 Kraków pokój nr 105	biuro@firr.org.pl	(12) 444-73-49

		Optymalne sposoby komunikowania się, a także potrzeby, możliwości i ograniczenia występujące przy różnych niepełnosprawnościach. 5. Prowadzenie kompleksowych (z udziałem użytkowników z niepełnosprawnościami) oraz weryfikacyjnych audytów (stanowiących podstawę wystawienia certyfikatu dostępności) z zakresu dostępności informacji elektronicznej, a w tym: serwisów internetowych, aplikacji mobilnych, dokumentów i multimedialnych, elektronicznych, a także innych interfejsów cyfrowych w rodzaju bankomatów, biletomatów czy infokiosków. 6. Prowadzenie audytów z zakresu dostępności architektonicznej i transportowej, budynków użyteczności publicznej oraz transportu publicznego, zarówno kolejowego, jak i komunikacji miejskiej. 7. Prowadzenie doradztwa w zakresie optymalnego dostosowania miejsca pracy lub nauki dla osób z niepełno-sprawnością sensoryczną. 8. Prowadzenie doradztwa w zakresie optymalnego dostosowania technologii asystujących dla osób z niepełnosprawnością			
--	--	---	--	--	--

		sensoryczną.			
6.	Spółdzielnia Socjalna Fado „FADO”	Spółdzielnia zajmuje się badaniem i wdrażaniem dostępności przestrzeni fizycznej i wirtualnej. Prowadzenie szkoleń z zakresu dostępności przestrzeni publicznej i obsługi klienta z niepełnosprawnością.	ul. Nawrot 94/96, 90-040 Łódź	biuro@spoldzielniafado.pl	695-055-067

MONITORING

WDRAŻANIA KONWENCJI O PRAWACH
OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI